

AVALIK ARVAMUS JA RIIGIKAITSE

Tellija: Kaitseministeerium

TALLINN

Oktoober 2011

www.saarpoll.ee

SISUKORD

KOKKUVÕTE.....	4
UURINGU TAUST	7
Uuringu metoodika.....	7
Sotsiaal-poliitiline taust	10
UURINGU PÕHITULEMUSED.....	11
1. Hoiakud Eesti riigi suhtes.....	11
2. Institutsioonide usaldusväärsus	13
2.1. Üldine taust	13
2.2. Kaitsestruktuurid	16
3. Julgeolek ning ohud	18
3.1. Julgeolek maailmas ning Eestis.....	18
3.2. Ohud Eestile.....	19
3.3. Julgeoleku tagatised	22
4. Eesti elanikkonna kaitsetahe	25
4.1. Suhtumine aktiivsesse kaitsetegevusse.....	25
4.2. Soov Eestist sõjaohu korral lahkuda	28
4.3. Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral.....	30
5. Eesti kaitsevõime	31
5.1. Hinnang Eesti kaitsevõimele.....	31
5.2. Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas	32
5.3. Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel.....	34
6. Kaitseväeteenistus	34
6.1. Ajateenistuse vajalikkus	35
6.2. Ajateenistusest kõrvalehoidmine.....	36
6.3. Asendusteenistus.....	38
6.4. Suhtumine palgaarmeesse	41
6.5. Elukutseliste sõjaväelaste maine ja motiivid elukutse valikul.....	43
7. NATO	44
7.1. Suhtumine NATO-sse kuulumisse.....	44
7.2. NATO abi võimaliku ohu korral.....	46
7.3. NATO ja Venemaa koostöö.....	48

8. Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid	49
8.1. Suhtumine rahvusvahelistes operatsioonides osalemisse	49
8.2. Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid	51
8.3. Afganistani operatsiooni kuvand.....	54
9. Riigikaitsealane teave	57
9.1. Riigikaitseõpetus koolides	57
9.2. Eesti Ekspressi lisaleht Riigikaitse.EE	58

LISAD: Lisa 1 – Eestikeelne küsitlusankeet

 Lisa 2 – Andmetabelid

KOKKUVÕTE

- Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis oktoobris 2011 Kaitseministeeriumi tellimusel läbi riigikaitseteemalise avaliku arvamusuuringu, mille käigus küsitleti 1206 Eesti elanikku vanuses 15-74 eluaastat.
- Käesoleva uuringu üheks uuenduseks oli elanike üldiste Eesti riigiga seotud hoiakute kaardistamine. Elanikest on olnud kunagi Eesti riigi üle uhked 86% ja riigis pettunud 89%. Uhkuse tundmist ilmneb mõnevõrra harvemini kui pettumist: pidevalt või küllalt sageli on uhke olnud 23% ja pettumust tundnud 40% eestimaalastest. Euroopa Liitu kuulumise üle on uhkust tundnud 63% ja NATO liikmelisuse üle 57% elanikest. Pidevalt või sageli tunneb sel viisil EL-iga seoses 19% ja NATO-ga seoses 23%. Eestikeelsed vastajad on mitte-eestlastest tunduvalt positiivsemalt meelestatud nii Eesti riigi kui NATO-sse kuulumise suhtes.
- Uuritud kümne institutsiooni seast usaldatakse kõige enam Päästeteenistust (Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast usaldab 92%). Päästeteenistusele järgnevad institutsioonide usaldamise pingereas politsei (78%), Kaitseväge (76%), Kaitseliit (67%) ja president (64%). Võrreldes augustikuise uuringulainega hakkab silma institutsioonide usaldusväarsuse langus. Enamikke institutsioone (v.a Euroopa Liit) usaldab eestikeelne elanikkond rohkem kui mitte-eestlased.
- Elanike ohutunnetus on võrreldes kahe kuu eest toimunud küsitlusega mõnevõrra vähenenud. Eriti ilmneb see maailma olukorra prognoosist, kus eelolevaks aastakümneks ennustab sõjaliste konfliktide tõenäosuse suurenemist augustikuise 63% asemel 49% eestimaalastest. Sarnaselt varasemale tajutakse Eesti julgeolekuolukorda mõnevõrra positiivsemana kui situatsiooni maailmas: 29% elanikest prognoosib tingimuste ebaturvalisemaks muutumist, 24% arvates aga elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates oludes.
- Sarnaselt eelmisele uuringule tajutakse Eestit ähvardavate ohtudena kõige enam Eesti riiklike infosüsteemide vastu suunatud nn küberrünnakuid (väga või küllaltki tõenäoliseks peab seda lähimate aastate jooksul 58%), ulatuslikku merereostust (57%) ja mõne välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides (51%). Ülejäänud ohtude esinemist peavad eestimaalased pigem ebatõenäoliseks.
- Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peetakse jätkuvalt NATO-sse kuulumist (65% nimetab seda ühena kolmest olulisemast tegurist). Olulisteks julgeolekut tagavateks teguriteks on elanike hinnangul veel Euroopa Liitu kuulumine (31%), koostöö ja heanaaberlikud suhted Venemaaga (30%) ning Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (30%). Sarnaselt varasemale panevad eestikeelsed vastajad rõhku ennekõike NATO-sse kuulumisele (77%; mitte-eestlastest 38%), muukeelsed elanikud aga näevad peamise julgeolekugarantiina koostööd ja heanaaberlikke suhteid Venemaaga (50%; eestlastest 22%).
- Elanike valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda on endiselt madalam kui riigi tasandil relvastatud kaitsetegevuse pooldamine. Võõrriigi rünnaku korral peab relvastatud vastupanu osutamist kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 73%, ise oleks aga valmis oma võimete ja oskuste kohaselt kaitsetegevuses osalema 54% elanikest (augustis 63%). Muukeelsete elanike valmisolek kaitsetegevuses osaleda on jätkuvalt märksa madalam kui eestlastel (37% vs 62%).

- Olukorras, kus Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist iga neljas inimene: 6% püüaks enda hinnangul taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 18% teeks seda tõenäoliselt. Noorem elanikkond mõtleb Eestist lahkumisele rohkem kui eakamad. Erinevus eesti- ja muukeelsete inimeste hoiakutes on varasemaga võrreldes suurem: kallaletungi korral püüaks enda hinnangul Eestist lahkuda 18% eestlastest ja 36% mitte-eestlastest.
- Elanike teadlikkus ohuolukorras käitumisest on küllaltki madal: vaid 18% elanikest teaks, mida nad saaksid teha Eesti kaitseks, juhul kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Võrreldes varasemate uuringutega on teadlike elanike osakaal umbes 10 protsendipunkti võrra vähenenud. Samas tundub, et inimesed tajuvad vajadust elanikke riigikaitse teemadel harida, sest riigikaitseõpetuse kuulumist kooli õppeprogrammi pooldab 81% Eesti elanikest (34% arvates peaks see kindlasti ja 47% hinnangul arvatavasti õppeprogrammis olema). Keskmisest enam soosivad riigikaitse koolides õpetamist eestikeelsed ja üle 40-aastased vastajad.
- Eesti riigi kaitsevõimet hinnates jagunevad elanike arvamused pooleks: 43% inimeste hinnangul oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni, sama paljude arvates aga mitte. Eestikeelsed elanikud on riigi kaitsmise võimaluste suhtes mitte-eestlastest märksa optimistlikumad (Eesti kaitsmist peab võimalikuks vastavalt 50% ja 29% vastanuist).
- Riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel annab positiivse hinnangu 57% elanikest, vastupidisel arvamusel on 18% vastanuist. Võrreldes eelmise aastaga on heakskiitva hinnangu andjaid jäänud mõnevõrra vähemaks (2010. aastal pidas riigi tegevust heaks 68-69% elanikest).
- Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates leiab veidi üle kolmandiku (35%) elanikest, et kaitsekulutused tuleks säilitada praegusel tasemel. Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 28% ja vähendamist 20% elanikest. Sarnaselt varasemale on eestlaste seas ülekaalus kaitsekulutuste tõstmist ning muukeelsete elanike hulgas kulutuste kärpimist pooldavad vastajad.
- Eesti elanikud on ajateenistuse suhtes jätkuvalt väga soosivalt meelestatud. Suisa 92% elanikkonnast peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks, sh 58% kindlasti vajalikuks (antud näitaja on eestlaste seas 66% ja mitte-eestlaste seas 39%). Vanuse lõikes on selles küsimuses kõige vähem soosivad noored (15-29-aastased), kellest peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks 85%. Ise Kaitseväega kokku puutunud noored näevad ajateenistuse läbimiseks suuremat vajadust kui nende ülejäänud eakaaslased.
- Valdav osa Eesti inimestest (68%) suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse taunivalt – 27% mõistab taolise käitumise hukka ja 41% peab seda negatiivseks. Need samad elanikkonnagrupid, kes peavad ajateenistust vajalikumaks (st ennekõike eestlased ja eakamad inimesed), taunivad ka ajateenistusest kõrvalehoidmist keskmisest enam.
- Sõjaväkke mittesobivate noormeeste asendusteenistusse kutsumist (rakendades neid päästetöödel, keskkonnakaitstes vms) peab vajalikuks 73% elanikest. Olukorras, kus mõni noormees jäetakse tervislikel põhjustel ajateenistusse kutsumata, pooldab 2/3 elanikkonnast varianti, et neil oleks võimalik soovi korral läbida ajateenistus mingil muul kombel. Kohustuslik peaks muul viisil ajateenistuse läbimine olema terviseprobleemide korral 18% vastajate arvates.

- Praeguse ajateenistusel põhineva üldise kaitseväekohustuse ja palgaarmee vahel valides eelistab ligikaudu 2/3 elanikest (63%) praeguse korralduse juurde jäämist. Üleminekut palgaarmeele pooldab iga neljas eestimaalane (25%). Eestikeelsed elanikud soosivad valdavalt ajateenistusel põhinevat üldist kaitseväekohustust (73%), mitte-eestlastest elanikkonna arvamused aga jagunevad siinkohal ligikaudu pooleks.
- Uue teemana käsitleti käesolevas uuringus elukutseliste sõjaväelaste mainet ja nende võimalikke motiive elukutsevaliku tegemisel. Eesti inimeste suhtumist elukutselistesse sõjaväelastesse peetakse valdavalt kas heaks (52%) või neutraalseks ehk ei heaks ega halvaks (36%). Vastajate arvates mõjutab mehi kaitsevälase elukutset valima kolm peamist tegurit: võimalus teenida head palka, huvi selle elukutse vastu ja võimalus saada rahvusvahelisel tasemel koolitust.
- Eesti kuulumist NATO-sse pooldab 2011. aasta sügisel 70% elanikkonnast, sh 29% on kindlasti poolt. Sarnaselt varasemale suhtuvad eestikeelsed elanikud NATO-sse oluliselt paremini kui mitte-eestlased (poolt vastavalt 87% ja 34%). Käesolevas uuringus ilmnev mõningane toetuse langus ja NATO-vastasuse tõus tuleneb muukeelse elanikkonna veelgi vähenenud poolehoiust (augustis pooldas NATO-t 44% mitte-eestlastest).
- Eesti julgeoleku tagamisel nähakse NATO rollina kõige sagedamini (38% juhtudest) otsese sõjalise abi osutamist. Viiendik elanikest leiab, et NATO piirduks sõjalise ohu korral ainult poliitilise ja diplomaatilise toetusega, ning sama paljude arvates suudab NATO liikmeks olek sõjalise konflikti hoopis ära hoida. Umbes kümnendiku (9%) elanike hinnangul aga ei ole Eestil NATO-lt ohu korral mitte mingit abi loota. NATO-sse kuulumist pooldavad inimesed panevad antud organisatsioonile ka suuremaid lootuseid (st usuvad enam otsest sõjalist abi või konflikti ära hoidmist).
- NATO ja Venemaa vahelist koostööd soosib umbes 2/3 Eesti elanikest: 12% arvates võiks Venemaa olla NATO liige, 31% arvates tuleks teha tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd ning 23% arvates peaks piirduma koostööga ainult mittesõjalistes küsimustes. Muukeelne elanikkond kaldub NATO ja Venemaa vahelisse tihedasse koostöösse suhtuma pooldavamalt kui eestlased.
- Iga teine eestimaalane (52%) leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Kui eestlaste seas on ülekaalus välismissioonidel osalemist pooldav suhtumine, siis enamik mitte-eestlastest selleks vajadust ei näe (60% vs 35%). Sarnaselt varasemale peetakse rahvusvahelistel operatsioonidel osalemist vajalikuks ennekõike kahel põhjusel: osalemine annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse ja tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi.
- Afganistani missiooni kuvand on elanike silmis küllaltki mitmetahuline ja kohati vastuoluline. Inimestel on selgelt positiivne hoiak Eesti kaitseväelaste professionaalsuse suhtes, aga samas tuntakse muret meie kaitseväelaste ohutuse pärast ning ei olda eriti kindlad Afganistani missiooni vajalikkuses ja tulemuslikkuses. Eestikeelse elanikkonna suhtumine Afganistani missioonil osalemisse ja operatsiooni tervikuna on märksa pooldavam kui mitte-eestlastel.

UURINGU TAUST

Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis oktoobris 2011 Kaitseministeeriumi tellimusel läbi üleriigilise avaliku arvamuse küsitluse, mille eesmärgiks oli anda ülevaade elanike suhtumisest ja hoiakutest järgmistel teemadel:

- hoiakud Eesti riigi suhtes;
- institutsioonide (sh kaitsestruktuuride) usaldusväärsus elanike seas;
- hinnangud seoses võimalike ohtude ning julgeolekuriskidega Eestis ning maailmas;
- elanike kaitsetahe ning prognoositav käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- hinnangud Eesti kaitsevõimekusele ja riigi tegevusele selles valdkonnas;
- suhtumine ajateenistusse ja teistesse kaitseväeteenistuse liikidesse;
- suhtumine NATO-sse ja sellega seonduvatesse arengutesse;
- hoiakud seoses rahvusvaheliste sõjaliste operatsioonidega;
- suhtumine riigikaitseõpetusse koolides.

Käesolev aruanne tutvustab uuringu tausta, annab ülevaate uuringu peamistest tulemustest ja esitab tulemuste kokkuvõtte. Aruande lisadena esitatakse elanikkonnaküsitluse eestikeelne ankeet ja andmetabelid erinevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes.

Aruandes on tulemusi võrreldud perioodil 2000-2011 läbi viidud samalaadsete avaliku arvamuse uuringute tulemustega. Võrdluse alusena kasutatud andmed pärinevad Tellijalt saadud andmefailidest ja nimetatud aastate uuringuaruannetest, mis on vabalt kättesaadavad Kaitseministeeriumi kodulehel.

Uuringu metoodika

Ajavahemikul 30. september kuni 17. oktoober 2011 viis uuringufirma Saar Poll OÜ läbi üleriigilise avaliku arvamuse küsitluse, kus suulise intervjuu vormis ja paberankeedi abil küsitleti 1206 inimest vanuses 15-74 eluaastat. Vastajate valikuks kasutati proportsionaalse juhuvalimi meetodit. Intervjuud viidi läbi Saar Polli kogenud küsitlejate poolt ning need toimusid eesti ja vene keeles. Intervjuud toimusid 197 küsitluspunktis, igas punktis keskmiselt 6 intervjuud.

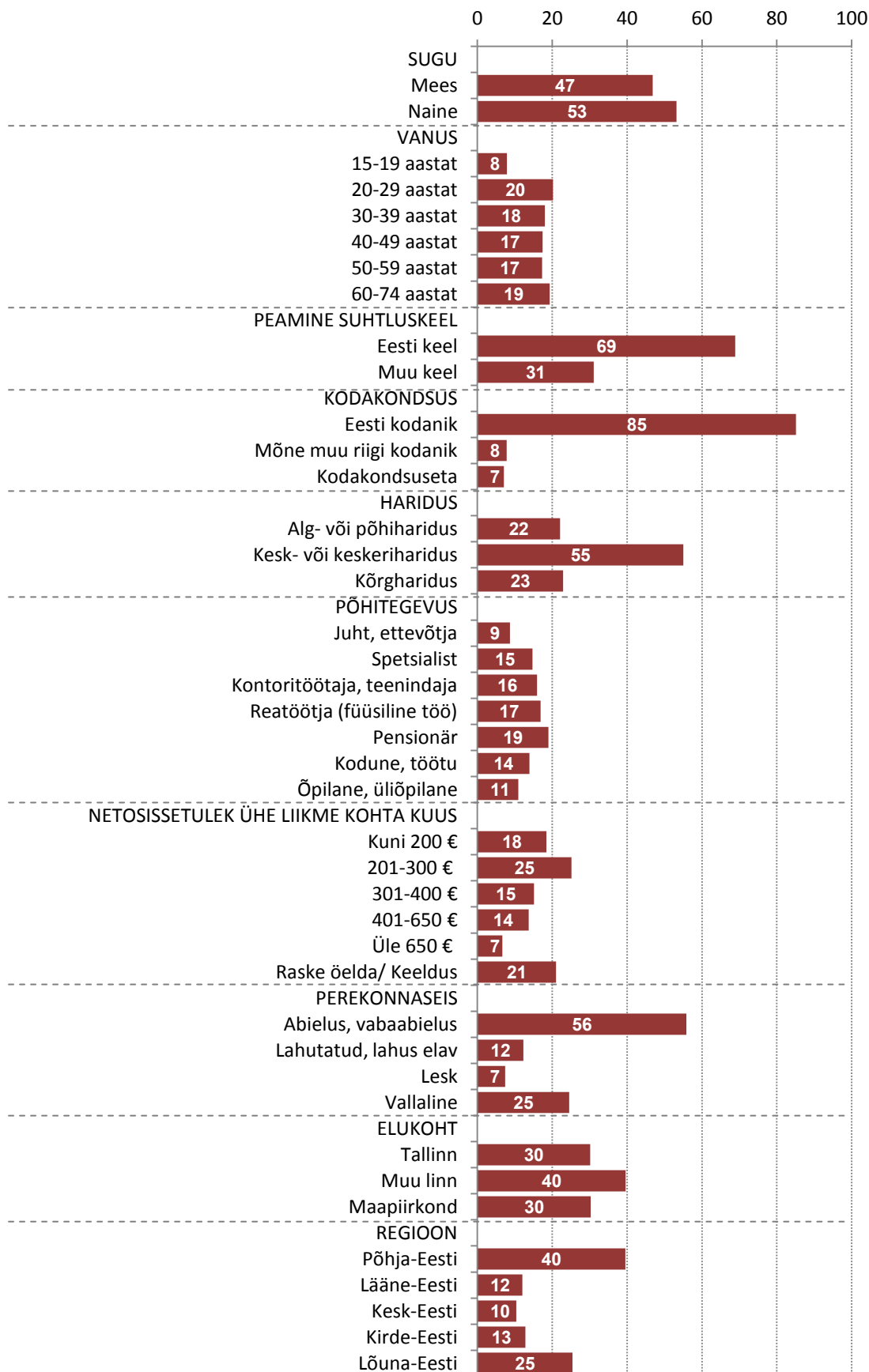
Saadud küsitlustulemi ja statistilise mudeli võrdlemisel ilmnenud erisuste vähendamiseks kaaluti saadud tulemit alljärgnevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes (Tabel 1). Sotsiaal-demograafiliste tunnuste mudeli koostamisel on kasutatud rahvastikustatistika andmeid seisuga 01.01.2010. Täpsema ülevaate vastajate profiilist annab Joonis 1.

Tabel 1. Valimi iseloomustus sotsiaal-demograafiliste tunnuste alusel

	Mudel (%)	Saadud küsitlustulem (%)	Kaalutud küsitlustulem (%)
ELUKOHT			
Linn	69,7	69,7	69,7
Maa	30,3	30,3	30,3
SUGU			
Mees	46,8	46,5	46,8
Naine	53,2	53,5	53,2
VANUS			
15-19	7,9	8,0	7,9
20-29	20,2	18,6	20,2
30-39	18,0	14,8	18,0
40-49	17,4	16,7	17,4
50-59	17,3	18,5	17,3
60-74	19,3	23,5	19,3
RAHVUS *			
Eestlane	68,0	67,2	68,0
Muu rahvus	32,0	32,8	32,0
REGIOON			
Põhja-Eesti	39,5	39,3	39,5
Lääne-Eesti	12,0	11,5	12,0
Kesk-Eesti	10,4	10,6	10,4
Kirde-Eesti	12,8	13,0	12,8
Lõuna-Eesti	25,4	25,5	25,4

*Käesolevas aruandes ei ole tulemusi analüüsitud mitte rahvuse, vaid peamise suhtluskeele lõikes, et tagada võrreldavus varasemate uuringute tulemustega. Kuigi eesti suhtluskeelega vastajatele viidates kasutatakse lühiduse huvides kohati ka terminit „eestlased“ ja muukeelsete vastajate kohta „mitte-eestlased“, siis tuleb aruannet lugedes meeles pidada, et sellele vaatamata on läbivalt tegemist võrdlusega suhtluskeele alusel. Rahvuse lõikes on võimalik tulemustega tutvuda andmetabelite põhjal (Lisa 2).

Joonis 1. Vastajate profiil (%; N=1206)

Sotsiaal-poliitiline taust

Järgnev osa annab ülevaate küsitlusperioodi aegsetest ja eelsetest sündmustest Eesti ühiskonnas ja maailmas laiemalt. Kuna sotsiaal-poliitiline taust mõjutab inimeste hoiakud, siis tuleb käesoleva uuringu tulemusi interpreteerida selles kontekstis.

2011. aasta sügisel on Euroopa võlakriis muutunud varasema perioodiga võrreldes märksa aktuaalsemaks ja oma tagajärgedelt ennustamatuks ning üha rohkem on hakatud kõnelema eurosooni võimalikust kokkuvarisemisest. Paraku ei ole valitsusliikmed alati andnud elanikele kriisi asjus süsteemset arusaadavat informatsiooni ja ka meedia vahendusel edastatud teave on kohati olnud vastukäiv. Küsitlusperioodi jäid ka esimesed arutelud 2012. aasta riigieelarve teemal ning selle taustal Euroopa solidaarsusfondi osakaal Eesti riigieelarvest ja õpetajate palgatõusu nõudmised. Pikemas perspektiivis tuleb märkida, et vaadeldaval perioodil jätkus 3,5 aastat kestnud reaalpalga pidev vähenemine ning lõppes tööpuuduse langus.

Samas on tulnud mitmeid teateid eduraportitist: Eesti kuulumisest kolme kõige väiksema riigivõlaga Euroopa riigi hulka, eelarve defitsiidi väiksusest, Eesti õigest majanduspoliitikast, keskmise palga tõusust, Eesti kuulumisest väheste Euroopa riikide hulka, kus 2% SKT-st kulutatakse kaitsekulutusteks jms. Positiivsete teadete foonil on ohutemaatika ning ebakindlus siiski süvenenud. Sotsiaalse analüüsi praktikast on teada, et taolises juba algava majandussurutise olukorras elanikkonna hoiakud muutuvad ettevaatlikumaks, väheneb optimismi osakaal ning suureneb inimeste arv, kes ei oska seisukohta võtta.

Suhtumisi kaitseküsimustesse võisid mõjutada Kaitseministeeriumis toimunud tulistamise järelkajad, kümne aasta möödumine Afganistani sõja algusest (taastõstatas meedias välismissioonidel osalemise temaatika), Venemaa teated rakettide paigutamise kohta Kaliningradi jms. Neil sündmustel on vaieldamatult olnud mõju hoiakutele, mis puudutavad Eesti riigi kaitsevõimet, elanike kaitsetahet ning usaldust Eesti riigi ning organisatsioonide suhtes, mille liikmeks Eesti on.

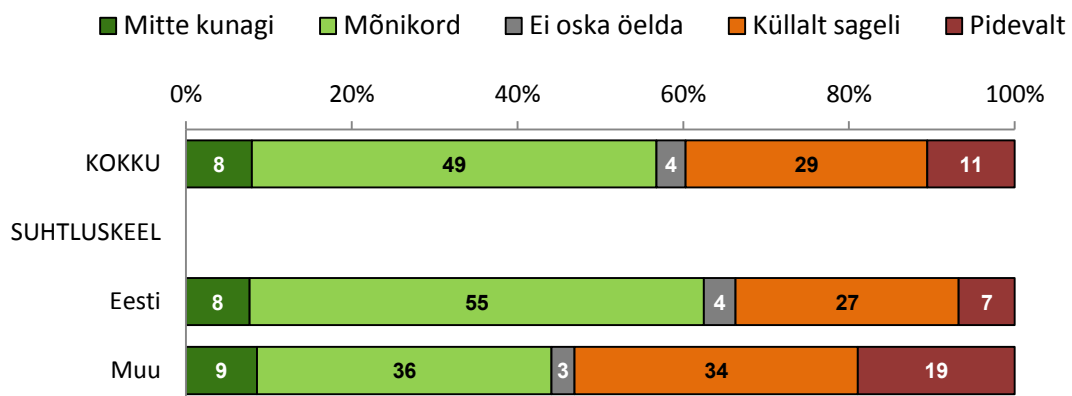
UURINGU PÕHITULEMUSED

1. Hoiakud Eesti riigi suhtes

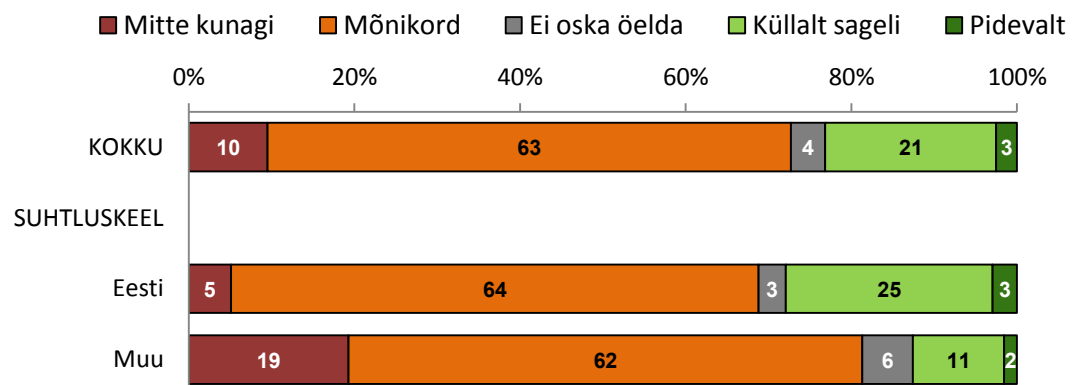
Käesolevas uuringulaines paluti vastajail esmakordselt hinnata, kas ja kui sageli nad on olnud Eesti riigi üle uhked või riigis pettunud. Vaadeldes esmalt **Eesti riigis pettumist**, ilmneb, et pooled elanikest (49%) on riigis mõnikord pettunud, 29% on küllalt sageli pettunud ja iga kümnes (11%) on suisa pidevalt pettunud (Joonis 2). Seega kokku on Eesti riigis pettumist esinenud 89% vastanuist ja mitte kunagi ei ole seda kogenud vaid 8%.

Uhkustunnet on paraku esinenud mõnevõrra harvemini kui pettumist: uuringu tulemuste põhjal on pidevalt **Eesti üle uhke** 3% inimestest, küllalt sageli 21% ja mõnikord 63% (Joonis 3). Iga kümnes vastaja leiab, et ta ei ole Eesti riigi üle mitte kunagi uhke olnud.

Joonis 2. Eesti riigis pettumine (%; N = kõik vastajad)

Joonis 3. Eesti riigi üle uhke olemine (%; N = kõik vastajad)

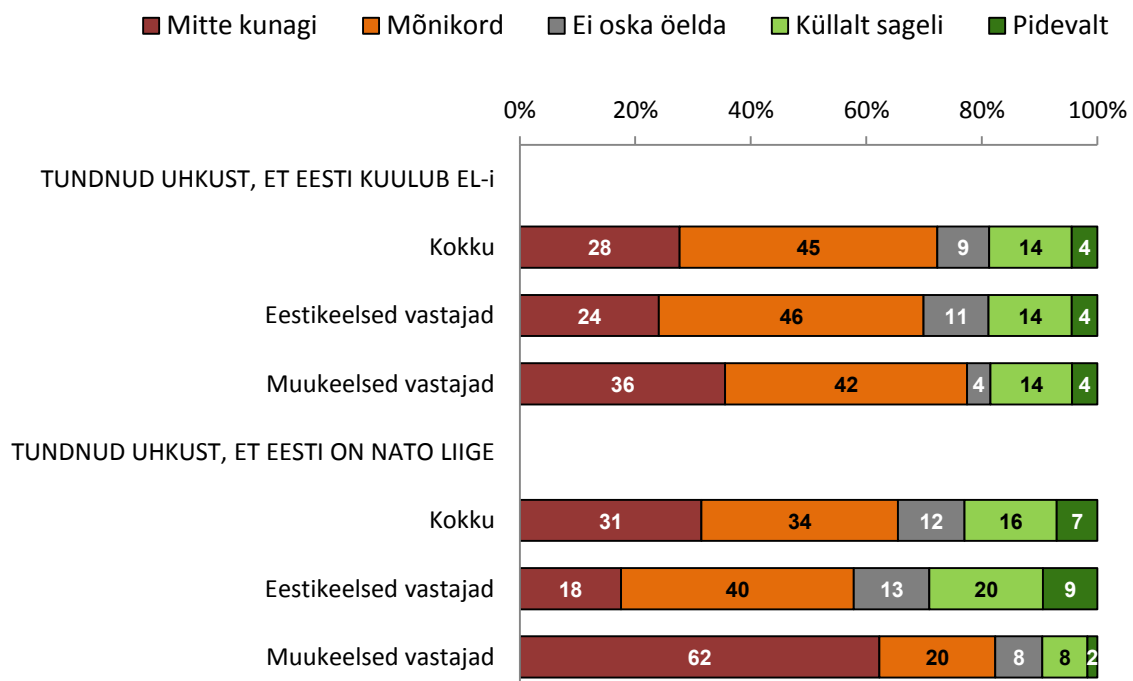

Nii uhkuse tundmise kui pettumise puhul ilmneb, et **eestikeelsed vastajad on tunduvalt positiivsemalt meelestatud kui mitte-eestlased**: pidevalt või küllalt sageli on Eesti riigis pettunud 34% eesti- ja 53% muukeelsetest vastajatest; uhke on aga riigi üle pidevalt või küllalt sageli 28% eesti- ja 13% muukeelsetest elanikest. Keskmisest rohkem annavad positiivseid hinnanguid ka noored, kõrgharidusega, paremal majanduslikul järjel olevad, kõrgema ametialase positsiooniga ja õppivad vastajad.

Andmeanalüüs näitas, et suhtumine Eesti riiki (kas pettumise või uhkuse tundmise sagedus) determineerib väga selgelt hoiakud ka teistesse küsimustesse. Näiteks eksisteerib tugev seos pettumise sageduse ning Eesti riigi institutsioonide usalduse/usaldamatuse vahel. Mida harvemini on inimene olnud Eesti riigis pettunud, seda kõrgemalt hindab ta Eesti elu reguleerivaid institutsioone. Suhtumine Eesti riiki tundub olevat omamoodi demograafiaülene klastertunnus, mis summeerib eri kategooriasse kuuluvate inimeste hoiakud (sugu, vanus, rahvus, suhtluskeel, haridus, elukoht jms). Esialgse hüpoteesi korras näib, et antud küsimuste puhul on otsustava tähendusega skaalapunkt „mõnikord“, mis peaks kõige sagedamini varieeruma, st olema enim sõltuv Eesti riigi aktuaalsetest sündmustest ning hoiakutest, mida massimeedia edastab. Tõenäoliselt võib neid tunnuseid tulevikus kasutada indikaatortunnustena.

Lisaks üldisele Eesti riigi üle uhkuse tundmisele paluti vastajail ka hinnata, kas nad on tundnud uhkust Eesti kuulumise üle Euroopa Liitu ja NATO-sse. Tulemuste üldpilt on nende kahe institutsiooni puhul üsna sarnane (Joonis 4): **pidevalt või küllalt sageli on Euroopa Liitu kuulumise üle uhke olnud 19% ning NATO liikmelisuse üle 23% elanikest**; mitte kunagi ei ole aga uhkust tundnud vastavalt 28% ja 31%.

Joonis 4. Eesti riigi kuulumise üle uhkuse tundmine (%) ; N = kõik vastajad

Suhtluskeeles alusel ilmnevad aga Euroopa Liidu ja NATO puhul tulemustes märkimisväärsed erinevused. Kui Eesti Euroopa Liitu kuulumise osas on arvamused küllaltki sarnased (muukeelsete vastajate seas leidub veidi rohkem neid, kes pole kunagi tundunud uhkust), siis **NATO liikmeks oleku üle on eestikeelsed elanikud tundnud märksa enam uhkust kui mitte-eestlased**. Nimelt ütleb suisa 62% muukeelsetest vastajatest, et nad ei ole mitte kunagi tundnud uhkust selle üle, et Eesti on NATO liige. Eestikeelsetest vastajatest on samal arvamusel aga ainult 18%. Muukeelsete inimeste negatiivne hoiak suhtumises NATO-sse ei ole uus nähtus. Küsimus ei ole mitte ainult Eesti kuulumises NATO-sse, vaid üldisemas negatiivses hoiakus NATO suhtes, mille muukeelne elanikkond on pärinud Nõukogude ajast. Tegu on üldise vaenlase kuvandiga, mida ei kanna endas ainult vanemad inimesed, vaid ka nooremad. See on üks olulisematest stereotüüpidest, mis on väga visa kaduma.

Meeste ja naiste hoiakud seoses Euroopa Liitu kuulumisega on väga sarnased, aga NATO liikmelisuse üle on mehed tundnud mõnevõrra rohkem uhkust (29% meestest ja 17% naistest on tundnud uhkust pidevalt või küllalt sageli). Vanuse lõikes vaadeldes ilmneb mõlema organisatsiooni puhul, et üle 40-aastaste seas on keskmisest veidi rohkem neid, kes pole Eesti kuuluvuse üle mitte kunagi uhkust tundnud.

2. Institutsioonide usaldusväarsus

Teine peatükk käsitleb elanike usaldust riiklike ja rahvusvaheliste institutsioonide vastu. Esmalt antakse üldpilt kõigi uuringusse hõlmatud institutsioonide usaldusväarsusest ning seejärel vaadeldakse Kaitseväge ja Kaitsealiidu usaldusnäitajate muutumist viimase kümnekonna aasta jooksul.

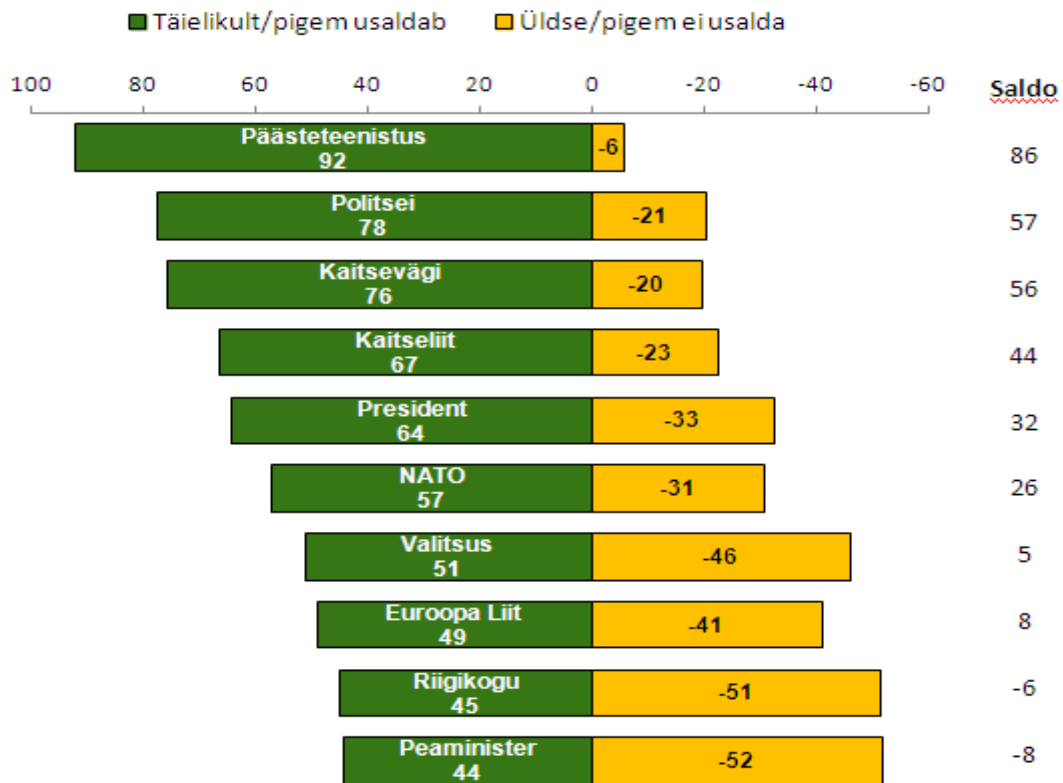
2.1. Üldine taust

Vastajad hindasid institutsioonide usaldusväarsust kasutades nelja kategooriaga skaalat: täielikult usaldan, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda. Kuna käesolevas uuringulaines oli hinnatavate institutsioonide loetelu võrreldes eelnevate kordadega lühem ja osaliselt ka muudetud, siis päris otsest ajalist võrdlust ei ole võimalik teostada.

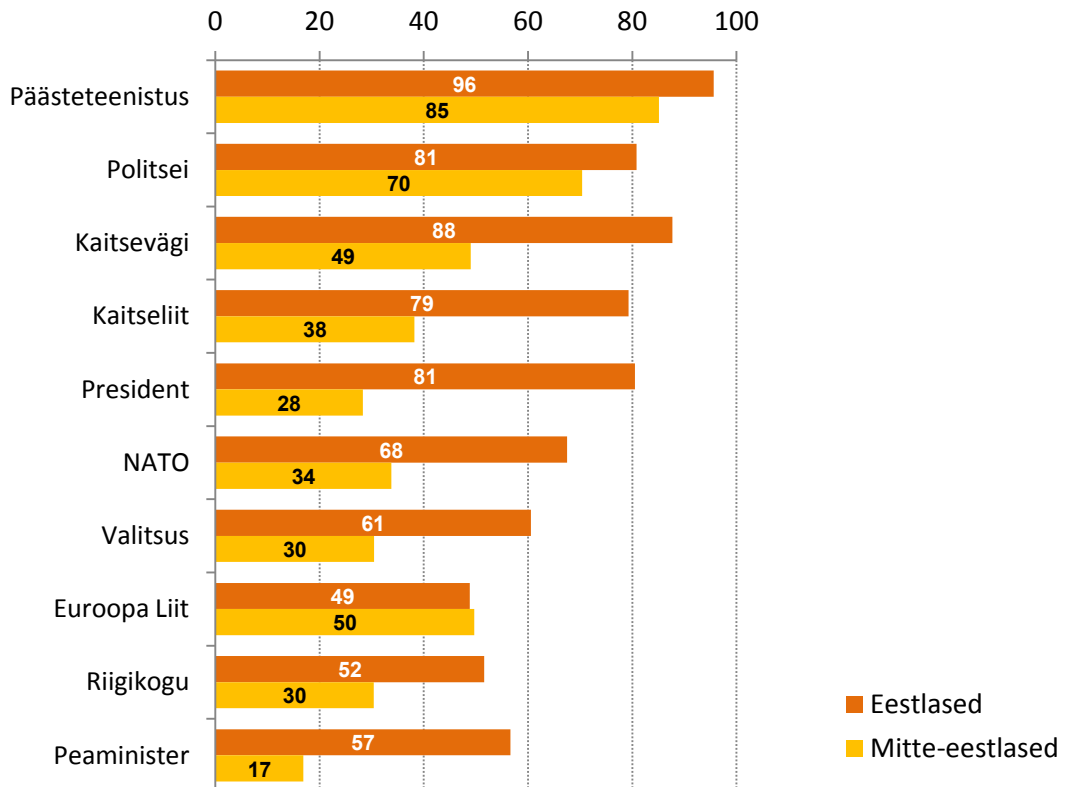
Uuritud kümnest institutsioonist usaldatakse kõige enam **Päästeteenistust** – seda usaldab 92% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast (Joonis 5). Päästeteenistusele järgnevad institutsioonide usaldamise pingereas politsei (78%), Kaitsevägi (76%), Kaitsealiit (67%) ja president (64%). Kõige vähem usaldavad elanikud aga peaministrit ja Riigikogu – nende institutsioonide puhul on mitteusaldajaid rohkem kui usaldajaid (44-45% usaldab ja 51-52% ei usalda).

Enamikke institutsioone (v.a Euroopa Liit) usaldab eestikeelne elanikkond rohkem kui mitte-eestlased (Joonis 6). Suurimad erinevused ilmnevad presidendi (eestikeelsetest elanikest usaldab täielikult või pigem 81%, muukeelsetest 28%), Kaitsealiidu (79% vs 38%), peaministri (57% vs 17%), Kaitseväge (88% vs 49%), NATO (68% vs 34%) ning valitsuse (61% vs 30%) puhul.

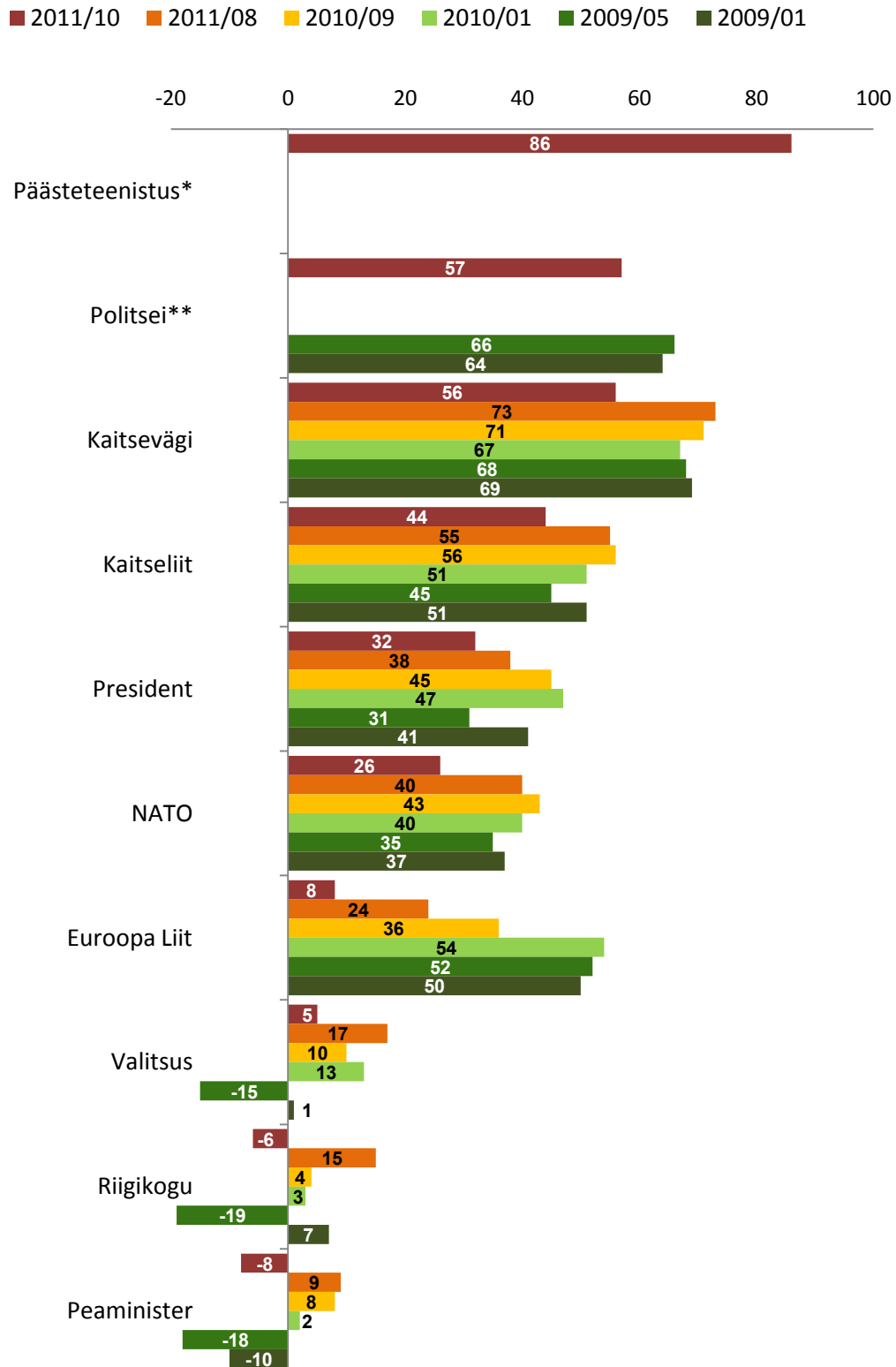
Joonis 5. Institutsioonide usaldusväärsus (%; N = kõik vastajad)

Joonis 6. Institutsioonide usaldusväärsus eesti- ja muukeelsete elanike silmis (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

Joonis 7. Institutsioonide usaldussaldod 2009-2011 (usaldajate ja mitteusaldajate saldo; N = kõik vastajad)

* 2011/10 uuringulaines küsiti esmakordselt Päästeteenistuse kohta (varasemates uuringutes Päästeamet).

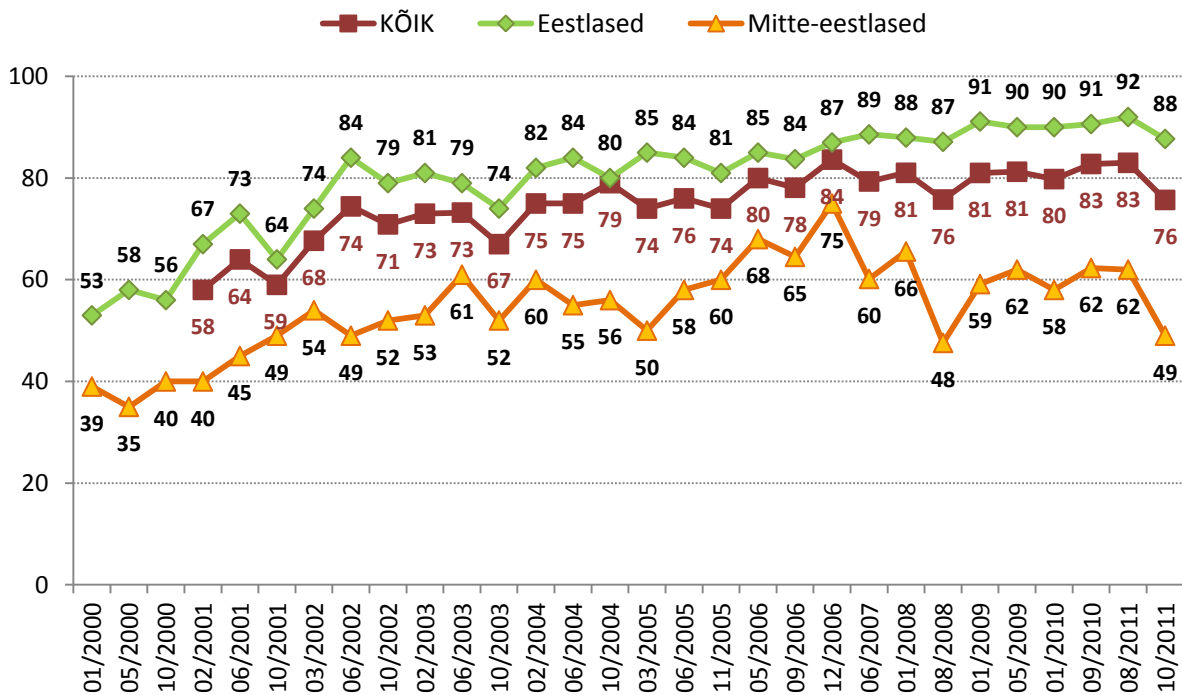
** Vahepealsetest uuringulainetes (2010-2011/08) küsiti Politsei- ja Piirivalveameti kohta.

Joonis 7 kajastab institutsioonide usaldussaldosid ehk seda, milline on olnud usaldajate ja mitteusaldajate osakaalu vahe viimase kolme aasta jooksul. Selgub, et võrreldes eelmise uuringulainega on kõik võrreldavad usaldussaldod vähenenud: Riigikogul 21, peaministril ja Kaitseväl 17, Euroopa Liidul 16, NATO-l 14, valitsusel 12, Kaitsealiidul 11 ja presidendil 6 saldupunkti võrra. Pikemas perspektiivis vaadeldes on viimaste aastate jooksul kõige enam langenud usaldus Euroopa Liidu vastu. Kui 2010. aasta alguseni püsis Euroopa Liidu usaldussaldo mitme uuringulaine vältel stabiilselt 50 saldupunkti ringis, siis **alates 2010. aasta sügisest on usaldus Euroopa Liidu vastu järjest vähenenud** (käesolevas uuringus ainult 8 saldupunkti). Viimane on eeldatavasti ennekõike seotud järjest laieneva võlakriisiga eurotsoonis, mis on seoses Eesti üleminekuga eurole muutunud väga käegakatsutavaks probleemiks. Poliitiliste institutsioonide (Riigikogu, peaminister, valitsus) usaldussaldod on olnud kõige hüplikumad – sarnaselt 2009. aastaga on hetkel usaldus pigem madalseisus.

2.2. Kaitsestruktuurid

Kaitseväge, mis on Päästeteenistuse ja politsei järel usaldusväärseuse pingereas 3. kohal, **usaldab 2011. aasta oktoobris 76% Eesti elanikest** (Joonis 8). Nagu eelnevatelgi aastatel püsib eestikeelse elanikkonna seas usaldusmäär märka kõrgemal kui mitte-eestlaste hulgas – Kaitseväge usaldab täielikult või kaldub usaldama 88% eestlastest ja 49% mitte-eestlastest.

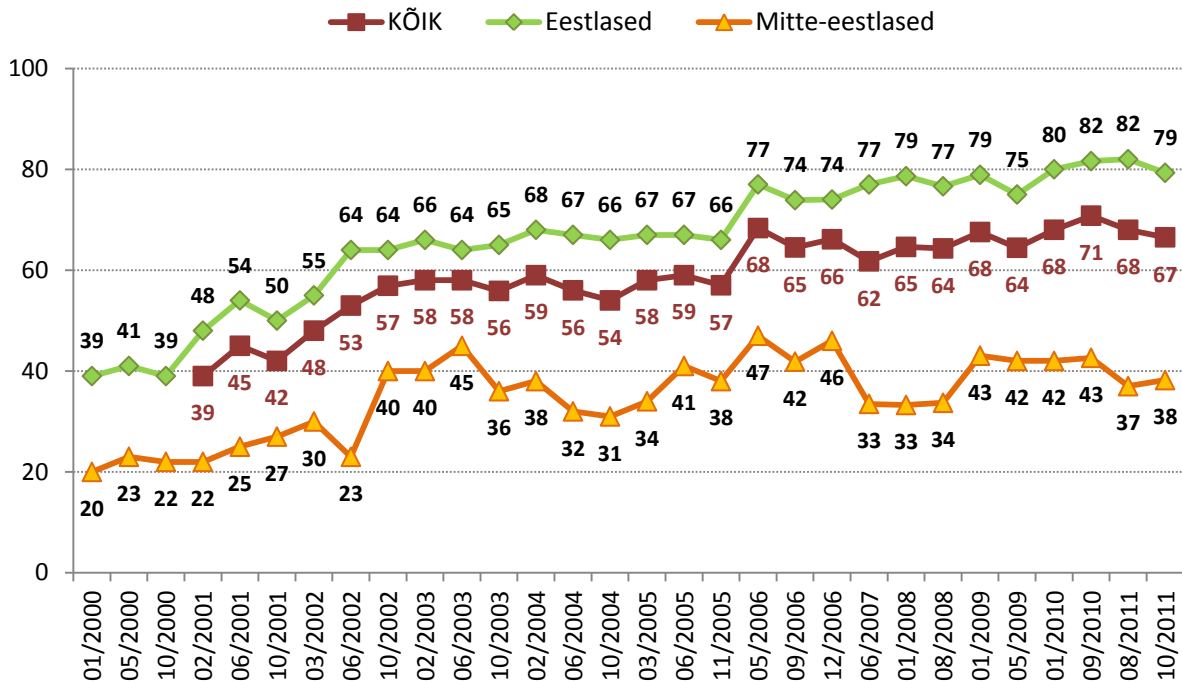
Joonis 8. Kaitseväge usaldusväärsus 2000-2011; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

Võrreldes eelmise uuringulainega on Kaitseväge usaldusväärsus langenud 7 protsendipunkti võrra, seda ennekõike mitte-eestlaste seas vähenenud usalduse arvelt. Kui muidu on alates 2009. aastast Kaitseväge usaldanud stabiilselt ligikaudu 60% muukeelsest elanikkonnast, siis oktoobris 2011 on see näitaja 49%. Viimati langes usaldusmäär mitte-eestlaste seas nii madalale 2008. aasta augustis, mil eeldatavasti oli tegemist reaktsiooniga Eesti riigijuhtide seisukohavõttudele seoses Venemaa-Gruusia konfliktiga. Vaadeldes kogu möödunud kümnendit, on eestlaste usaldus Kaitseväge vastu küllaltki stabiilselt tõusnud (kokku umbes 30 protsendipunkti võrra); muukeelsete elanike seas valitses 2006. aasta lõpuni samuti tõusev trend, aga pärast seda on usaldusmäär olnud hüplik.

Sarnaselt varasematele aastatele jääb Kaitsealiidu usaldusmäär Kaitseväge omale alla – Kaitsealiitu usaldab 2011. aasta oktoobris 67% Eesti elanikest (Joonis 9). Siingi on usaldusväärssusele antud hinnangud eestlaste seas järjekindlalt muukeelse elanikkonnaga võrreldes kõrgemad: eestlastest on viimastel aastatel usaldanud Kaitsealiitu ligikaudu 4/5 (käesolevas uuringus 79%), mitte-eestlastest aga ainult 2/5 (käesolevas uuringus 38%). Kaitsealiitu usaldavate elanike osakaal ei ole viimase kahe aasta jooksul oluliselt muutunud (täielikult või pigem usaldajaid 67-71%). Seega eelmises alapeatükis (vt Joonis 7) ilmnunud usaldussaldo langemine ei ole seotud mitte Kaitsealiitu usaldavate elanike vähenemisega, vaid mitteusaldajaid on tulnud juurde nende arvelt, kes varem ei ole osanud oma hinnangut anda (praegu „raske öelda“ vastuseid 11%, eelmises uuringulaines 19%). Pikemas perspektiivis on eestlaste usaldus Kaitsealiitu vastu küllaltki stabiilselt tõusnud (kümnekonna aasta jooksul kokku ligikaudu 40 protsendipunkti võrra); mitte-eestlaste usaldusnäitajad on samuti paranenud (tõustes 20% juurest 40% ligi), aga see aegrida sisaldab märksa enam tõuse ja languseid.

Joonis 9. Kaitsealiidu usaldusväärsus 2000-2011; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

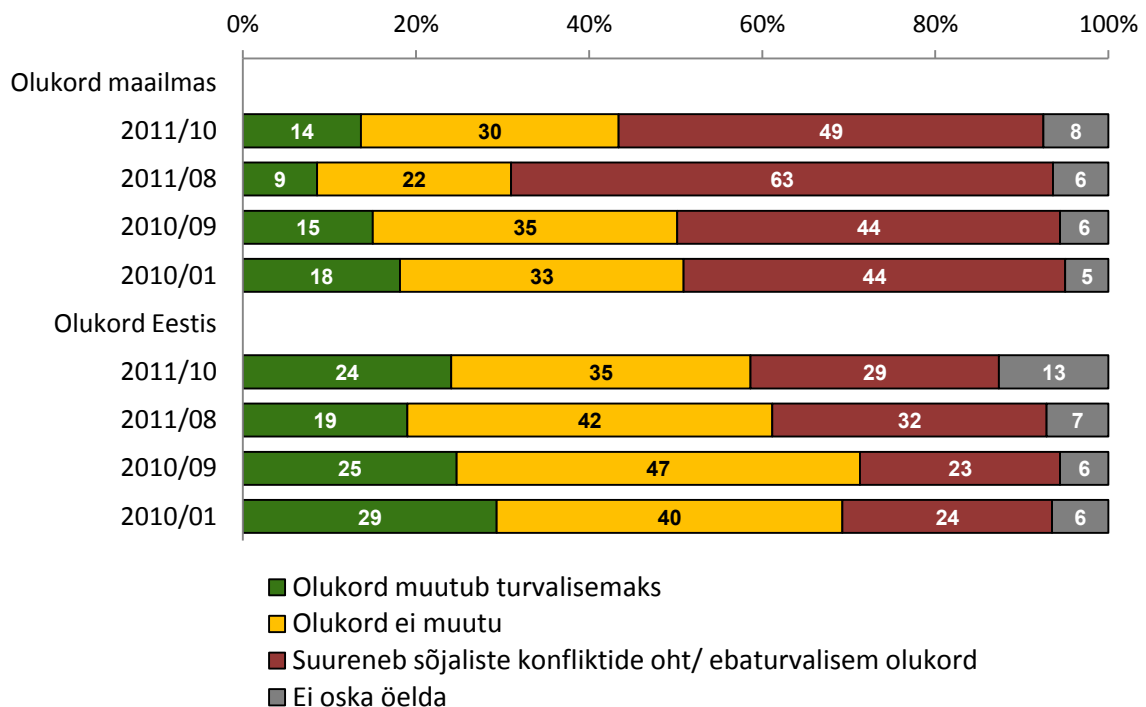
3. Julgeolek ning ohud

Kolmas peatükk annab ülevaate julgeolekut käsitlevatest küsimustest: milliseks prognoositakse eeloleval aastakümnel olukorda maailmas ja Eestis, milliseid ohtusid peavad elanikud lähemate aastate jooksul Eestis tõenäoliseks ning mis aitaks tagada Eesti riigi julgeolekut.

3.1. Julgeolek maailmas ning Eestis

2011. aasta sügise seisuga arvavad pooled (49%) Eesti 15-74-aastastest elanikest, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus (Joonis 10). Vastupidisel arvamusel (st prognoosib maailma turvalisemaks muutumist) on 14% ja olukorra muutumatuna püsimist ennustab 30% inimestest. **Eesti olukorda tajuvad vastajad mõnevõrra positiivsemana kui situatsiooni maailmas:** 24% arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes, 35% hinnangul olukord ei muutu ja 29% prognoosib, et tingimused muutuvad ebaturvalisemaks. Võrreldes kahe kuu eest toimunud küsitlusega on elanike ohutunnetus vähenenud; eriti ilmneb see maailma olukorda hinnates (suuremat ebastabiilsust prognoosib 63% asemel 49% vastanuist).

Joonis 10. Olukord maailmas ja Eestis eeloleval aastakümnel* (%; N = kõik vastajad)

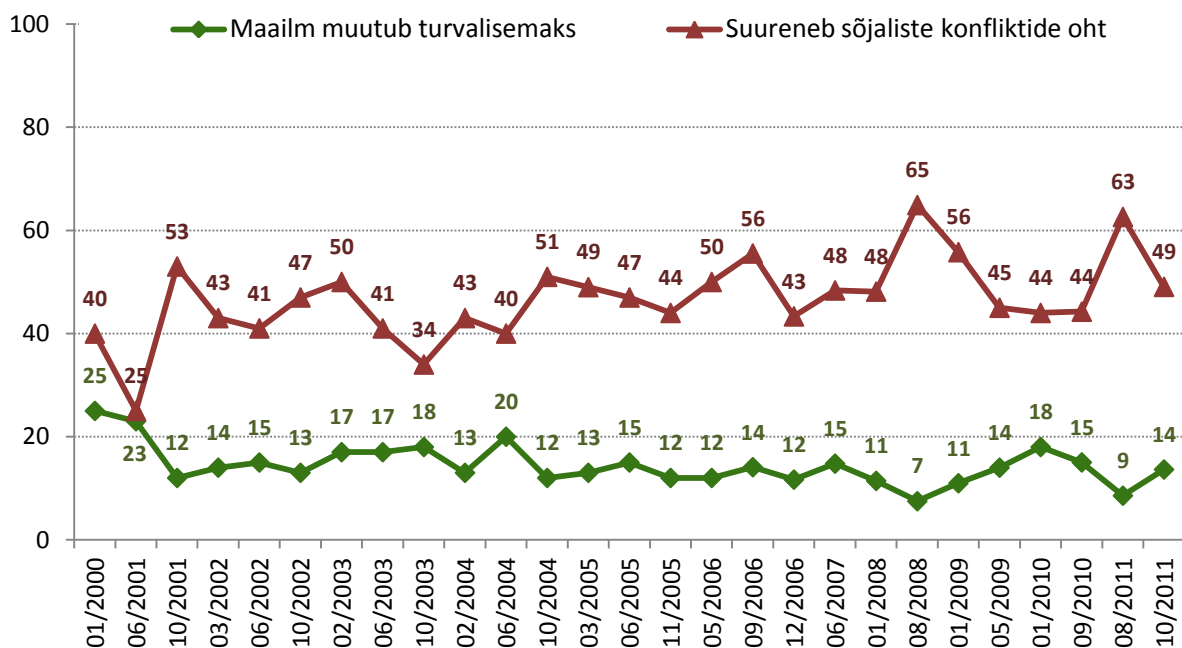
* Maailma ja Eesti olukorra kohta küsiti erinevas sõnastuses:

- Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb või vastupidi, suureneb ebastabiilsus ja maailmas kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus?
- Mis Te arvate, milliseks kujuneb olukord Eestis? Kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates [enne 2011/10: konfliktiohtlikumates] tingimustes?

Maailma olukorda prognoosides arvavad eestikeelsed elanikud mitte-eestlastest veidi sagedamini, et suureneb sõjaliste konfliktide oht (vastavalt 51% eesti- ja 45% muukeelsetest vastajatest); muukeelsed elanikud aga usuvad enam maailma turvalisemaks muutumist (12% eesti- ja 18% muukeelsetest vastajatest). Eesti olukorda hinnates on arvamused aga pigem vastupidised: eestlased kalduvad muukeelsetest elanikest enam prognoosima turvalisemaid tingimusi (vastavalt 27 ja 17 protsenti), mitte-eestlased aga ütlevad selle võrra sagedamini, et eeloleva kümne aasta jooksul olukord ei muutu.

Maailma olukorrale antud hinnangute ajalist võrdlust vaadeldes ilmneb, et käesolevas uuringus prognoositakse eelolevaks aastakümneks märksa väiksemat sõjaliste konfliktide ohtu kui augustis (vastavalt 63% ja 49%) ning üldjoontes on hinnangud sarnased pigem madalama ohutunnetusega silma hakanud perioodiga (aastad 2009-2010) (Joonis 11). Seega 2011. aasta esimeses pooles maailma erinevates piirkondades (eriti Araabiamaades) aktuaalsete vägivaldsete rahutuste mõju elanike ohutunnetusele tundub olevat taandunud.

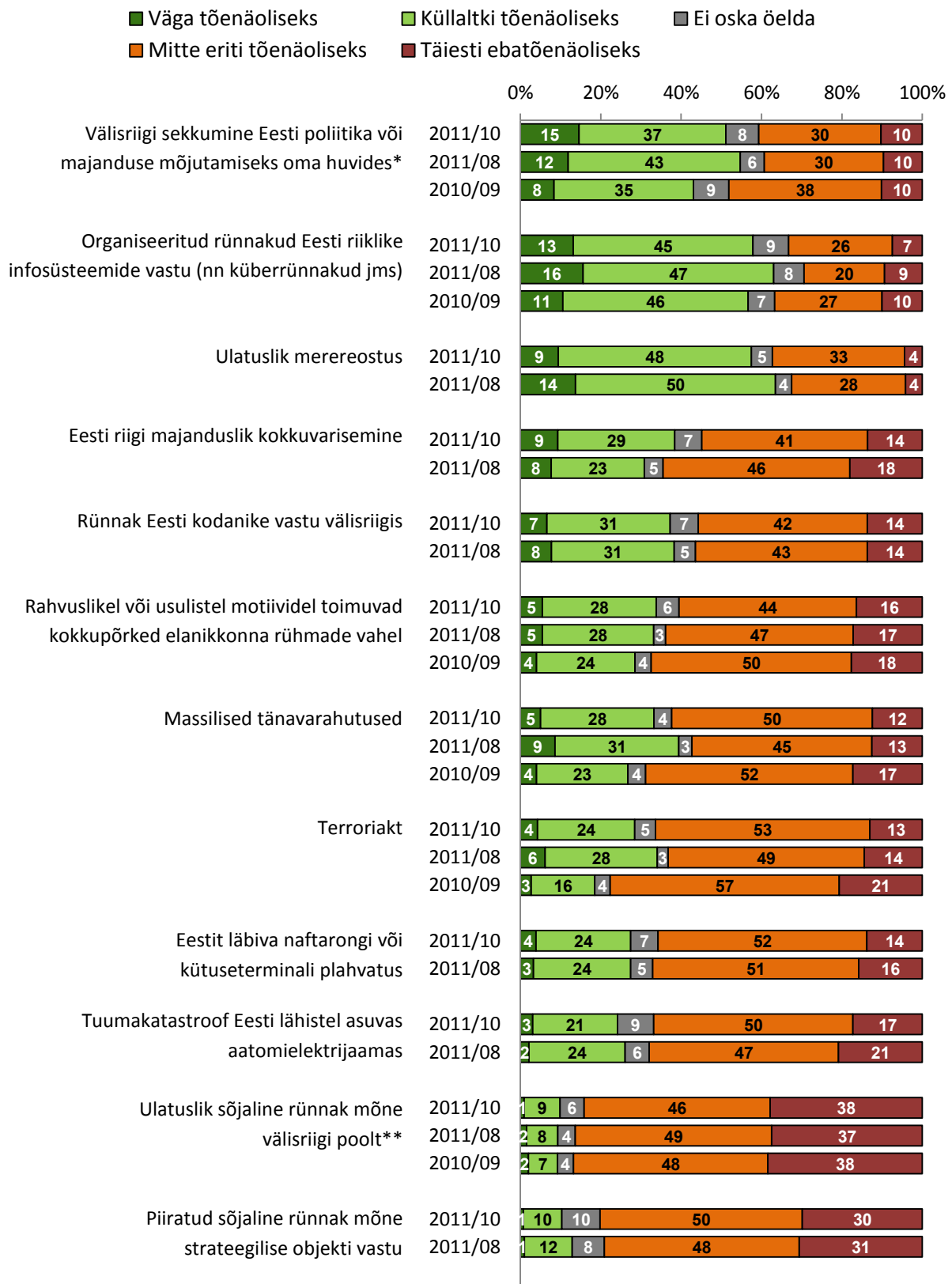
Joonis 11. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel; 2000-2011 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

3.2. Ohud Eestile

Saamaks ülevaadet, millised on elanike arvates kõige tõenäolisemad ohud Eesti riigile, paluti vastajail hinnata 12 erineva võimaliku ohu esinemise tõenäosust lähemate aastate jooksul.

Joonis 12. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul (%); N = kõik vastajad)

* 2010/09 sõnastus: „Eesti sisepoliitika või majanduskeskkonna mõjutamine Eesti huvisid kahjustavalt mõne välisriigi poolt“

** 2010/09 sõnastus: „Sõjaline rünnak mõne välisriigi poolt“

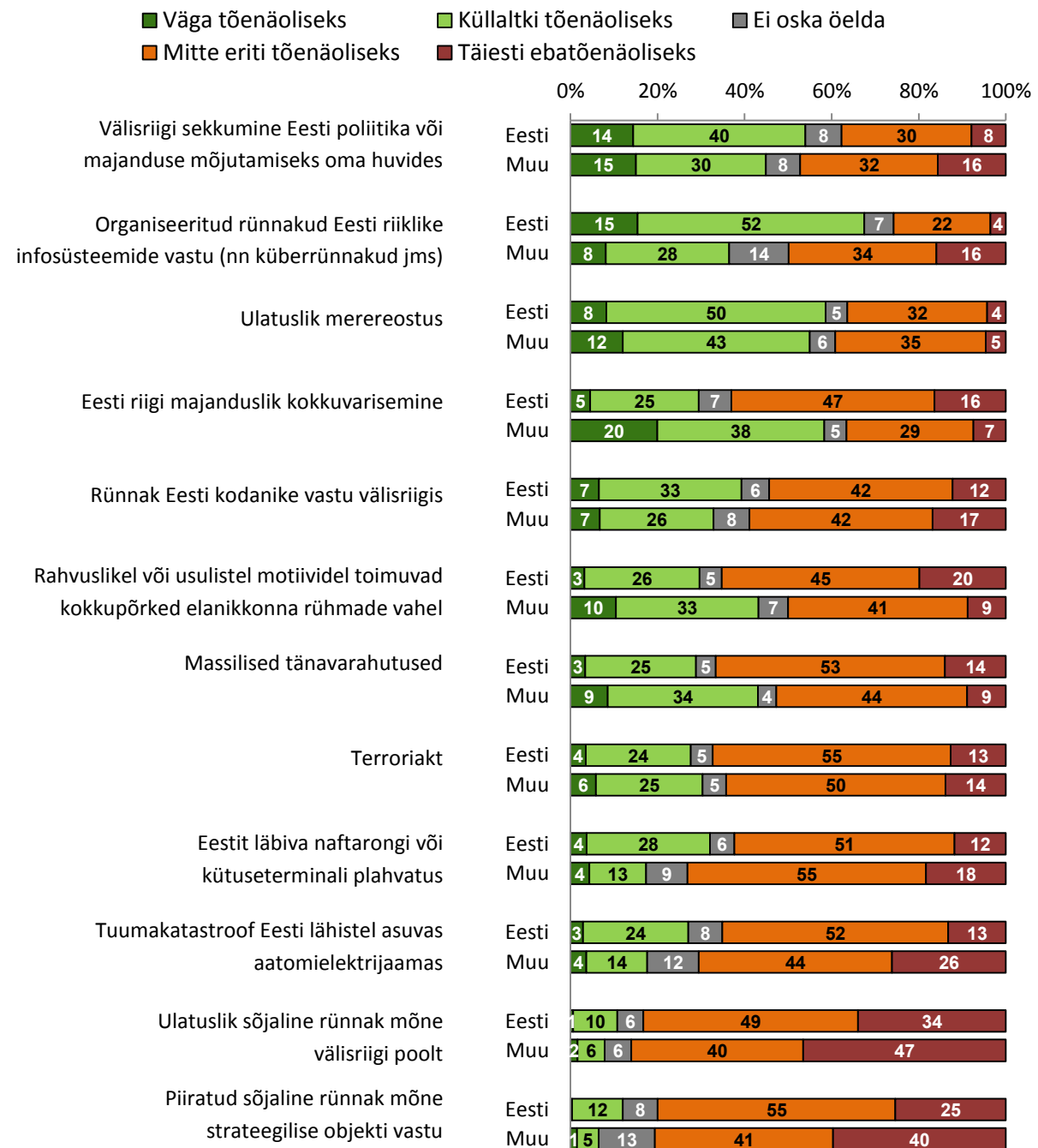
Valdava osa loetletud ohtude puhul leidis vastajate seas antud ohtu ebatõenäoliseks pidavaid inimesi rohkem kui neid, kelle arvates see võib Eestit lähiaastail ähvardada (Joonis 12). Siiski ilmses kolm ohtu, mille puhul enam kui pooled vastanuist pidasid väga või küllaltki tõenäoliseks, et midagi sellist võib ähvardada Eestit lähemate aastate jooksul: 58% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak (**nn küberrünnak**) Eesti riiklike infosüsteemide vastu, 57% hinnangul võib riiki tabada **ulatuslik merereostus** ning 51% arvates võib mõni **välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides**.

Teiste võimalike ohtude puhul peetakse esinemistõenäosust väiksemaks: Eesti riigi majanduslik kokkuvarisemine on väga või küllaltki tõenäoline 38%, rünnak Eesti kodanike vastu välisriigis 37%, rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvad kokkupõrked elanikkonna rühmade vahel 34%, massilised tänavarahutused 33%, terroriakt 28%, Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatus 27% ning tuumakatastroof Eesti lähistel asuvas aatomielektrijaamas 24% elanike arvates. Kõige ebatõenäolisemad on elanike hinnangul sõjalised rünnakud: ulatuslik sõjaline rünnak mõne välisriigi poolt ja piiratud sõjaline rünnak mõne strateegilise objekti vastu on tõenäoline kümnendiku elanike (10%) sõnul.

Eelmise uuringulainega võrreldes ei ole elanike hinnangutes suuri muutuseid toimunud. Ainuke oht, mida peetakse augustiga võrreldes veidi tõenäolisemaks, on Eesti riigi majanduslik kokkuvarisemine – augustis 2011 pidas seda väga või küllaltki tõenäoliseks 31%, oktoobris aga 38%. Ülejäänud tegurite puhul on elanike ohutaju jäänud samale tasemel või veidi vähenenud. Võrreldes 2010. aasta septembriga ilmnevad suurimad erinevused seoses terroriakti ja massiliste tänavarahutustega: aasta eest tajuti neid ohte märksa vähem tõenäolisena kui augustis 2011 (erinevus 12-15% võrra) ja, kuigi ohutaju on nüüdseks taaskord langenud, on see endiselt kõrgem kui 2010. aastal.

Tulemusi vastajate **peamise suhtluskeele alusel vaadeldes ilmnevad suurimad erinevused nn küberrünnakute ja riigi majandusliku kokkuvarisemise ohu tajumises**: küberrünnakute ohtu peavad eestikeelsed vastajad märksa tõenäolisemaks kui mitte-eestlased (vastavalt 68% ja 36%), Eesti riigi majanduslikku kokkuvarisemist lähiaastatel pelgavad aga ennekõike muukeelsed elanikud (58%, eestlastest 29%) (Joonis 13). Lisaks peavad mitte-eestlased eestlastest mõnevõrra enam tõenäoliseks massilisi tänavarahutusi (43% vs 29%) ja rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvaid kokkupõrkeid elanikkonna rühmade vahel (43% vs 30%). Eestikeelsed elanikud seevastu peavad mitte-eestlastest veidi sagedamini tõenäoliseks Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatust (32% vs 17%), tuumakatastroofi lähedalasuvas aatomielektrijaamas (27% vs 18%) ning välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides (54% vs 45%). Sõjaliste rünnakute ohu puhul hakkab silma eeskätt asjaolu, et muukeelse elanikkonna hulgas leidub rohkem neid vastajaid, kes peavad nii välisriigi ulatuslikku rünnakut kui mõne strateegilise objekti vastu suunatud piiratud rünnakut täiesti ebatõenäoliseks.

Joonis 13. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)

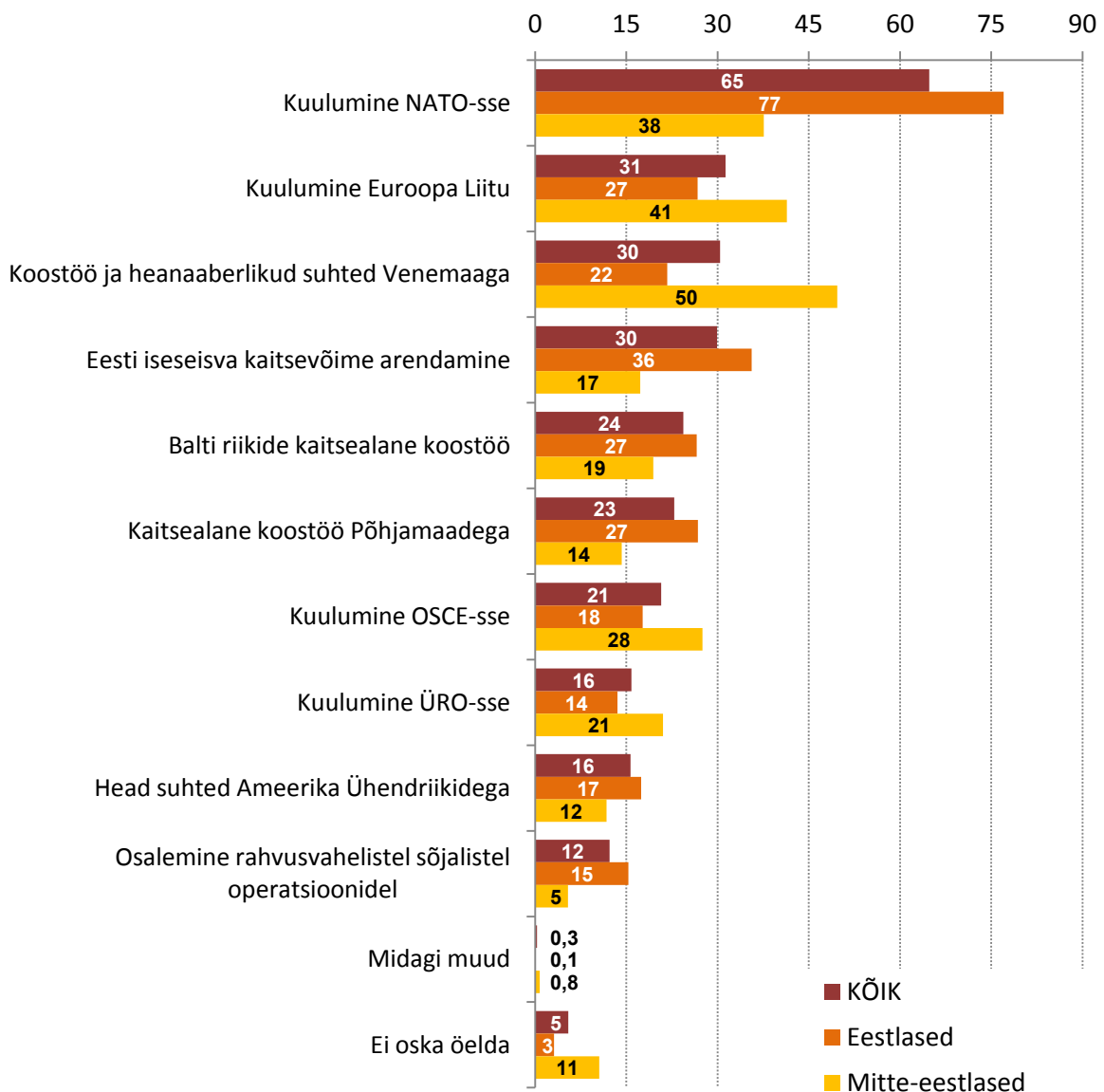

3.3. Julgeoleku tagatised

Vastajail paluti nimetada kuni kolm olulisemat tegurit, mis tagavad nende arvates Eesti riigile suurima julgeoleku. **Eesti elanikud peavad riigi peamiseks julgeolekutagatiseks NATO-sse kuulumist** – seda nimetab ühe olulise tegurina 2/3 vastajaist (65%) (Joonis 14). Ligikaudu iga kolmas inimene leiab, et Eesti julgeoleku tagamisel on oluline Euroopa Liitu kuulumine (31%), koostöö ja heanaaberlikud suhted Venemaaga (30%) ning Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (30%).

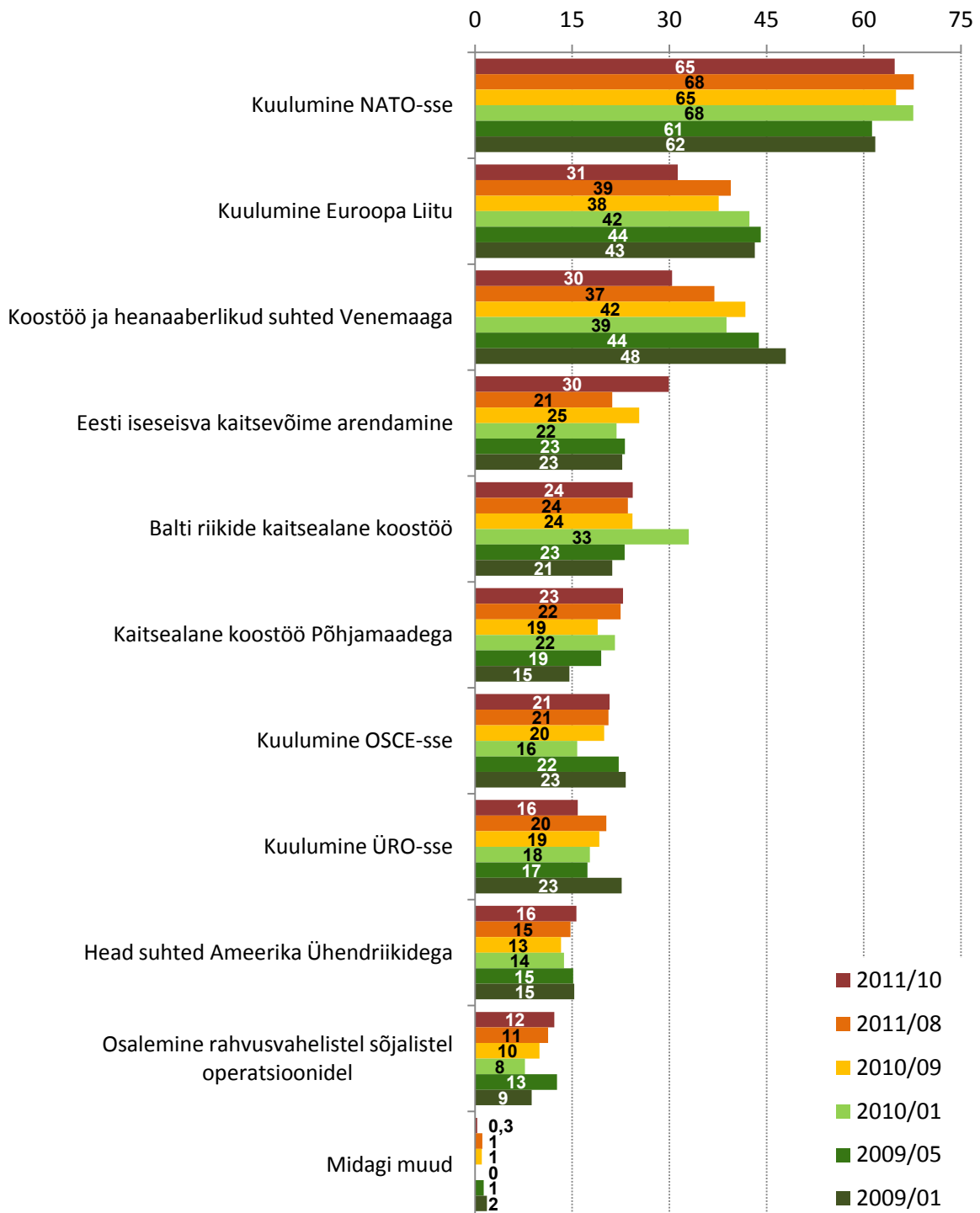
Sarnaselt varasematele uuringutele on eestlaste ja muukeelsete elanike arvamused siinkohal väga erinevad. **Eestikeelsed vastajad panevad rõhku ennekõike NATO-sse kuulumisele** (77% mainib seda ühena kolmest olulisest julgeoleku tagatisest; muukeelsetest elanikest vaid 38%), **muukeelsed elanikud aga näevad peamise julgeolekugarantiina koostööd ja heanaaberlikke suhteid Venemaaga** (50%; eestikeelsetest 22%). Oluliselt järgmiseks julgeolekut tagavaks teguriks peavad eestikeelsed elanikud Eesti iseseisva kaitsevõime arendamist (36%; muukeelsetest 17%), mitte-eestlaste arvates aga on Venemaaga koostöö tegemise kõrval väga oluline Euroopa Liitu kuulmine (41%; eestikeelsetest 27%). Lisaks peavad eestlased muukeelsetest elanikest sagedamini julgeoleku tagamisel oluliseks kaitsealast koostööd Põhjamaade (27% vs 14%) ja Balti riikidega (27% vs 19%) ning rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist (15% vs 5%). Muukeelsed vastajad aga tähtsustavad eestlastest enam Eesti kuulumist Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (28% vs 18%) ning ÜRO-sse (21% vs 14%).

Joonis 14. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Joonis 15 annab ülevaate Eesti julgeoleku tagatistest möödunud kolme aasta uuringute põhjal. Jooniselt ilmneb, et viimase kolme aasta jooksul on Eesti julgeolekust rääkides vähenenud Venemaa ja Euroopa Liidu rolli mainimine ning käesolevas uuringus on peetud varasemast enam oluliseks Eesti iseseisva kaitsevõime arendamist.

Joonis 15. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); ajaline võrdlus (%; N = kõik vastajad)

4. Eesti elanikkonna kaitsetahe

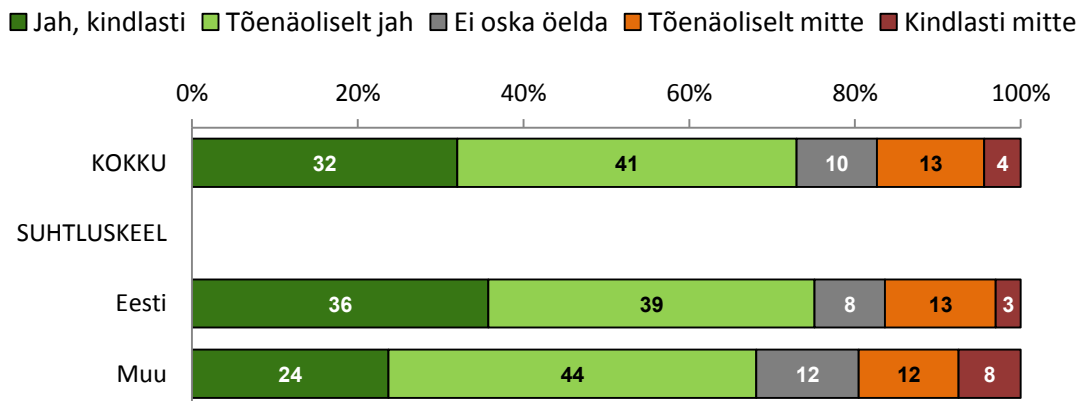
Neljas peatükk käsitleb kaitsetaht: esmalt kajastatakse elanike suhtumist aktiivsesse kaitsetegevusse nii riigi kui indiviidi tasandil, seejärel soovi kallaletungi korral Eestist lahkuda ning lõpetuseks elanike informeeritust sellest, kuidas võimaliku kallaletungi korral Eestit kaitsta.

4.1. Suhtumine aktiivsesse kaitsetegevusse

Sarnaselt varasematele uuringulainetele kaardistati elanike suhtumist aktiivsesse kaitsetegevusse läbi kahe erineva küsimuse: *“Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?”*; *Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?”*. Neist esimene uurib hoiakuid Eesti relvastatud kaitsevajaduse suhtes ja teine elanike endi valmisolekut kaitsetegevusse panustada.

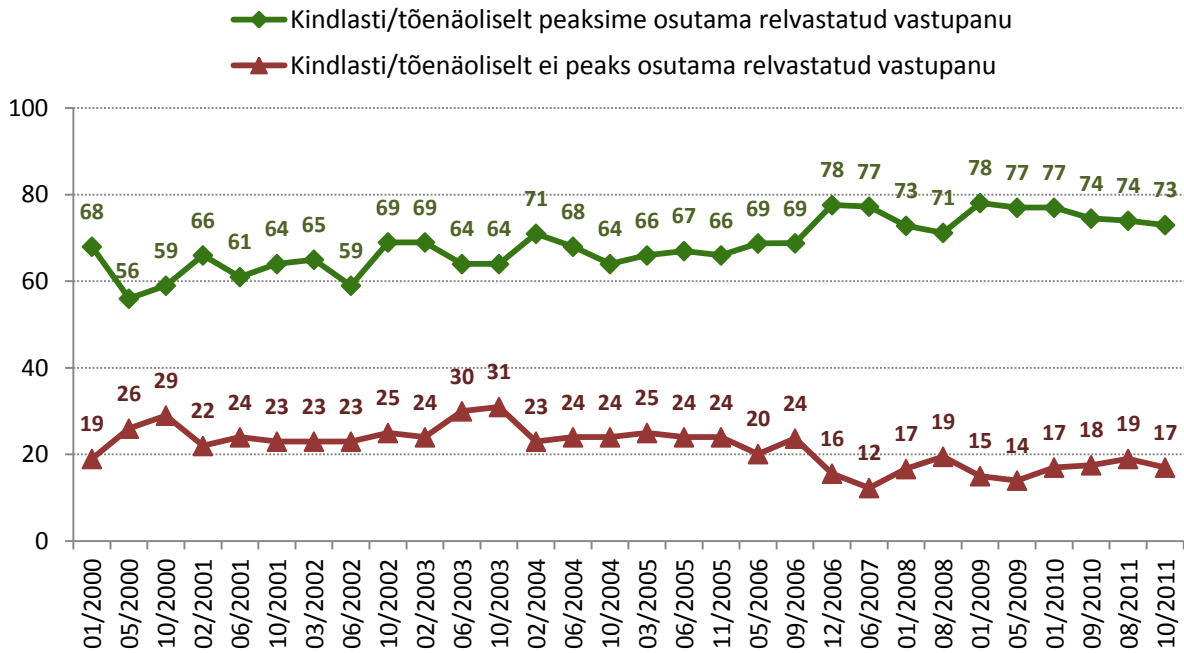
Relvastatud vastupanu osutamist peab võõrriigi rünnaku korral kindlasti vajalikuks 32% ja tõenäoliselt vajalikuks 41% elanikest (Joonis 16). Seega **kokku soosib sõjalise vastupanu osutamist 73%, mittevajalikuks peab seda aga 17% Eesti elanikkonnast**. Iga kümnes vastaja ei oska antud küsimuses kindlat seisukohta võtta. Eestikeelsed ja meessoost vastajad kalduvad mõnevõrra sagedamini relvastatud vastupanu kindlasti vajalikuks pidama kui mitte-eestlased ja naised (vastavalt 36% eesti- ja 24% muukeelsetest elanikest; 39% meestest ja 26% naistest).

Joonis 16. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik (%); N = kõik vastajad)

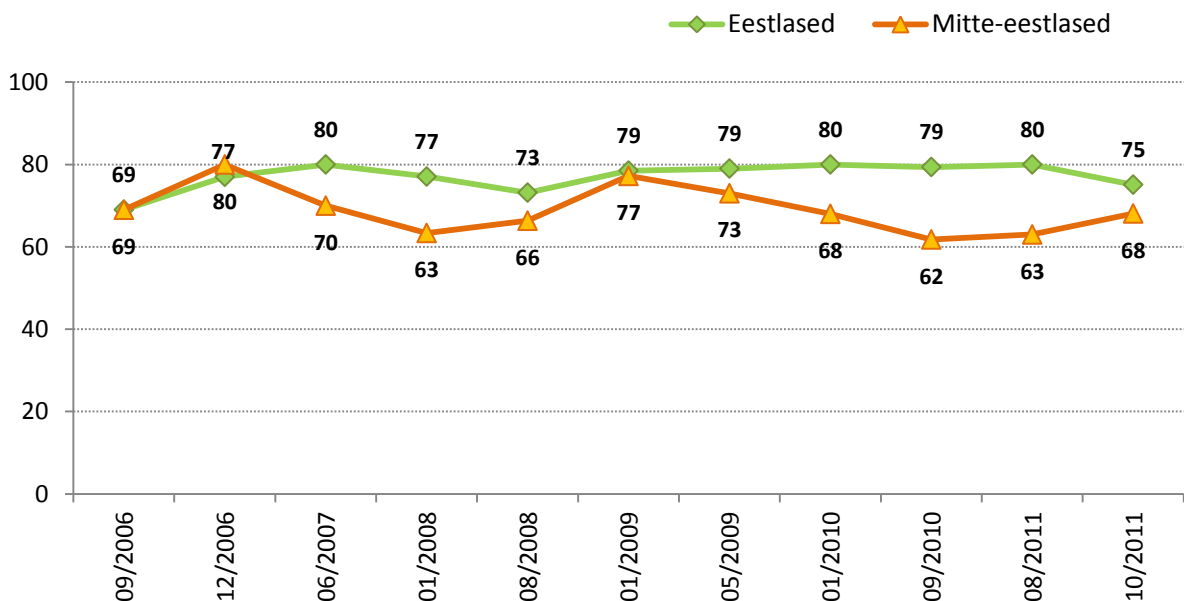
Kuigi käesolevas uuringus muudeti relvastatud vastupanu osutamise vajalikkust puudutava küsimuse sõnastust (lisati täiendusena „sõltumata ründajast“), ei ole elanike hinnangutes võrreldes viimaste uuringutega olulisi muutuseid toimunud (Joonis 17). Kogu kümneaastast uuringuperioodi vaadeldes võib aga täheldada, et relvastatud vastupanu soovivate elanike osakaal on pikkamööda tõusnud.

Joonis 17. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik; 2000-2011 võrdlus* (%; N = kõik vastajad)

* 2011/10 uuringulaines täiendati küsimuse sõnastust, lisades „sõltumata ründajast“: Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?

Joonis 18. Rünaku korral relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2011* (kindlasti ja tõenäoliselt rünnakut vajalikuks pidajate %; N = kõik vastajad)

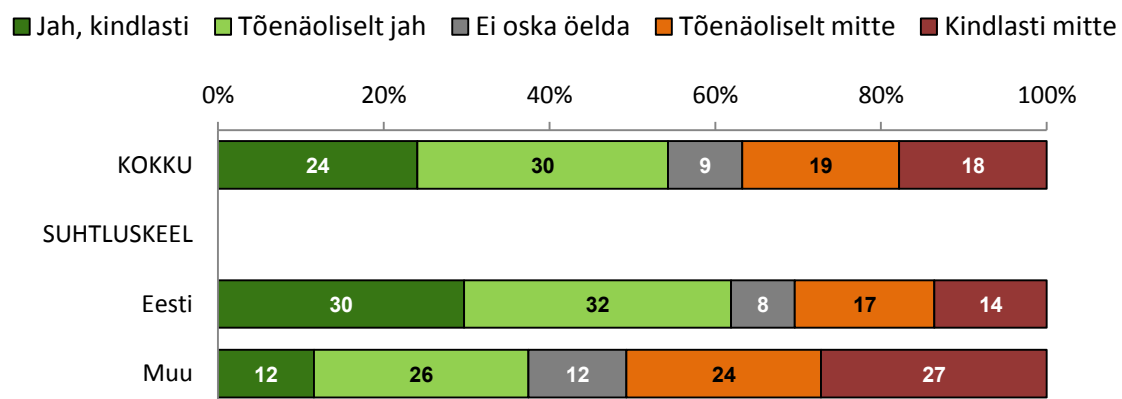

* 2011/10 uuringulaines täiendati küsimuse sõnastust, lisades „sõltumata ründajast“: Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?

Joonis 18 kajastab relvastatud vastupanu osutamist pooldavate hoiakute osakaalu eesti- ja muukeelsete elanike seas perioodil 2006-2011. Eestlastest peab 2011. aasta sügisel võõrriigi rünnaku korral relvastatud vastupanu vajalikuks 75% ja muukeelsetest vastajatest 68%. Kuna võrreldes paari eelneva uuringulainega on eestlaste hulgas antud näitaja langenud ja mitte-eestlaste seas tõusnud, siis on eesti- ja muukeelsete elanike hinnangud 2011. aasta oktoobris sarnasemad kui eelneva aasta jooksul (eelnevates uuringutes pooldas vastupanu osutamist 79-80% eestlastest ja 62-63% mitte-eestlastest). Kogu perioodi vaadeldes ilmneb, et eestlaste poolehoid relvastatud vastupanu osutamisele on püsinud märksa stabiilsemana kui muukeelsel elanikkonnal (viimati mainitud grupis poolehoidu langus 2007. ja 2010. aastal).

Sarnaselt eelnevatele uuringutele ilmnes ka tänavu, et **elanike valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda on madalam kui riigi tasandil relvastatud kaitsetegevust soosijate osakaal**. Riigi tasandil relvastatud vastupanu osutamist peab vajalikuks 73%, ise oleks aga valmis oma võimete ja oskuste kohaselt kaitsetegevuses osalema 54% elanikest (Joonis 19). Täpsemalt selgus uuringust, et 24% inimestest oleks kindlasti ja 30% oleks tõenäoliselt valmis kaitsetegevuses osalema. Vastupidisel arvamusel on üle kolmandiku vastu – 18% ei ole kindlasti ja 19% ei ole tõenäoliselt valmis kaitsetegevusesse panustama. Ligikaudu kümnendik (9%) elanikest ei oska oma valmisolekut hinnata.

Joonis 19. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale (%) (N = kõik vastajad)

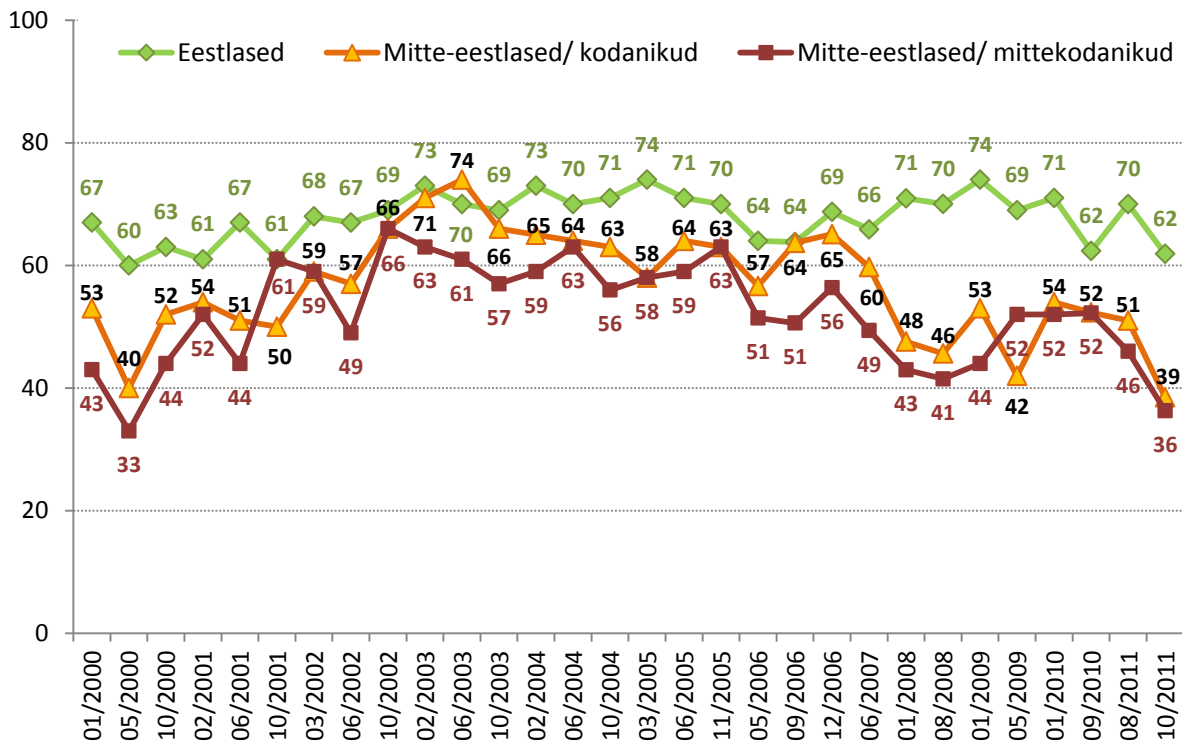

Kui Eesti kaitsmise vajadust hindasid eestlased ja mitte-eestlased käesolevas uuringus küllaltki sarnaselt, siis **valmisolek oma võimete ja oskuste kohaselt ise kaitsetegevuses osaleda on muukeelsetel elanikel oluliselt väiksem** – eestlastest oleks valmis kaitsetegevuses osalema 62%, mitte-eestlastest aga ainult 37%. Keskmisest kõrgem on valmidus kaitsetegevuses osaleda ka meestel (70% oleks kindlasti või tõenäoliselt valmis osalema; naistest 41%) ja 40-49-aastastel vastajatel (66%).

Võrreldes augustikuisse uuringulainega on valmisolek kaitsetegevuses osaleda langenud 63 protsendilt 54%-ni. Langustendents on muukeelse elanikkonna hulgas mõnevõrra järsem kui eestikeelsete vastajate seas: eestlastel 8%, Eesti kodakondsusega mitte-eestlastel 13% ja mittekodanikel 10% võrra (Joonis 20). Sarnane järsk muutus toimus muukeelse elanikkonna hoiakutes ka perioodil 2007-2008 ehk siis pärast nn pronksiöö sündmuse. Kui 2006. aastal oli Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsetahe võrreldaval tasemel eestlaste kaitsetahtega, siis alates

2007. aastast on nii Eesti kodakondsusega kui ka kodakondsuseta mitte-eestlaste kaitsetahe olnud märgatavalt madalamal tasemel.

Joonis 20. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2011 (kindlasti ja tõenäoliselt osalemiseks valmis olijate %; N = kõik vastajad)

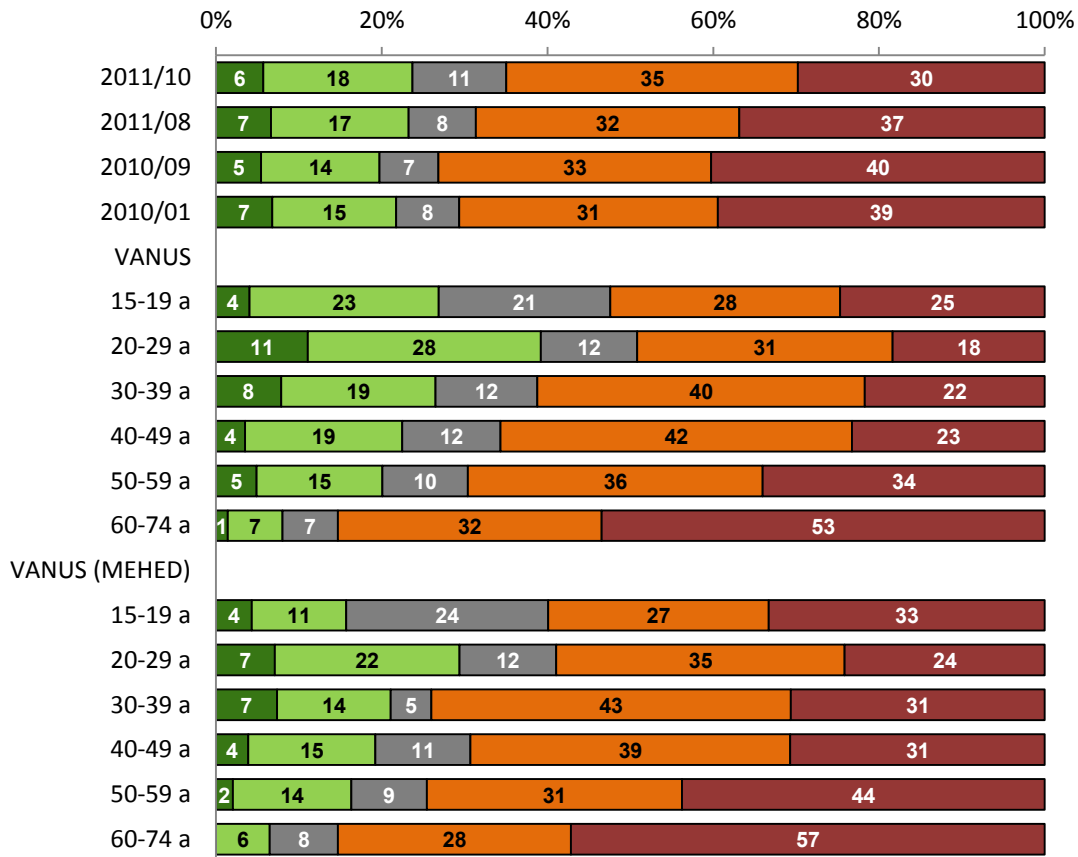
4.2. Soov Eestist sõjaohu korral lahkuda

Uuringu tulemustest selgub, et juhul, kui Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist iga neljas inimene: 6% püüaks enda hinnangul taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 18% teeks seda tõenäoliselt (Joonis 21). Vastupidisel arvamusel on ligikaudu 2/3 elanikest: 30% kindlasti ei püüaks ja 35% tõenäoliselt ei püüaks ohuolukorras Eestist lahkuda. Kümnendik elanikest ei oska selles küsimuses seisukohta võtta. Võrreldes kolme varasema uuringulainega on vähenenud nende elanike osakaal, kes kindlasti ei püüaks kallaletungi korral Eestist lahkuda (2010. aastal oli neid 39-40%, praeguse uuringu põhjal 30%). Lahkuda soovijate osakaal samas ei ole märgatavalt suurenenud; see on püsinud vahemikus 20-24%.

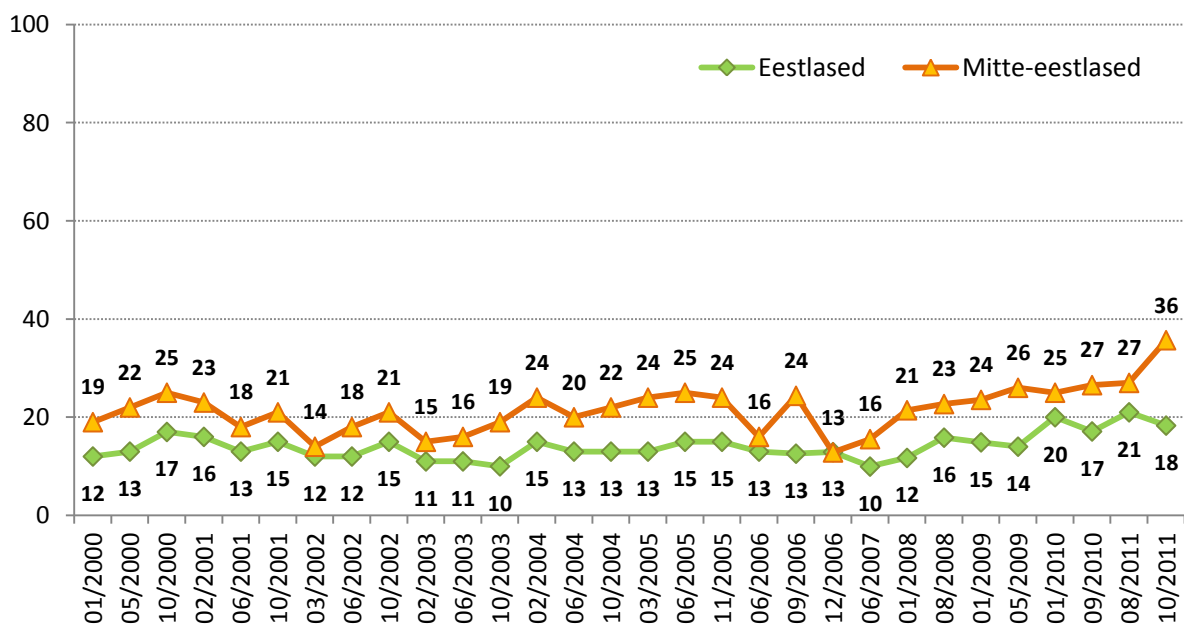
Vanusegruppide lõikes vaadeldes esineb kallaletungi korral kõige enam lahkumissoovi 20-29-aastastel (39%) ja keskmisest kõrgem lahkuda püüdjate osakaal on ka teistes nooremates vanusegruppides (vanuses 15-19 ja 30-39 eluaastat). Lisaks ilmneb, et naised püüaksid ohuolukorras meestest enam Eestist lahkuda (vastavalt 28% naistest ja 19% meestest).

Joonis 21. Eestist lahkumise tõenäosus, juhul kui Eestile tungitaks kallale (%; N = kõik vastajad)

■ Jah, kindlasti ■ Tõenäoliselt jah ■ Ei oska öelda ■ Tõenäoliselt mitte ■ Kindlasti mitte

Joonis 22. Kallaletungi korral Eestist lahkuda soovijate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2011 (kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda püüdjate %; N = kõik vastajad)

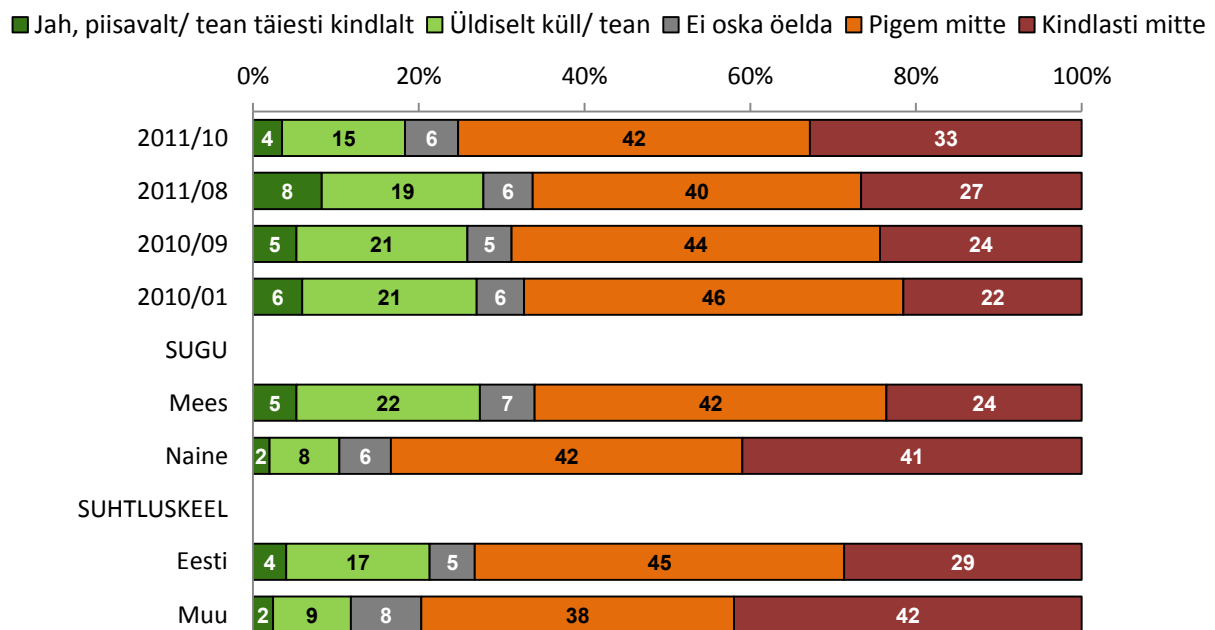

Mitte-eesti keeletaustaga elanike soov sõjaohu korral Eestist lahkuda on valdavalt olnud mõnevõrra suurem kui eestlastel (Joonis 22). Kui siiani on eesti- ja muukeelsete elanike vahelised erinevused üldjuhul jäänud 10% piiresse, siis 2011. aasta oktoobrikuise uuringu põhjal on erinevus erandlikult suur: **kallaletungi korral püüaks enda hinnangul Eestist lahkuda 18% eestlastest ja 36% mitte-eestlastest**. Sõjaohu olukorras kindlasti lahkuda püüdjad on eestikeelsete vastajate seas 3%, muukeelsete hulgas aga koguni 12%. Mittekodanikest mõtleks kallaletungi korral Eestist lahkumisele 39%. Antud osakaalu suurust mõjutab asjaolu, et pooled mittekodanikud omavad Venemaa, Ukraina või mõne teise riigi kodakondsust ja seega püüavad nad ohu korral minna tagasi oma kodumaale. Lisaks nõrgematele sidemetele Eesti riigiga võivad mittekodanike (ka teiste mitte-eestlaste) suuremat lahkumissoovi mõjutada ka praktilised põhjused – näiteks on välisriigis sugulasi, kelle juurde on vajadusel võimalik minna. Siinkohal tuleks kindlasti vaadata ka asja helgemat poolt: ligikaudu pooled mittekodanikest ei plaani kallaletungi korral Eestist lahkuda.

4.3. Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Elanike teadlikkusest ülevaate saamiseks paluti vastajal endal hinnata, kas ta on piisavalt informeeritud sellest, mida ta saaks teha Eesti kaitseks, juhul kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Tulemused näitavad, et **elanikud hindavad oma oskust võimaliku kallaletungi korral käituda küllaltki madalalt**: vaid 18% elanikest teaks, mida nad saaksid taolises olukorras riigi kaitsmiseks teha, 75% aga ei ole sellest informeeritud (33% kindlasti ei teaks ja 42% pigem ei teaks) (Joonis 23). Võrreldes varasemate uuringutega on teadlike elanike osakaal vähenenud – kolmes eelmises uuringulaines pidas end informeerituks 26-28% elanikest, 2011. aasta oktoobris aga 18%.

Joonis 23. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung (%); N = kõik vastajad

Sarnaselt eelmistele uuringutele hindavad mehed oma informeeritust paremaks kui naised (27% vs 10%) ja eestlased paremaks kui muukeelsed vastajad (21% vs 12%). Vanuse lõikes on informeerituid kõige enam (22%) 20-39-aastaste hulgas.

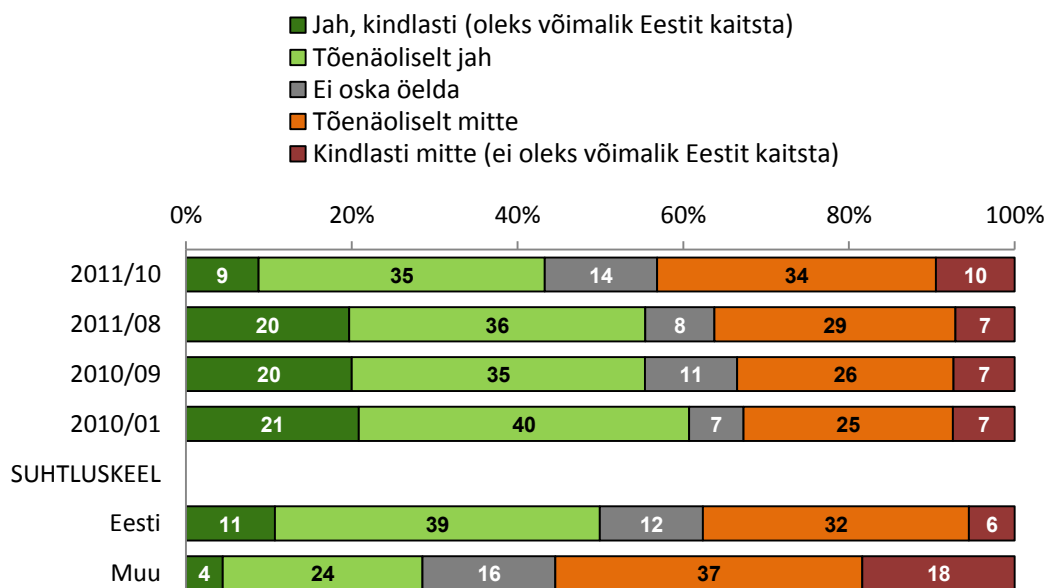
5. Eesti kaitsevõime

Viies peatükk kajastab elanike hoiakuid seoses Eesti kaitsevõime, kaitsekulutuste mahu ja riigi tegevusega riigikaitse arendamisel.

5.1. Hinnang Eesti kaitsevõimele

Hindamaks elanike usku Eesti riigi kaitsevõimesse, paluti vastajail öelda, kas nende arvates oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Vastajate arvamused jagunevad siinkohal täpselt pooleks: **43% elanikest leiab, et Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, sama paljud ei pea seda võimalikuks** (Joonis 24). Kuna käesolevas uuringulaines täiendati küsimuse sõnastust ja lisati juurde fraas „kuni liitlaste abi saabumiseni“, siis peab ajalisi muutuseid jälgides silmas pidama, et tulemused ei ole enam varasemaga otseselt võrreldavad ja hinnangutes toimunud muutused võivad olla seotud küsimuse muutmisega. Jooniselt on selgelt näha, et uue küsimuse korral on hinnangud võrreldes varasemaga vähem optimistlikud: kui kolmes eelnevas uuringulaines leidis 20-21% elanikest, et Eestit oleks kindlasti võimalik kaitsta, siis hetkel on seda meelt ainult 9% vastanuist.

Joonis 24. Hinnang Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral* (%; N = kõik vastajad)

* 2011/10 uuringulaines täiendati küsimuse sõnastust, lisades „kuni liitlaste abi saabumiseni“: Kuidas Teile tundub, kas võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni?

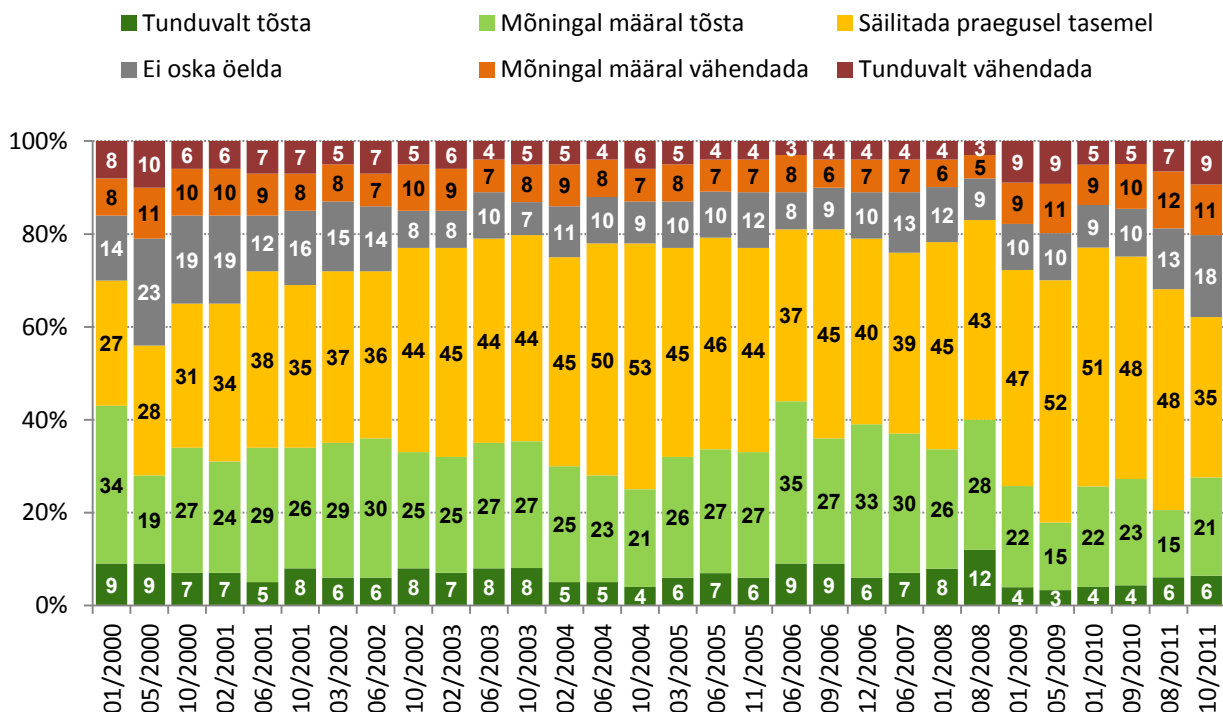
Eestikeelsed vastajad on riigi kaitsmise võimaluste suhtes paremal arvamusel kui mitte-eestlased – vastavalt 50% ja 29% vastanuist leiab, et Eestit oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik kuni liitlaste saabumiseni kaitsta. Keskmisest mõnevõrra optimistlikumad on Eesti kaitsevõime suhtes ka nooremad ja kõrgharidusega vastajad.

5.2. Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates leiab veidi üle kolmandiku (35%) elanikest, et kaitsekulutused tuleks säilitada praegusel tasemel (Joonis 25). **Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 28% ja vähendamist 20% elanikest.**

Käesolevas uuringulaines muudeti küsimuse sõnastust: varem küsiti kaitsekulutuste mahu asemel riigikaitse tagamiseks tehtavate kulutuste kohta. Kuna vastajate arusaam neist kahest terminist võib olla erinev, siis võib see mõjutada üldist hinnangute jaotust. Näiteks ilmneb ajalisest võrdlusest, et kui eelmistes uuringutes on vastuse võlgu jäänud keskmiselt iga kümnes inimene, siis praegu ei osanud oma seisukohta öelda 18% vastanuist. Viimasest tuleneb osaliselt ka asjaolu, et käesoleva uuringu põhjal on varasemast vähem neid elanikke, kes pooldavad kaitsekulutuste säilitamist praegusel tasemel (alates 2009. aastast arvas sel viisil keskmiselt iga teine vastaja, 2011. oktoobris aga vaid 35%).

Joonis 25. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; 2000-2011 võrdlus* (%; N = kõik vastajad)

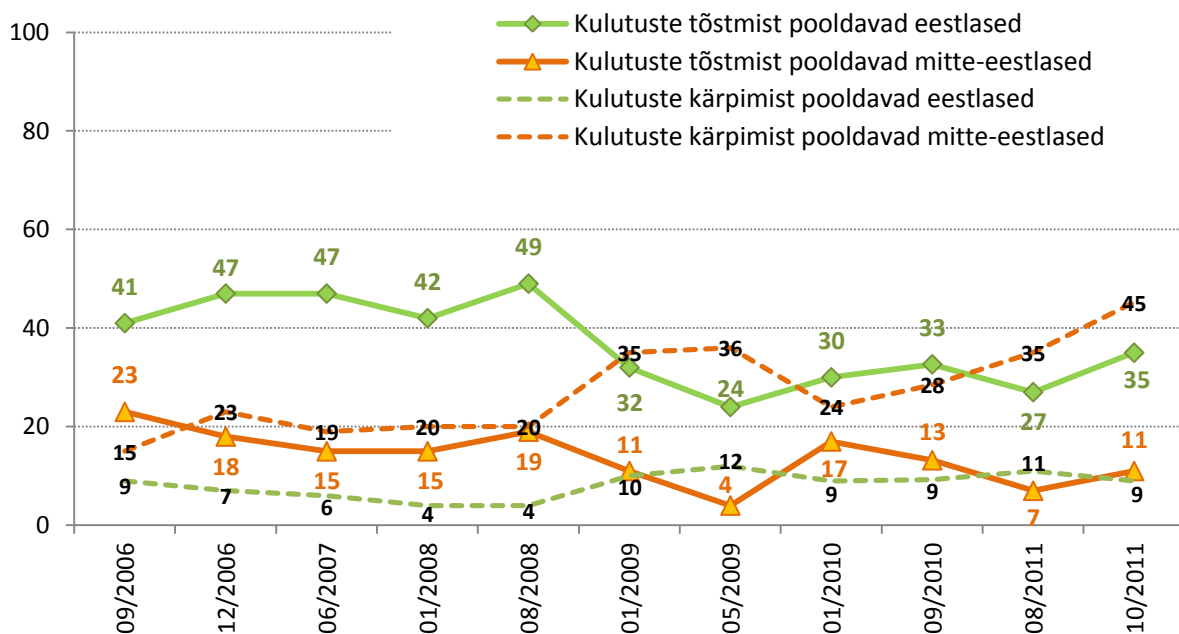

* 2011/10 muudeti küsimuse sõnastust. Praeguses uuringulaines küsiti „Milline on Teie seisukoht Eesti kaitsekulutuste mahu kohta? Kas kaitsekulutusi tuleks...?“, varem aga „Milline on Teie seisukoht Eesti riigikaitse tagamiseks tehtavate kulutuste kohta? Kas riigikaitsekulutusi tuleks...?“

Pikemas perspektiivis näitab tulemuste ajaline võrdlus, et kui veel 2008. aastal pooldas enam kui kolmandik elanikest kaitsekulutuste tõstmist, siis majanduslangus hääleestas inimesed säästlikumaks. Nimelt vähenes 2009. aasta alguses kaitsekulutuste suurendamist pooldavate elanike osakaal seniselt 34-40 protsendilt 26%-ni ja ei ole alates sellest ajast oluliselt kõrgemale tõusnud. Võrreldes eelneva perioodiga suurenes 2009. aastal ka poolehoid kaitsekulutuste kärpimisele (varasema 8-11% asemel on kärpimist soosivate elanike osakaal nüüd 18-20%).

Sarnaselt varasemale on **eestlaste seas ülekaalus kaitsekulutuste tõstmist ning muukeelsete elanike hulgas kulutuste kärpimist pooldavad vastajad** (Joonis 26). Nimelt on 2011. aasta sügisel 35% eesti- ja 11% muukeelsetest elanikest seisukohal, et kaitsekulutuste mahtu tuleks tõsta. Kulutuste vähendamist aga pooldab 9% eesti- ja 45% muukeelsetest vastajatest. Kulutuste kärpimist soosivate inimeste osakaal on eestlaste seas püsunud perioodil 2009-2011 küllaltki stabiilsena (9-12%), mitte-eestlastel aga on antud näitaja teinud läbi suuri muutuseid (kahe aasta jooksul on kärpimist pooldavate muukeelsete elanike osakaal tõusnud 24 protsendilt 45%-le). Kaitsekulutuste tõstmise osas on hinnangud alates 2008. aastast teinud eestlastel ja mitte-eestlastel läbi sarnaseid tõuse ja languseid. Muude sotsiaal-demograafiliste tunnuste osas hakkab praegustest tulemustest silma, et kõrgema haridusega inimesed kalduvad rohkem soosima madalamaid kaitsekulutusi, st pooldatakse keskmisest sagedamini kulutuste vähendamist ja keskmisest harvemini kulutuste tõstmist.

Joonis 26. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2011* (%; N = kõik vastajad)

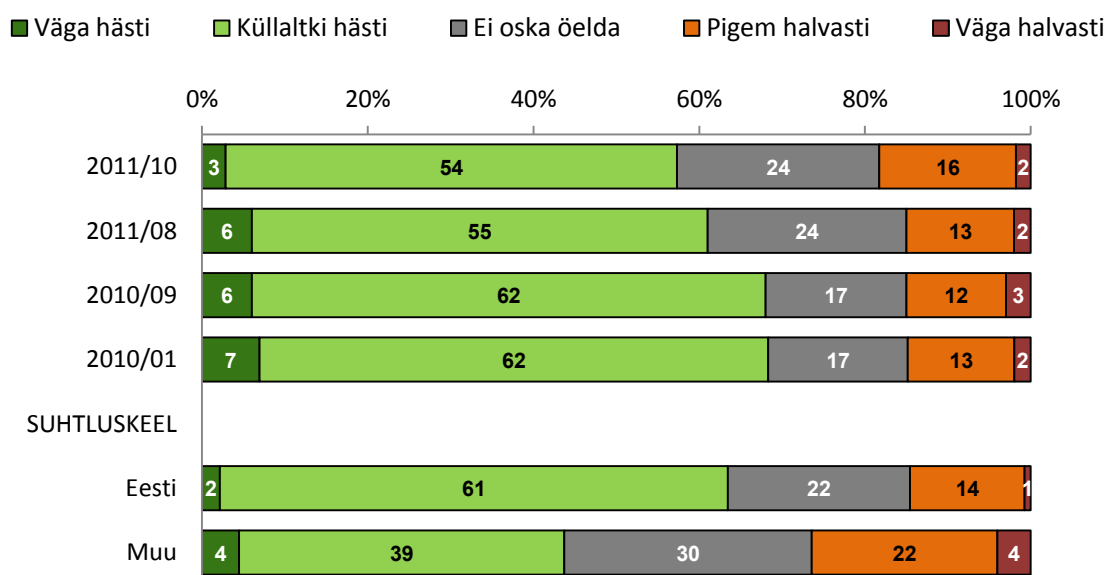
* 2011/10 muudeti küsimuse sõnastust. Praeguses uuringulaines küsiti „Milline on Teie seisukoht Eesti kaitsekulutuste mahu kohta? Kas kaitsekulutusi tuleks...?“, varem aga „Milline on Teie seisukoht Eesti riigikaitse tagamiseks tehtavate kulutuste kohta? Kas riigikaitsekulutusi tuleks...?“

5.3. Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel

Elanikest 57% annab riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel positiivse hinnangu (Joonis 27). Valdav osa (54%) leiab seejuures, et riigikaitset on arendatud küllaltki hästi, 3% arvates väga hästi. Vastupidisel arvamusel on 18% vastuist. Tegemist tundub olevat valdkonnaga, kus elanike teadlikkus ja/või huvi ei ole eriti kõrge, sest suisa iga neljas eestimaalane ei oska antud küsimuses hinnangut anda. Eesti poliitikaelus toimuva vastu mitte huvi tundvate vastajate seas on antud näitaja 30%. Keskmisest sagedamini on jäänud vastuse võlgu muukeelsed (30%), naissoost (29%) ja madalama haridusega vastajad.

Võrreldes eelmise aastaga on heakskiitva hinnangu andjaid jäänud mõnevõrra vähemaks – 2010. aastal hindas riigi viimaste aastate tegevust väga või küllaltki heaks 68-69% elanikest, hetkel aga 57%. Sarnaselt eelnevatele uuringutele hindavad eestikeelsed elanikud riigikaitse arendamise alast tegevust kõrgemalt kui mitte-eestlased (vastavalt 63% ja 44% peab riigi tegevust heaks). Muukeelsete elanike seas on eestlastest rohkem nii rahulolematuid vastajaid (26% vs 15%) kui ka hinnangu andmata jäetjaid (30% vs 22%).

Joonis 27. Hinnangud riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel (%); N = kõik vastajad)

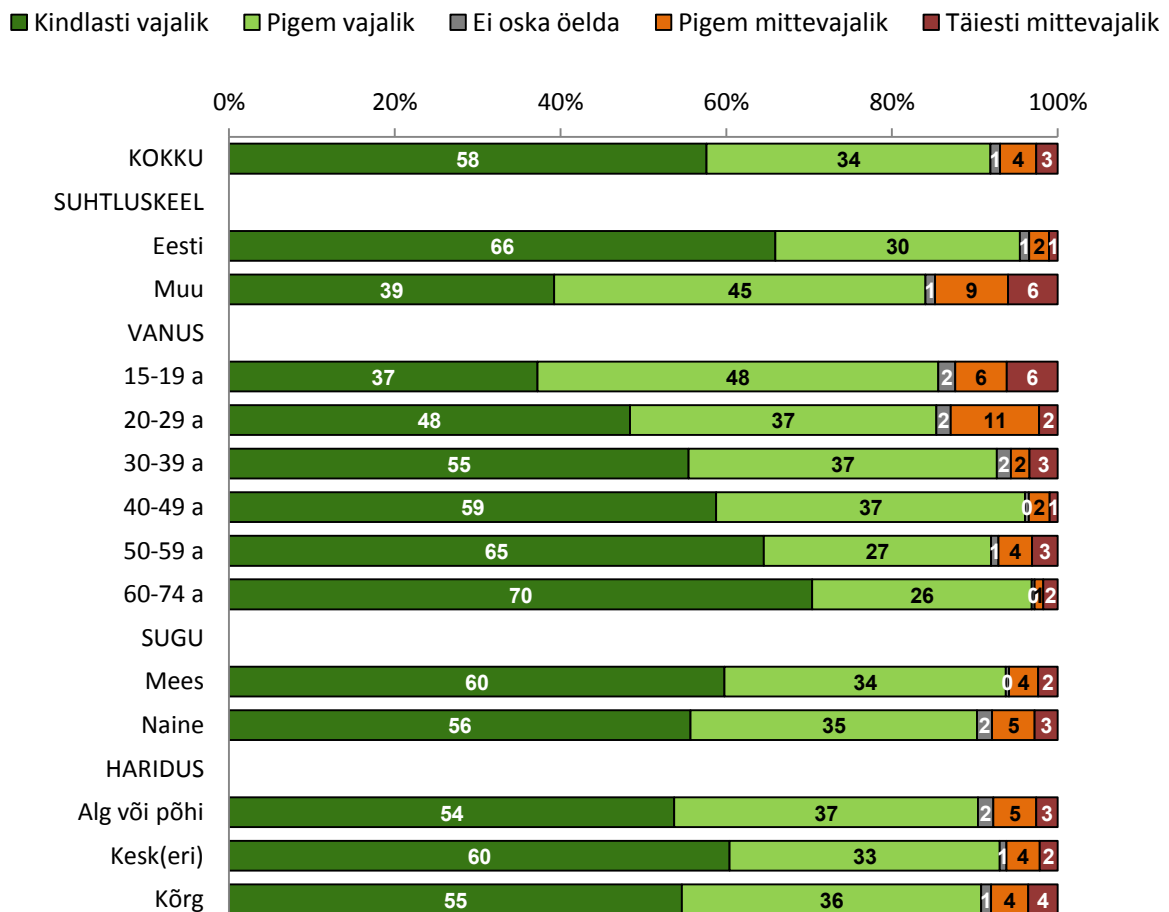
6. Kaitseväeteenistus

Kuues peatükk käsitleb erinevaid kaitseväeteenistusega seotud aspekte: kui vajalikuks peetakse noormeeste jaoks ajateenistuse läbimist, kuidas suhtutakse ajateenistusest kõrvalehoidmisse ja asendusteenistusse, kas Eesti jaoks peetakse sobilikumaks ajateenistusel põhinevat üldist kaitseväekohustust või palgaarmee ning milline on elanike silmis elukutseliste sõjaväelaste maine.

6.1. Ajateenistuse vajalikkus

Eesti elanikud on ajateenistuse suhtes jätkuvalt väga soosivalt meelestatud. Suisa **92% elanikkonnast peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks**, sh 58% kindlasti vajalikuks (Joonis 28). Eestikeelsed vastajad hindavad ajateenistuse läbimist märksa sagedamini kindlasti vajalikuks kui mitte-eestlased (66% vs 39%); ka üldine pooldav suhtumine on eestlaste seas kõrgem (95% vs 84%). Lisaks ilmneb uuringust seos, et mida vanema elanikkonnagrupiga on tegemist, seda kindlamalt toetatakse ajateenistust. Seega noorimad vastajad (15-29-aastased), kes ise kuuluvad potentsiaalsete ajateenijate hulka, on antud küsimuses kõige vähem soosivad – 85% peab vajalikuks ja 13% mittevajalikuks. Meeste ja naiste vahel ega erinevate haridustasemetega lühikes suhtumises olulisi erinevusi ei esine.

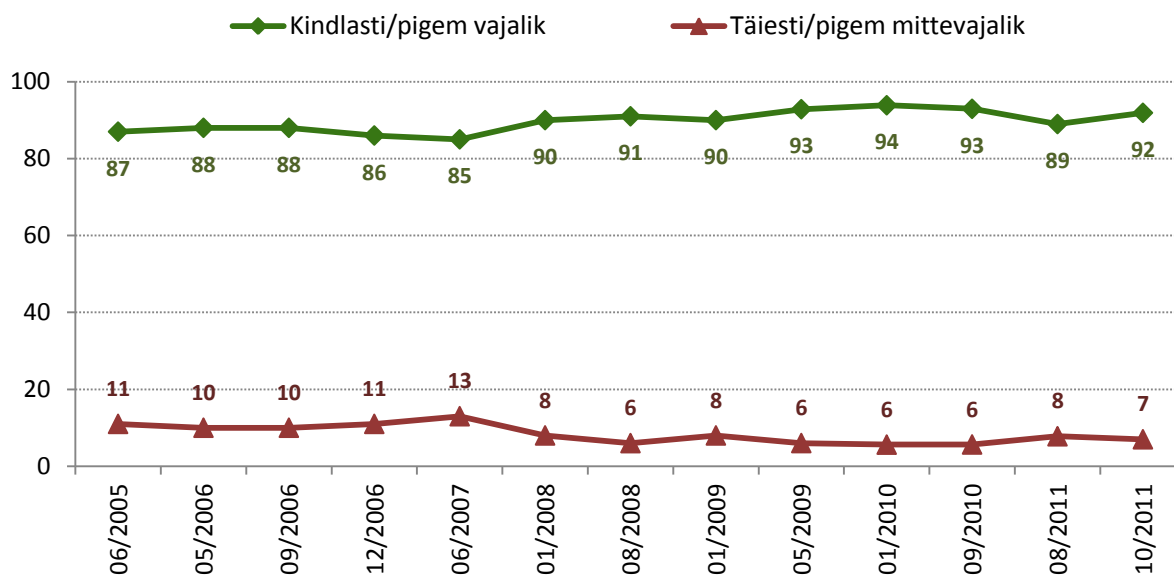
Joonis 28. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse (%; N = kõik vastajad)

Saamaks ülevaadet, kuidas isiklik kokkupuude Kaitseväega (st osalemine ajateenistuses, õppekogunemistel, kordusõppustel või tegevteenistuses) mõjutab noorte hoiakuid ajateenistuse vajalikkuse suhtes, on järgnevalt eraldi vaadeldud 15-39-aastaste inimeste vastuseid. Ilmneb, et ise Kaitseväega kokku puutunud noortest peab ajateenistust vajalikuks 97%, sõprade või pereliikmete kaudu kokkupuutunudest 89% ja Kaitseväega kokkupuuteid mitte omavatest noortest 81%.

Ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks kindlasti või pigem vajalikuks pidavate inimeste osakaal on püsinud elanikkonna seas läbi aastate väga kõrgel tasemel (alates 2005. aastast vahemikus 85-94%) (Joonis 29). Kuigi muutused ei ole olnud suured, siis võib täheldada, et alates aastast 2008 on toetus ajateenistusele olnud varasemast veelgi kõrgem (valdavalt üle 90 protsendi) ja vaid 6-8% elanikest ei ole pidanud ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks.

Joonis 29. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse; 2005-2011 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

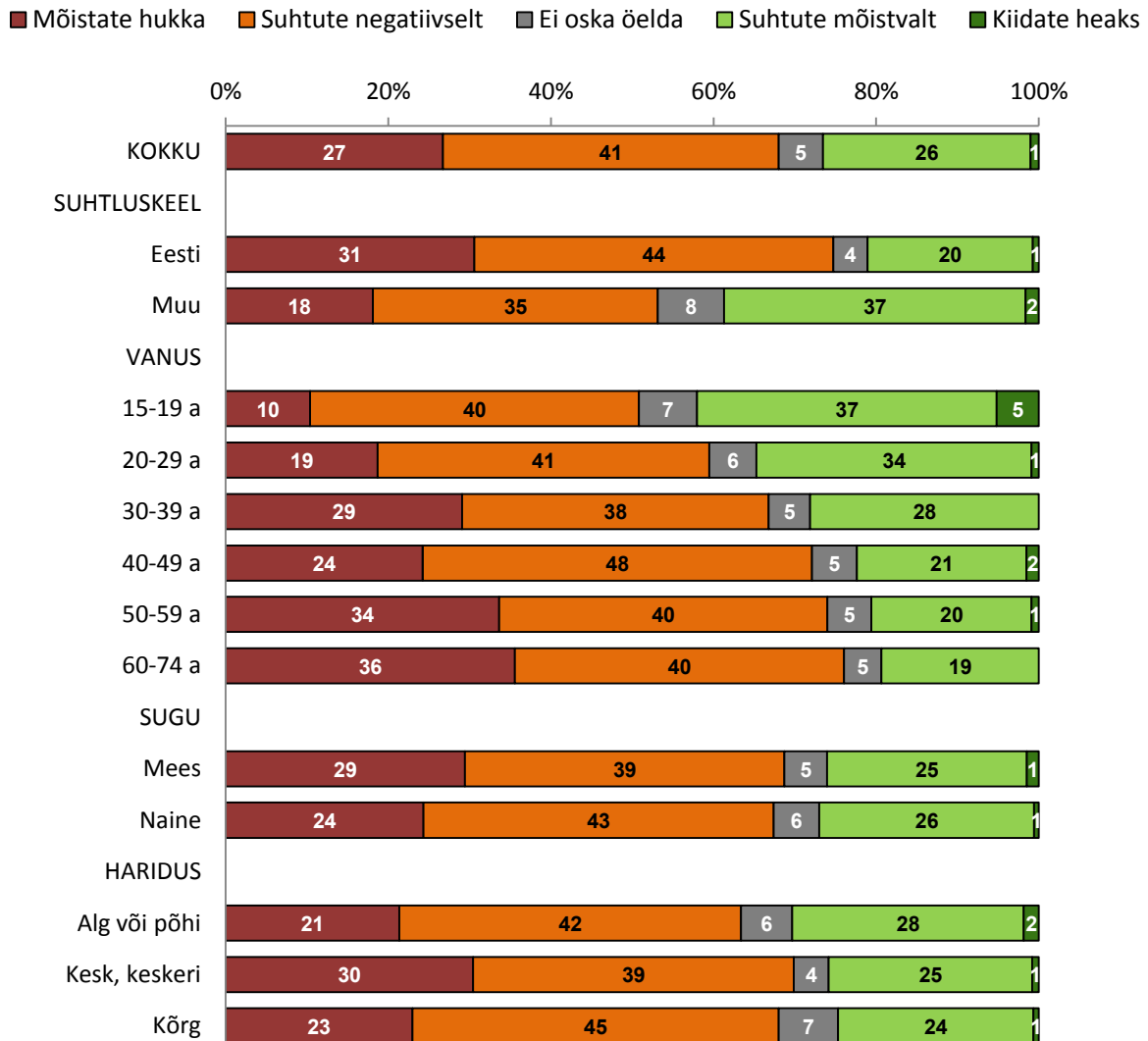

6.2. Ajateenistusest kõrvalehoidmine

Võttes arvesse eelmises alapeatükis kirjeldatud elanike soovivat suhtumist ajateenistuse läbimisse, on igati ootuspärane, et **valdav osa Eesti inimestest (68%) suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse taunivalt** – 27% mõistab taolise käitumise hukka ja 41% peab seda negatiivseks (Joonis 30). Mõistvalt suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse iga neljas (26%) eestimaalane, heakskiitvalt aga vaid 1% vastanuist.

Vaadeldes hoiakuid erinevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes ilmnevad sarnased tendentsid nagu ajateenistuse läbimise vajalikkuse puhul – **need samad elanikkonnagrupid, kes peavad ajateenistust vajalikumaks, taunivad ka ajateenistusest kõrvalehoidmist keskmisest enam.** Eestikeelsetest vastajatest taunib kõrvalehoidmist 75%, muukeelsetest aga 53%. Selgelt joonistub välja seos kõrgema vanuse ja tugevama ajateenistusest kõrvalehoidjate hukka mõistmise vahel. Teisisõnu, mida noorema vanusegrupiga on tegemist, seda suurema tõenäosusega suhtutakse kõrvalehoidmisse mõistvalt või heakskiitvalt (15-19-aastastest arvab sel viisil 42%, vanusegrupist 60-74 aga ainult 19%). Vastaja soo ja haridustaseme lõikes seisukohtades väga suuri erinevusi ei esine.

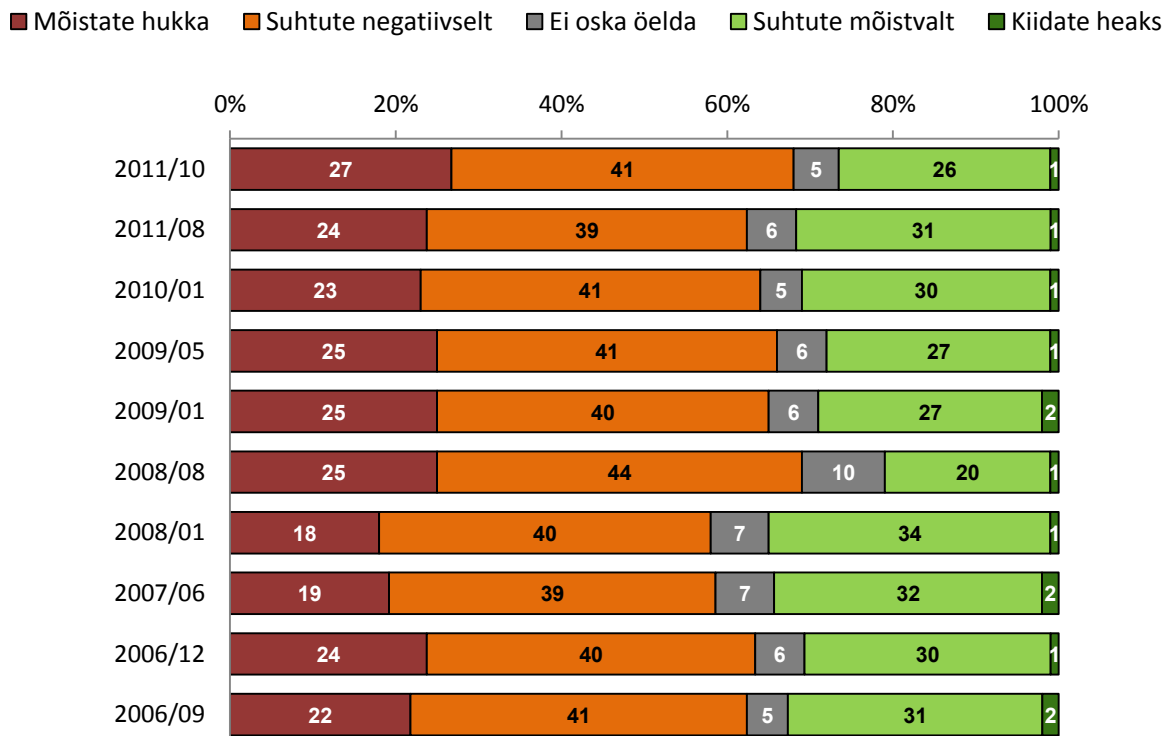
Joonis 30. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse (%) ; N = kõik vastajad)

Vaadeldes taaskord eraldi nooremat elanikkonda, kel oma vanuse tõttu on olnud võimalik taasiseseisvunud Eesti riigis osaleda ajateenistuses, õppekogunemistel, kordusõppustel või tegevteenistuses (st omada isiklikku kokkupuudet Kaitseväega), ilmneb seos isiklike kokkupuudete olemasolu ja hoiakute vahel. Neist 15-39-aastastest elanikest, kes on ise Kaitseväega kokku puutunud, suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse taunivalt 77%, ülejäänutest aga 57%.

Võrreldes paari eelneva uuringulainega ilmneb käesolevast uuringust taunivat suhtumist mõnevõrra rohkem ja mõistvat suhtumist vähem, aga muutused ei ole siinkohal eriti suured (umbes 5% võrra) (Joonis 31). Viimati oli suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse sama tauniv 2008. aasta augustis, mil tulemusi võis mõjutada päevakorras olev Venemaa-Gruusia konflikt.

Joonis 31. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmise; 2006-2011 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

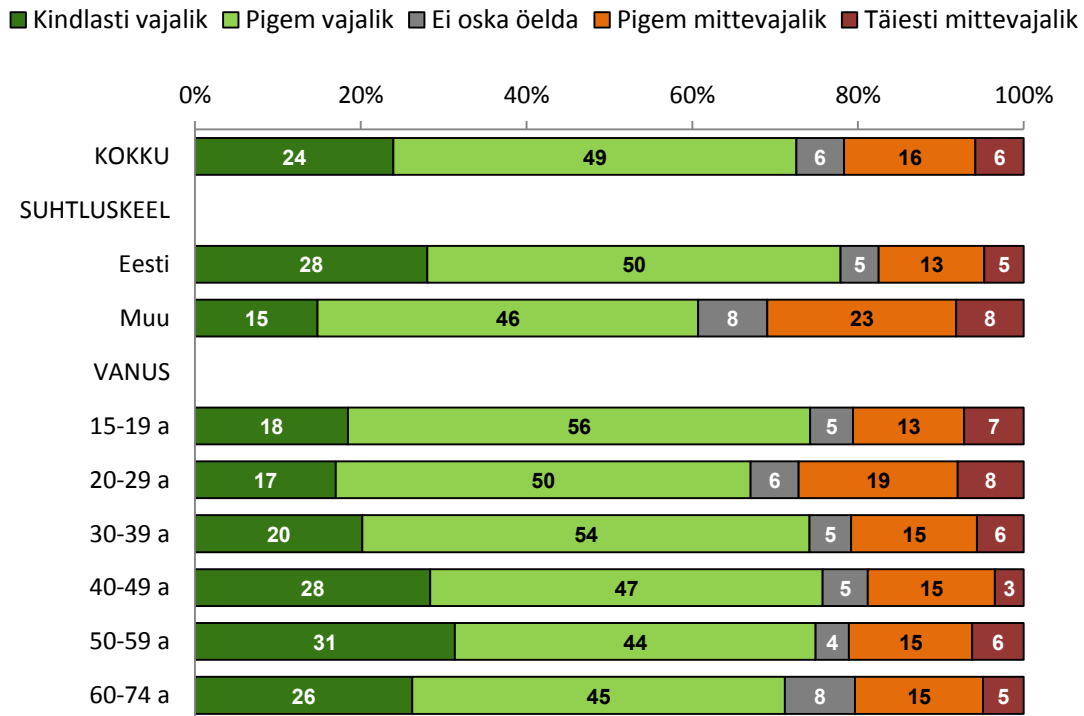
6.3. Asendusteenistus

Vastajail paluti sel korral öelda oma seisukoht kahes erinevas asendusteenistust puudutavas küsimuses: „Kuidas Te suhtute ettepanekusse kutsuda sõjaväkke mittesobivad noormehed asendusteenistusse, rakendades neid päästetöödel, keskkonnakaitstes vms?“ ja „Kas nende jaoks, kes praegu tervislikel põhjustel ajateenistusse kutsumata jäetakse, peaks mingil muul kombel ajateenistuse läbimine olema välistatud, võimalik omal soovil või kohustuslik?“ Neist esimene küsimus on elanike hoiakute kaardistamiseks olnud kasutusel juba aastaid, teine aga lisati 2011. aasta oktoobris küsimustikku esmakordselt.

Sõjaväkke mittesobivate noormeeste asendusteenistusse kutsumist peab vajalikuks 73% elanikest, sh kindlasti vajalikuks 24% ja pigem vajalikuks 49% (Joonis 32). Mittevajalikuks peab asendusteenistust 22% vastajaist. Siingi ilmnevad eesti- ja muukeelsete elanike erinevad hoiakud: eestlastest peab asendusteenistust vajalikuks 78%, mitte-eestlastest aga 61%. Vanusegruppide lõikes eristuvad teistest kõige enam 20-29-aastased, kelle seast 27% leiab, et asendusteenistusse kutsumine on mittevajalik. Nooremad vanusegrupid (vanus 15-39) paistavad silma ka selle poolest, et nende seas on keskmisest vähem kindlasti asendusteenistust soosivaid vastajaid.

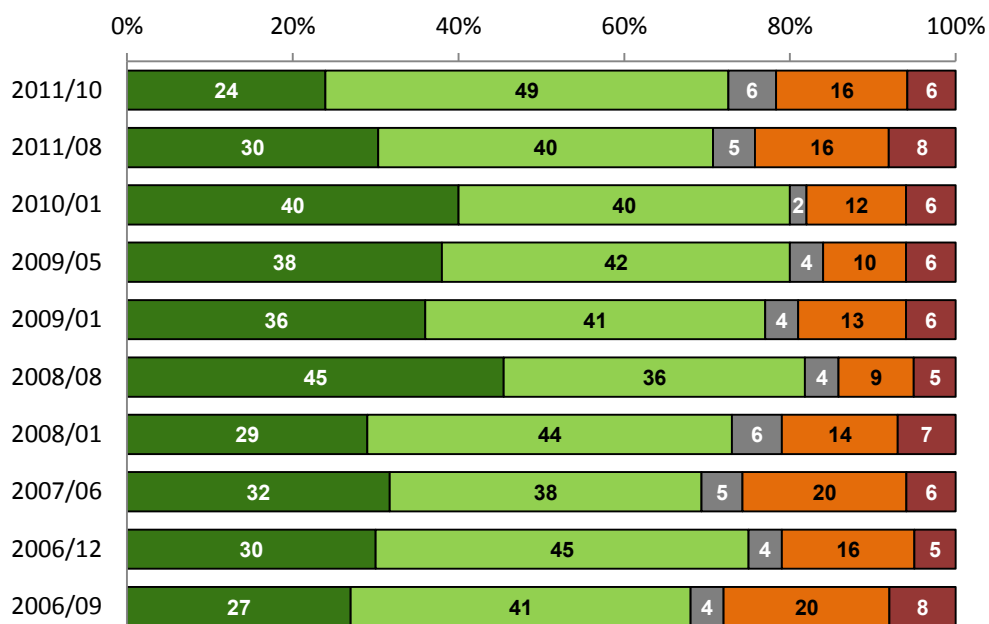
Asendusteenistust vajalikuks pidavate elanike osakaal tõusis 2008. aasta suvel (Venemaa-Gruusia konflikti aegu) ja püsis kuni 2010. aastani varasemast veidi kõrgemal tasemel (80% ligi) (Joonis 33). Käesoleval, 2011. aastal on poolehoid asendusteenistusse kutsumisele võrreldes paari eelmise aastaga taaskord veidi madalam (augustis 71%, oktoobris 73%).

Joonis 32. Suhtumine ettepanekusse kutsuda sõjaväkke mittesobivad noormehed asendusteenistusse, rakendades neid päästetöödel, keskkonnakaitstes vms (%; N = kõik vastajad)

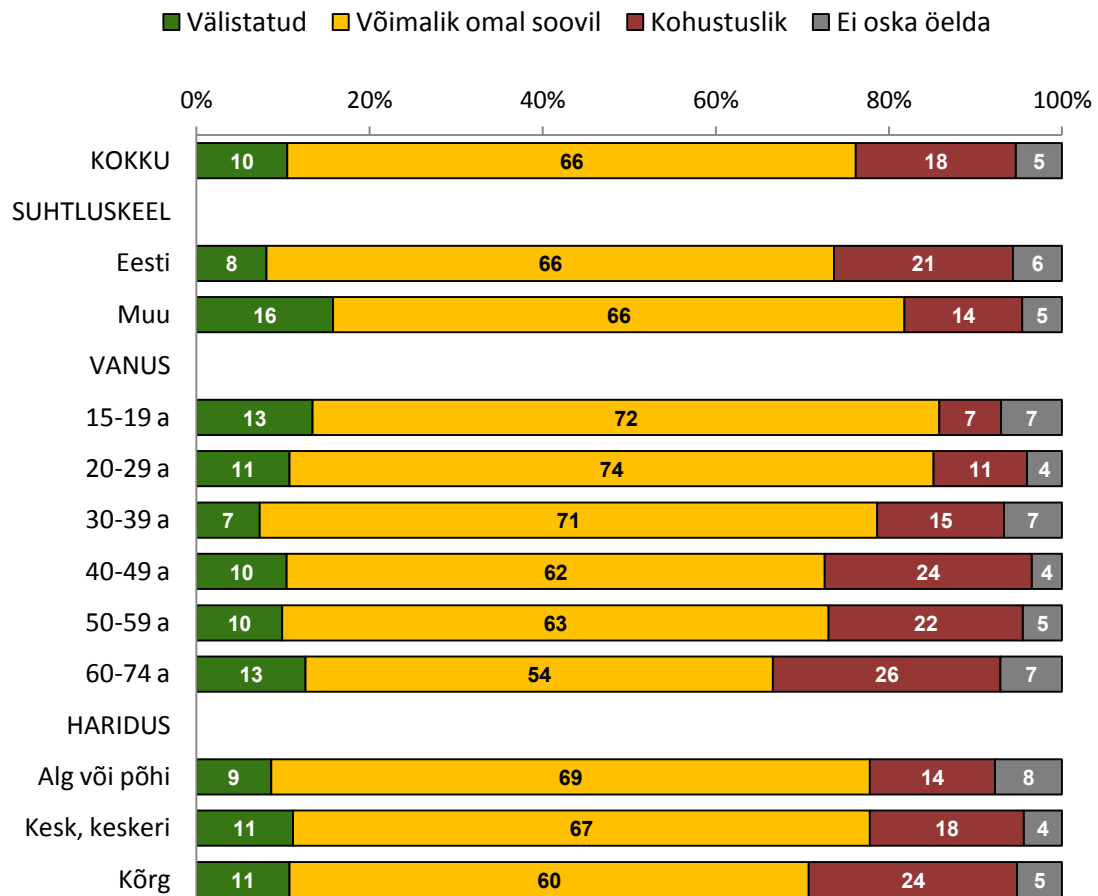
Joonis 33. Suhtumine ettepanekusse kutsuda sõjaväkke mittesobivad noormehed asendusteenistusse, rakendades neid päästetöödel, keskkonnakaitstes vms; 2006-2011 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

■ Kindlasti vajalik ■ Pigem vajalik ■ Ei oska öelda ■ Pigem mittevajalik ■ Täiesti mittevajalik

2/3 elanikkonnast pooldab varianti, et tervislikel põhjustel ajateenistusse kutsumata jäetud noormeestel oleks võimalik soovi korral läbida ajateenistus mingil muul kombel (Joonis 34). Kohustuslik peaks muul viisil ajateenistuse läbimine olema terviseprobleemide korral 18% vastajate arvates. Samas kümnendik leiab, et kui tervislikel põhjustel jäetakse ajateenistusse kutsumata, siis peaks ajateenistuse läbimine olema välistatud.

Joonis 34. Hoiakud muul kombel ajateenistuse läbimise suhtes, kui inimene jäetakse tervislikel põhjustel ajateenistusse kutsumata (%; N = kõik vastajad)

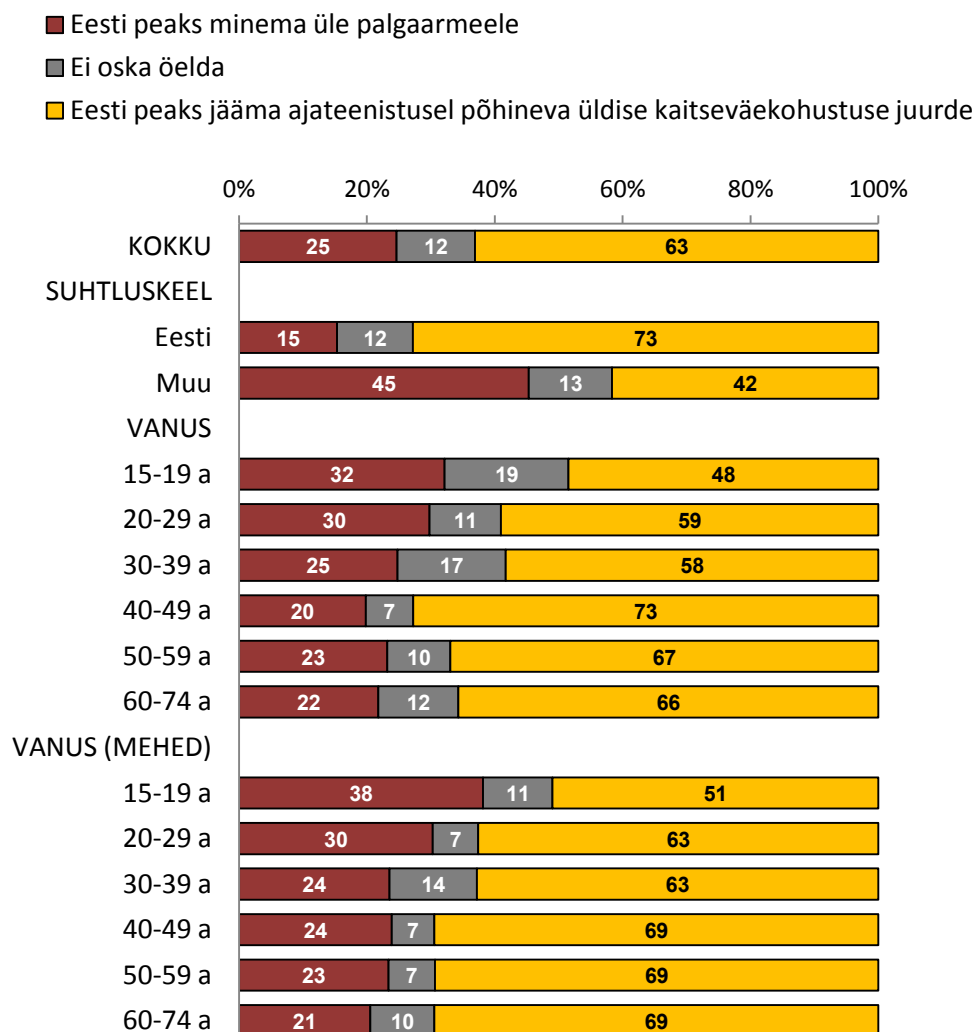
Eestikeelsed vastajad kalduvad siinkohal keskmisest enam pooldama kohustuslikus korras muul kombel ajateenistuse läbimist (21%; mitte-eestlastest 14%), muukeelne elanikkond aga soosib tervislike takistuste korral ajateenistuse läbimise välistamist (16%; eestlastest 8%). Vanuse lõikes analüüsid ilmneb hoiakutest kaks küllaltki tugevat seost. Mida noorema vanusegrupiga on tegemist, seda enam pooldatakse omal soovil muul kombel ajateenistuse läbimise võimalust (seda varianti pooldab üle 70% alla 40-aastastest, aga ainult 54% vanusegrupist 60-74). Mida vanemad vastajad, seda sagedamini tahetakse, et tervislikel põhjustel ajateenistusest kõrvale jäänud peaksid kohustuslikus korras muud laadi asendusteenistuse läbima (15-29-aastastest soosib seda iga kümnes, 40-74-aastastest aga iga neljas). Kõrgharidusega elanikud kalduvad kohustuslikku muul kombel ajateenistuse läbimist eelistama teistest mõnevõrra sagedamini.

Eakaaslastest sagedamini kalduvad kohustuslikku asendusteenistust pooldama need noored, kes on ise Kaitseväega kokku puutunud – ajateenistuses, õppekogunemistel, kordusõppustel või tegevteenistuses osalenud 15-39-aastastest vastajatest on muul kombel ajateenistuse kohustuslikus korras läbimise poolt 18%, Kaitseväega isiklikult mitte kokkupuutunutest aga 10%.

6.4. Suhtumine palgaarmeesse

Eesti kaitsekontseptsiooniga seotud eelistustest ülevaate saamiseks paluti vastajail öelda, kas nende arvates peaks Eesti jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitseväekohustuse juurde või minema üle palgaarmeele. Ligikaudu 2/3 elanikest (63%) eelistab praeguse korralduse ehk meeste üldise kaitseväekohustuse juurde jäämist (Joonis 35). Üleminekut palgaarmeele pooldab iga neljas eestimaalane (25%).

Joonis 35. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel (%; N = kõik vastajad)

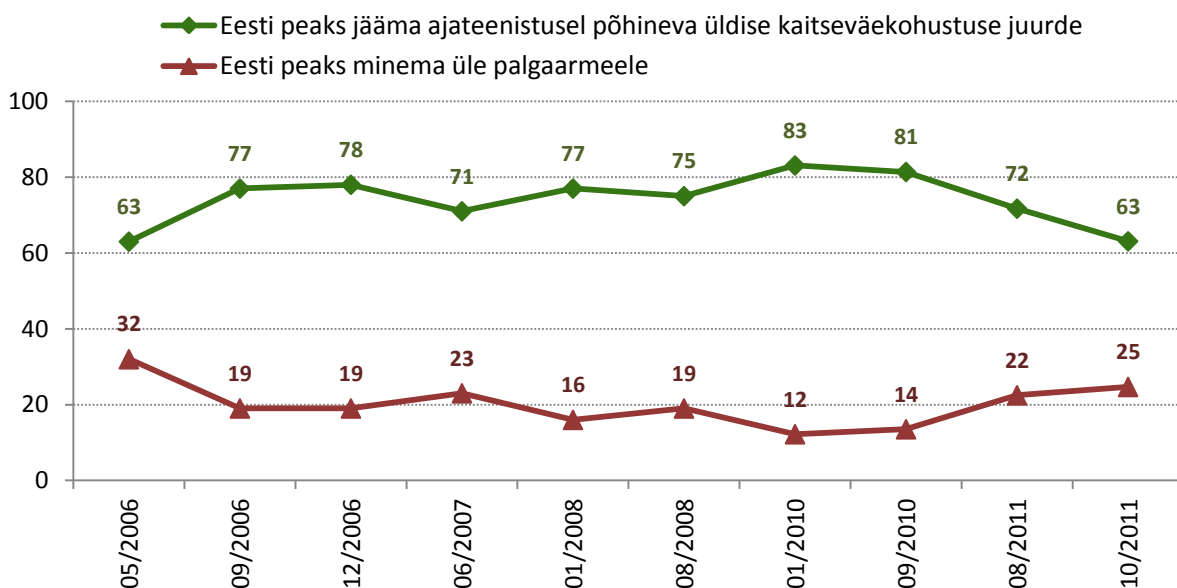

Eestikeelsed elanikud eelistavad valdavalt ajateenistusel põhinevat üldist kaitseväekohustust – 73% arvates peaks Eesti jääma praeguse korralduse juurde, palgaarmee eelistaks vaid 15% vastanuist. Mitte-eestlastest elanikkonna arvamused jagunevad siinkohal ligikaudu pooleks: 45% eelistab üleminekut palgaarmeele, 42% aga üldise kaitseväekohustuse juurde jäämist. Vanuserühmade võrdluses on poolehoid palgaarmeele suurim nooremate vastajate seas (31% vanuserühmast 15-29 aastat; selle vanusegrupi meestest 33%). Vaadeldes vanusegruppi 15-39 eluaastat, ilmneb, et eakaaslastest enam pooldavad palgaarmeed need noored, kel pole mingit kokkupuudet Kaitseväega (38%; sõprade või pereliikmete kaudu Kaitseväega kokkupuutunudest 28%, ise ajateenistuses, õppekogunemistel, kordusõppustel või tegevteenistuses osalenutest 16%).

Joonis 36 kajastab Eesti kaitsekontseptsiooniga seotud eelistuste muutumist perioodil 2006-2011. Siinkohal tuleb meeles pidada, et alates 2011. aasta augustist on kasutusel uus küsimuse sõnastus (varasemad vastusevariandid „Säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitsevägi on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustuva reservarmeeaga“ ning „Loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväe“ asendati uutega: „Jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitseväekohustuse juurde“ ning „Minema üle palgaarmeele“), mis võis mõjutada tulemusi ja tingida viimases kahes uuringulaines ilmnenu palgaarmee pooldajate osakaalu suurenemise. Nimelt selgub ajalisest võrdlusest, et kui 2010. aastal pooldas kutselist kaitseväge 12-14% elanikkonnast, siis käesoleval aastal on palgaarmeele ülemineku poolt 22-25% vastanuist.

Võrreldes augustikuisse uuringuga on jäänud vähemaks elanikke, kelle arvates Eesti peaks jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitseväekohustuse juurde (72% asemel 63%). Viimane ei tulene niivõrd sellest, et toetus palgaarmeele oleks samavõrra tõusnud (22% vs 25%), vaid käesolevas uuringus ei osatud sagedamini seisukohta võtta („raske öelda“ vastuseid 12%, augustis 6%).

Joonis 36. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel; 2006-2011 võrdlus* (%)
N = kõik vastajad)

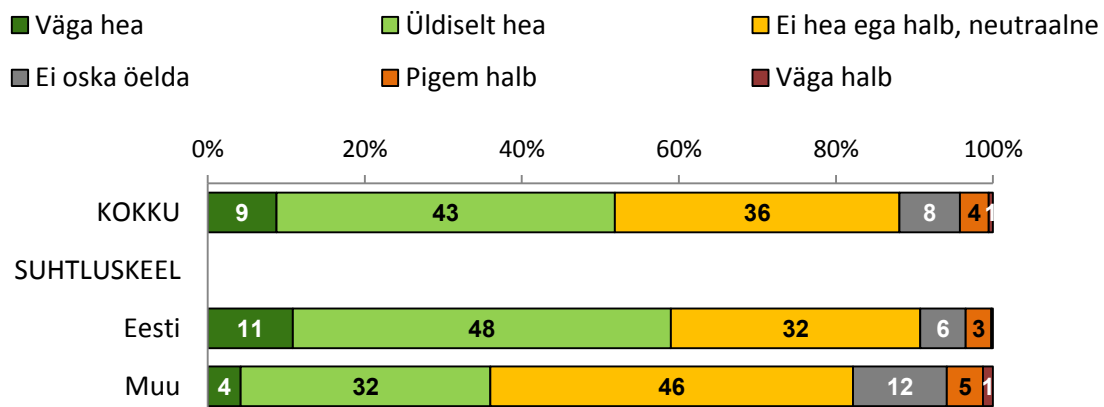
* Alates 2011/08 uuringulainest on vastusevariantide sõnastus muutunud. Varem olid variandid: „säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitsevägi on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustuva reservarmeeaga“ ning „loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväe“.

6.5. Elukutseliste sõjaväelaste maine ja motiivid elukutse valikul

Uue valdkonnana, mida viimastel aastatel uuritud ei ole, käsitleti käesolevas uuringus elukutselisi sõjaväelasi – kuidas Eesti inimesed neisse suhtuvad ja millised tegurid elanike arvates mõjutavad mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset.

Eesti inimeste suhtumist elukutselistesse sõjaväelastesse peetakse valdavalt kas heaks või neutraalseks: umbes pooled vastajaist hindavad suhtumist heaks (sh 9% väga heaks ja 43% üldiselt heaks) ning 36% neutraalseks ehk ei heaks ega halvaks (Joonis 37). Halvasti suhtutakse elukutselistesse sõjaväelastesse vaid 4% vastanute hinnangul. Eestikeelsed elanikud peavad suhtumist märksa paremaks kui mitte-eestlased (vastavalt 59% ja 36% arvates suhtumine väga hea või üldiselt hea). Kõrgema haridusega inimesed kalduvad olema oma hinnangutes veidi kriitilisemad kui madalamate haridustasemetega esindajad.

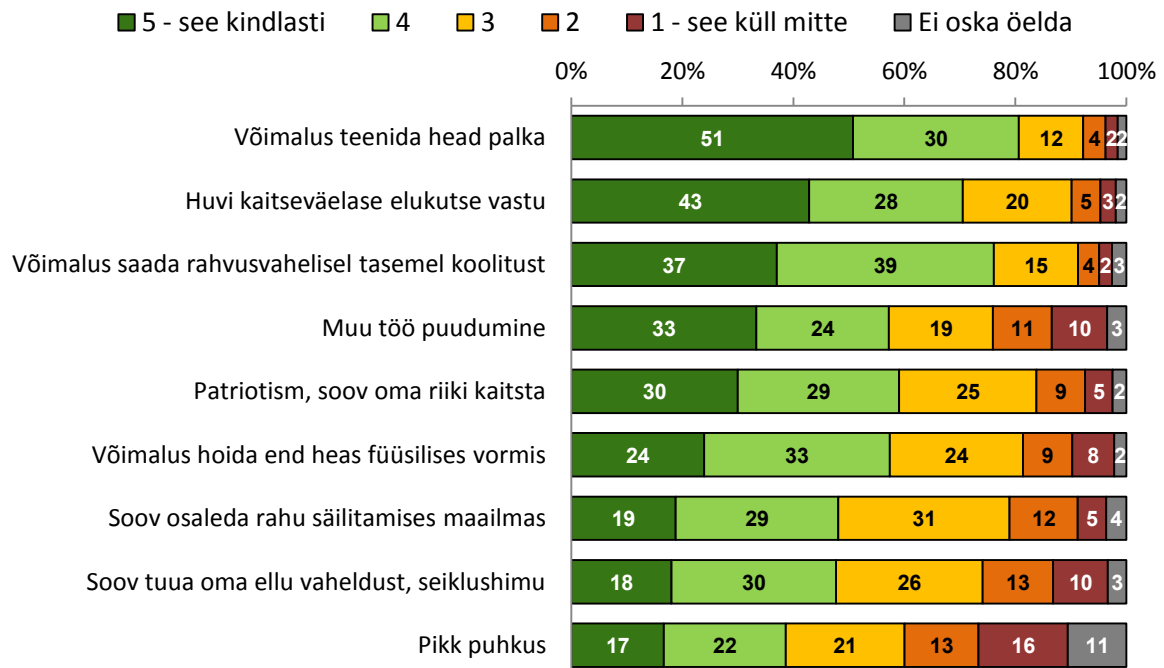
Joonis 37. Eesti inimeste suhtumine elukutselistesse sõjaväelastesse (%) ; N = kõik vastajad

Järgmisena nimetati vastajaile üheksa erinevat asjaolu ja paluti hinnata, kas need tegurid võiksid mõjutada mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset. Hindamiseks kasutati 5-pallilist skaalat, kus „1“ tähendas, et „see küll mitte“, ja „5“, et „see kindlasti“.

Kõige tugevamalt seostatakse kaitseväelaste elukutsevalikut hea palga teenimise võimalusega (51% arvates mõjutab see kindlasti) (Joonis 38). Väga olulised mõjutegurid on elanike arvates ka **huvi kaitseväelase elukutse vastu** (43%) ja **võimalus saada rahvusvahelisel tasemel koolitust** (37%). Mõjutegurite loetelus järgnevad muu töö puudumine (33%), patriotism ja soov oma riiki kaitsta (30%) ning võimalus end heas füüsilises vormis hoida (24%). Soovi osaleda maailmas rahu säilitamises, seiklushimu ja pikka puhkust nähakse elukutsevalikut mõjutava tegurina mõnevõrra harvemini. Lisaks etteantud loetelus toodutele mainiti muude võimalike põhjustena, miks mehed valivad elukutselise kaitseväelase ameti, veel riiklikke toetusi jm hüvesid (nt pension, eluase), perekonna ja sõprade mõju, elukutse mehelikkust, turvalist elukorraldust jm. Suhtluskeele alusel vaadeldes ilmneb, et eestikeelsed vastajad peavad mitte-eestlastest sagedamini oluliseks mõjuteguriks soovi oma riiki kaitsta ja huvi kaitseväelase elukutse vastu; muukeelne elanikkond aga seostab seda valikut eestlastest enam hea palga teenimise võimaluse ja üldise tööpuudusega.

Joonis 38. Asjaolud, mis võiksid mõjutada mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset (%)
N = kõik vastajad)

7. NATO

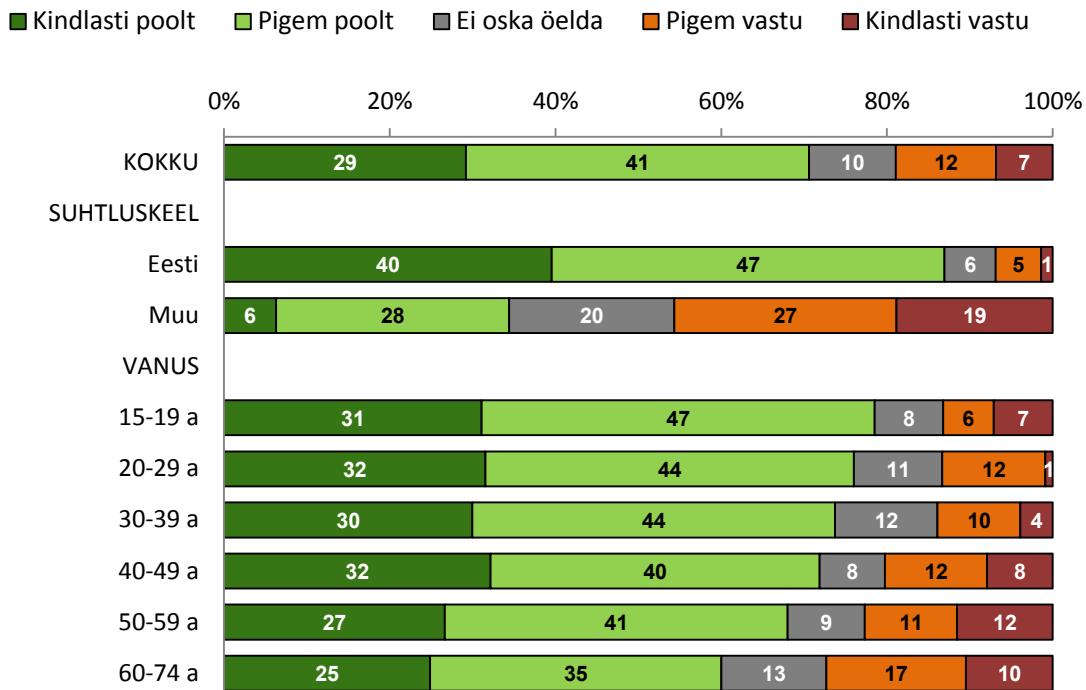
Seitsmes, NATO-t puudutav peatükk annab ülevaate, kuidas elanikud suhtuvad Eesti kuulumisse NATO liikmesriikide hulka, millist rolli nähakse NATO-l Eesti julgeoleku tagamisel ja kuidas elanike arvates peaks toimuma koostöö NATO ja Venemaa vahel.

7.1. Suhtumine NATO-sse kuulumisse

Eesti kuulumist NATO-sse pooldab 2011. aasta sügisel 70% elanikest, sh 29% on kindlasti poolt (Joonis 39). NATO liikmelisuse vastu on iga viies eestimaalane (19%; sh 7% on kindlasti vastu). Kümnendik elanikkonnast ei oska antud küsimuses seisukohta võtta.

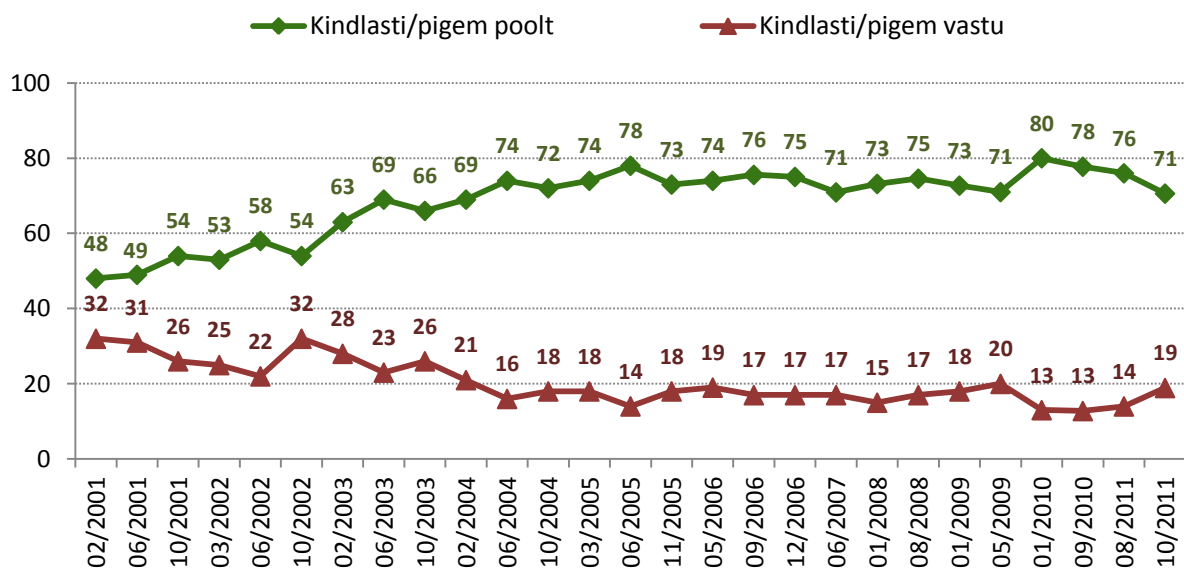
Nagu juba eelnevalt seoses NATO usaldusväarsuse jm teemadega on selgunud, **suhtuvad eestikeelsed elanikud NATO-sse oluliselt paremini kui mitte-eestlased**. Kui eestikeelsetest vastajatest pooldab NATO-sse kuulumist 87% ja vastu on vaid 7%, siis mitte-eestlaste arvamus on totaalselt erinevad – Eesti NATO-sse kuulumise poolt on 34% ja vastu 46% muukeelsest elanikkonnast. Lisaks hakkab muukeelsete vastajate puhul silma, et iga viies inimene ei oska oma seisukohta öelda. Vanuse alusel ilmneb uuringust järgnev seos: mida noorema vanusegrupiga on tegemist, seda kõrgem on vastajate hulgas NATO pooldajate osakaal (pooldajaid 15-19-aastaste seas 79%, vanusegrupis 60-74 aga 60%). Meeste seas esineb naistest mõnevõrra rohkem tugevat poolehoidu NATO liikmelisusele: kindlasti on NATO-sse kuulumise poolt vastavalt 35% ja 24% vastanuist.

Joonis 39. Hoiakud NATO-sse kuulumise suhtes (%; N = kõik vastajad)

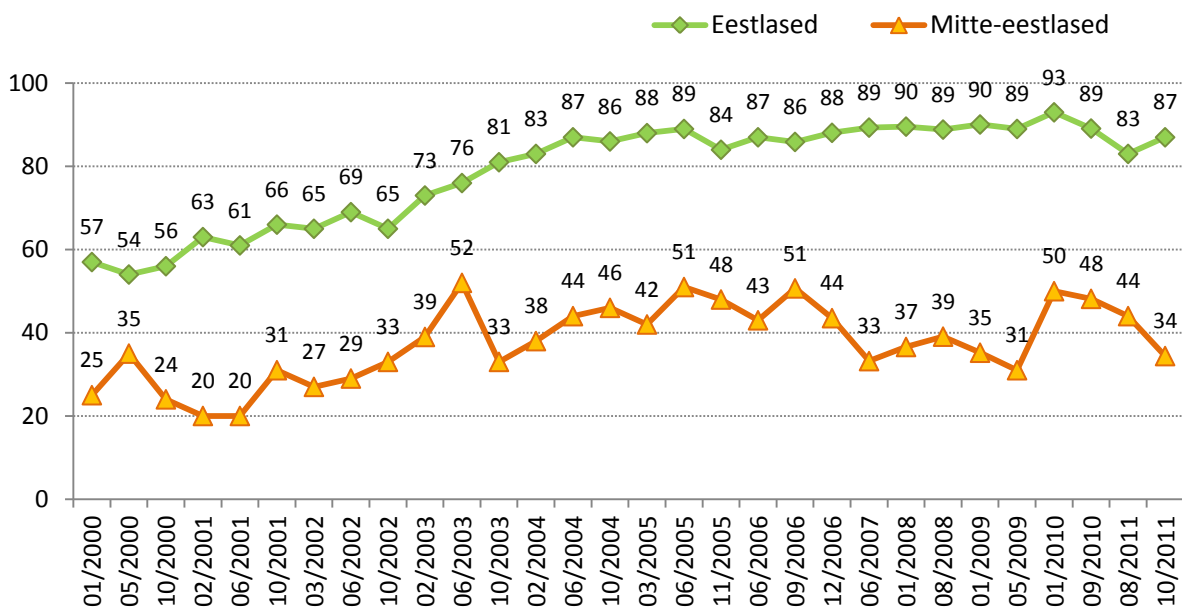
Eesti elanike toetus NATO-sse kuulumisele on pärast 2004. aastal liitumist püsitud küllaltki stabiilsena – pooldajate osakaal on kõigis uuringulainetes jäänud vahemikku 71-80% (Joonis 40). Ainuke suurem muutus ilmneb 2010. aasta alguses, mil toetus NATO-le tõusis kümnekonna protsendi võrra (71 protsendilt 80%-ni). Järgneva kahe aasta jooksul on toetusmäär tasapisi jälle langenud 2009. aastaga võrreldavale tasemele.

Joonis 40. Hoiakud NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise suhtes (%; N = kõik vastajad)

Käesolevas uuringus ilmnev mõningane toetuse langus ja NATO-vastasuse tõus tuleneb muukeelse elanikkonna vähenenud poolehoidust (Joonis 41). Nimelt on eestlaste seas poolehoid NATO-sse kuulumisele võrreldes augustikuise uuringuga pigem tõusnud (83% > 87%) ja muukeelsete elanike seas langenud (44% > 34%). Pikem ajaline võrdlus näitab, et eestlaste hulgas on viimastel aastatel püsinud toetus küllaltki stabiilselt väga kõrgel tasemel (83-93%), mitte-eestlaste suhtumises aga ilmneb mitmeid olulisi muutuseid (näiteks pärast 2007.-2009. aastal valitsenud madalseisu tõusis poolehoid 2010. aasta algul järsult 50%-ni).

Joonis 41. NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2011 (kindlasti ja pigem pooldajate %; N = kõik vastajad)

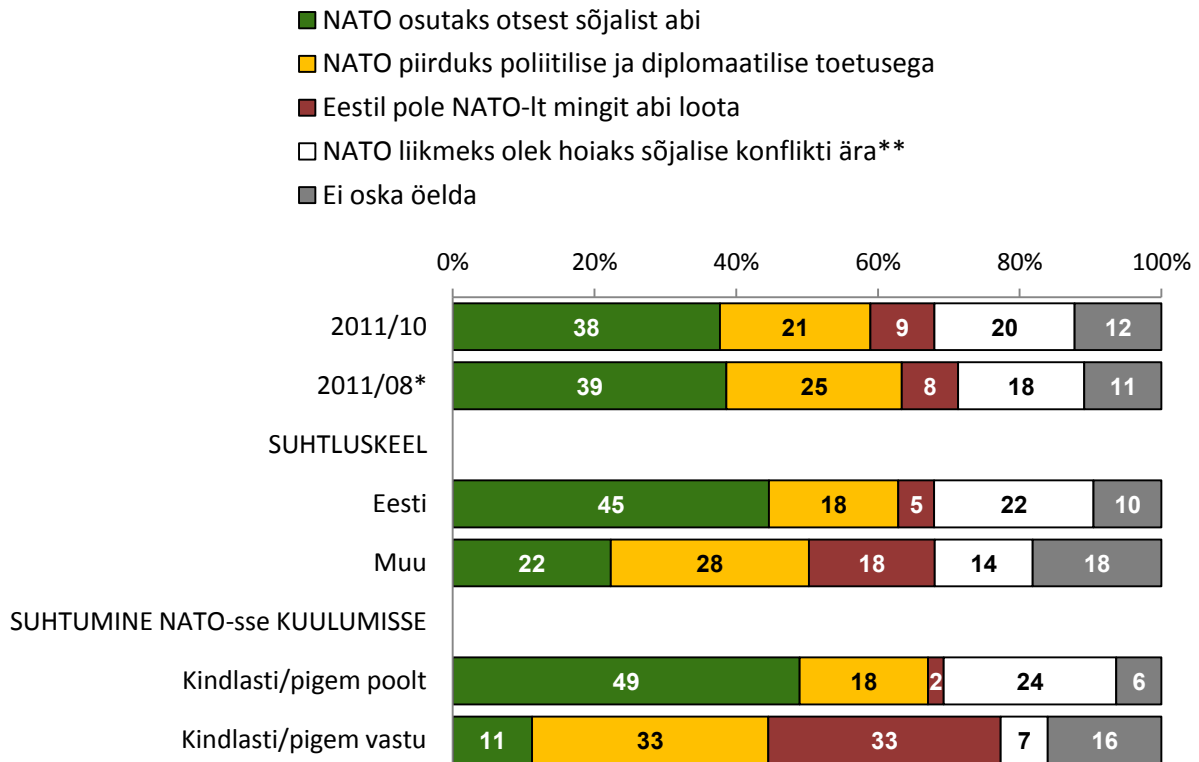

7.2. NATO abi võimaliku ohu korral

Järgnevalt paluti vastajail hinnata, milline on NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht. **Kõige sagedamini (38% juhtudest) arvavad eestimaalased, et ähvardava ohu korral osutaks NATO otsesest sõjalist abi** (Joonis 42). Viies (21%) elanikest samas leiab, et NATO piirduks sõjalise ohu korral ainult poliitilise ja diplomaatilise toetusega. Pea sama paljud (20%) usuvad, et NATO liikmeks olek suudab sõjalise konflikti hoopis ära hoida. Mitte mingit abi ei ole NATO-lt loota 9% elanike arvates. Võrreldes kahe kuu taguse uuringulainega ei ole arvamustes olulisi muutuseid toimunud.

Elanikud, kes pooldavad Eesti kuulumist NATO-sse, panevad antud organisatsioonile ka suuremaid lootuseid. Nimelt näevad kuulumist toetavad vastajad NATO rollina sagedamini otsese sõjalise abi osutamist Eestile (49%; NATO liikmelisuse vastastest ainult 11%) või sõjalise konflikti ennetamist (24% vs 7%). NATO-sse kuulumise vastu olevad inimesed see-eest leiavad valdavalt, et NATO piirduks poliitilise ja diplomaatilise toetusega (33%; pooldajatest 18%) või ei osutaks sõjalise ohu korral Eestile üldse mitte mingit abi (33%; pooldajatest ainult 2%).

Joonis 42. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht (%) ; N = kõik vastajad)

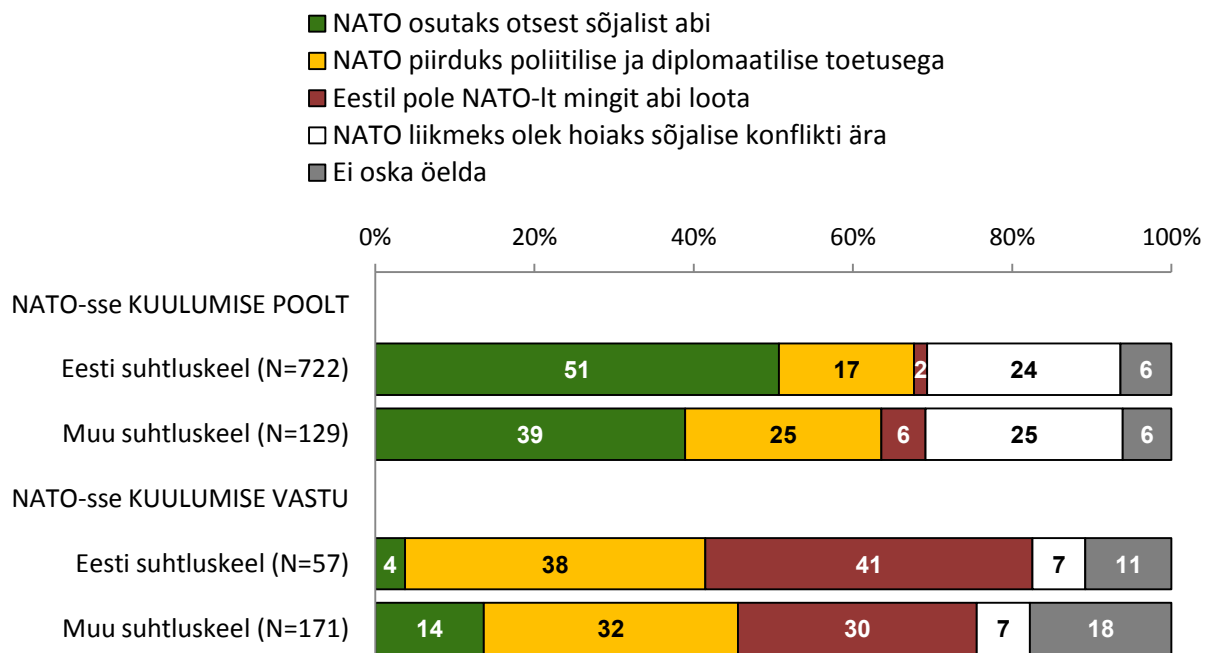
* 2011/08 uuringus ei sisaldanud küsimus sõna „sõjaline“ (Milline on NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab oht?).

** 2011/08 sõnastus: „NATO liikmelisus hoiab sõja puhkemise ära“

Kuna eesti- ja muukeelse elanikkonna seas on toetusmäär NATO-sse kuulumisele väga erinev, siis sarnanevad nende kahe grupi ootused eelnevas lõigus kirjeldatule. Eestlased usuvad rohkem, et NATO osutaks sõjalise ohu korral Eestile otsest sõjalist abi (vastavalt 45% ja 22%) või suudaks sõjalise konflikti juba eos ära hoida (22% vs 14%). Mitte-eestlased on abi saamise suhtes skeptilisemad ja arvavad eestlastest enam, et NATO piirduks vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega (28%; eestlastest 18%) või ei osutaks sõjalise ohu korral Eestile mingit abi (18%; eestlastest 5%).

Joonis 43 annab veelgi täpsema ülevaate eesti- ja muukeelsete vastajate hinnangutest, vaadeldes eraldi NATO poolt ja vastu olevaid elanikke. NATO liikmelisust pooldavate vastajate puhul ilmneb, et eestlased on NATO abi suhtes optimistlikumalt meelestatud kui mitte-eestlased: otsese sõjalise abi saamisele usub 51% eesti- ja 39% muukeelsetest NATO liikmelisuse pooldajatest. Kuigi NATO-sse kuulumise vastaseid on eestlaste seas kindlate ja usaldusväärsete järelduste tegemiseks vähevõitu, tundub siin olevat pigem vastupidine olukord: mitte mingit abi ei ole NATO-lt sõjalise ohu korral loota 41% eesti- ja 30% muukeelsete vastajate arvates.

Joonis 43. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht; hinnangute võrdlus lähtuvalt NATO liikmelisuse pooldamisest ja suhtluskeelest (%); N = vastajad, kel on olemas seisukoht NATO-sse kuulumise osas)

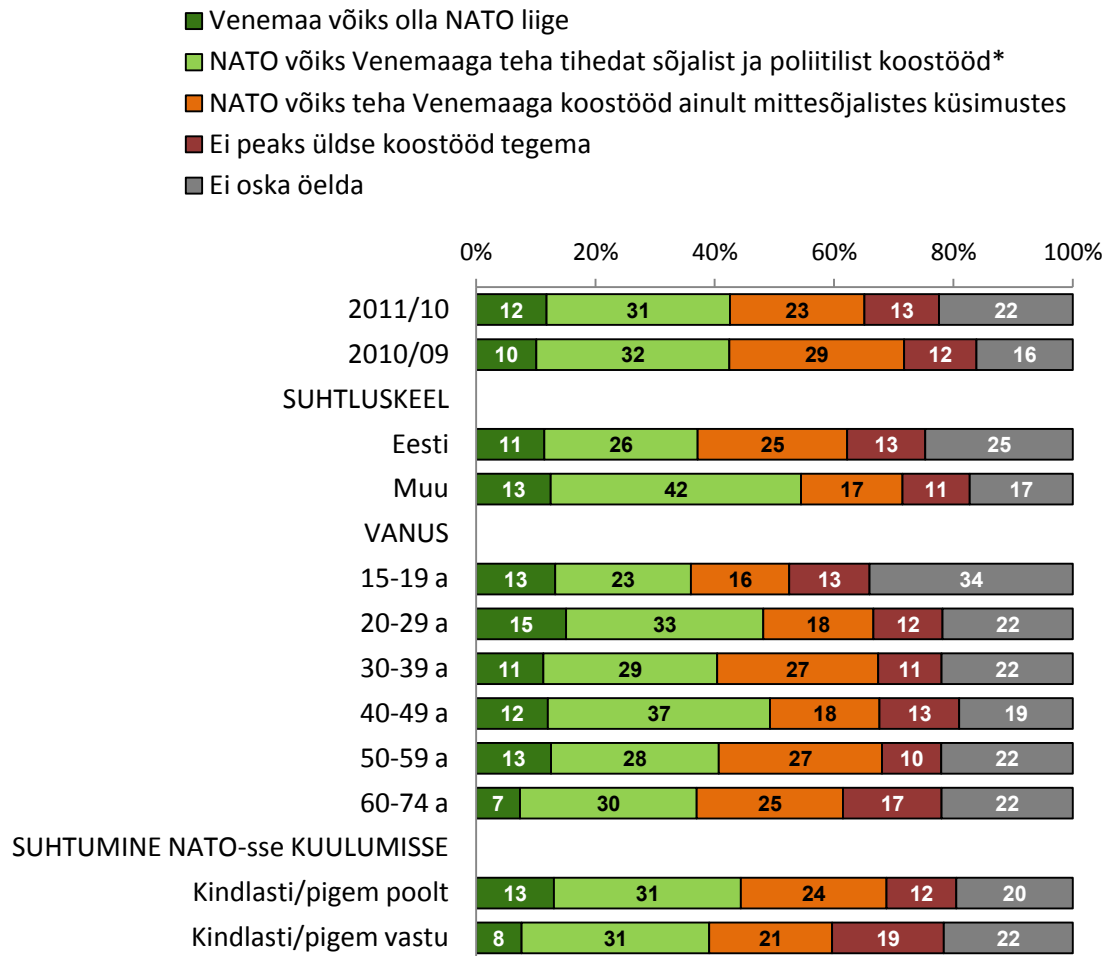

7.3. NATO ja Venemaa koostöö

Käesolev uuring hõlmab ka NATO ja Venemaa koostöö temaatikat. **Umbes 2/3 Eesti elanikest (65%) leiab, et NATO ja Venemaa vahel võiks toimuda mingit laadi koostöö:** 12% arvates võiks Venemaa olla NATO liige, 31% arvates tuleks teha tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd ning 23% arvates peaks piirduma koostööga ainult mittesõjalistes küsimustes (Joonis 44). 13% elanike hinnangul ei peaks NATO Venemaaga üldse koostööd tegema. Veidi üle viiendiku (22%) vastajaist ei oska oma arvamust öelda. Võrreldes aastataguse uuringuga ei ole tulemused oluliselt muutunud.

Muukeelne elanikkond kaldub NATO ja Venemaa vahelisse tihedasse koostöösse suhtuma soosivamalt kui eestlased: tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd pooldab 26% eesti- ja 42% muukeelsetest vastajatest. Eestlased piirduksid mitte-eestlastest sagedamini mittesõjalise koostööga (25%; mitte-eestlastest 17%) või puudub neil antud küsimuses kindel seisukoht (25% vs 17%). Vanusegruppide lõikes mingeid läbivaid suundumusi ei ilmne, aga mõned erisused siiski esinevad. Noorimad, 15-19-aastased vastajad ei ole sageli veel selles küsimuses seisukohta võtnud (vastuse jääb võlgu iga kolmas selle vanusegrupi esindaja, vanematest iga viies). Kui üldiselt on kumbagi äärmusesse kuuluvaid seisukohti (Venemaa kuulumine NATO-sse vs koostöö puudumine) enam-vähem võrdselt, siis 60-74-aastased kalduvad pigem koostööd välistama: 7% arvates võiks Venemaa olla NATO liige ja 17% arvates ei peaks Venemaaga üldse koostööd tegema. Eesti NATO-sse kuulumist pooldavad elanikud leiavad NATO-vastastest mõnevõrra sagedamini, et Venemaaga võiks toimuda mingit laadi koostöö (vastavalt 69% ja 60%).

Joonis 44. Hoiakud NATO ja Venemaa koostöö suhtes (%; N = kõik vastajad)

* 2010/09 sõnastus: „NATO võiks Venemaaga teha sama tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd kui oma kandidaatriikidega“

8. Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

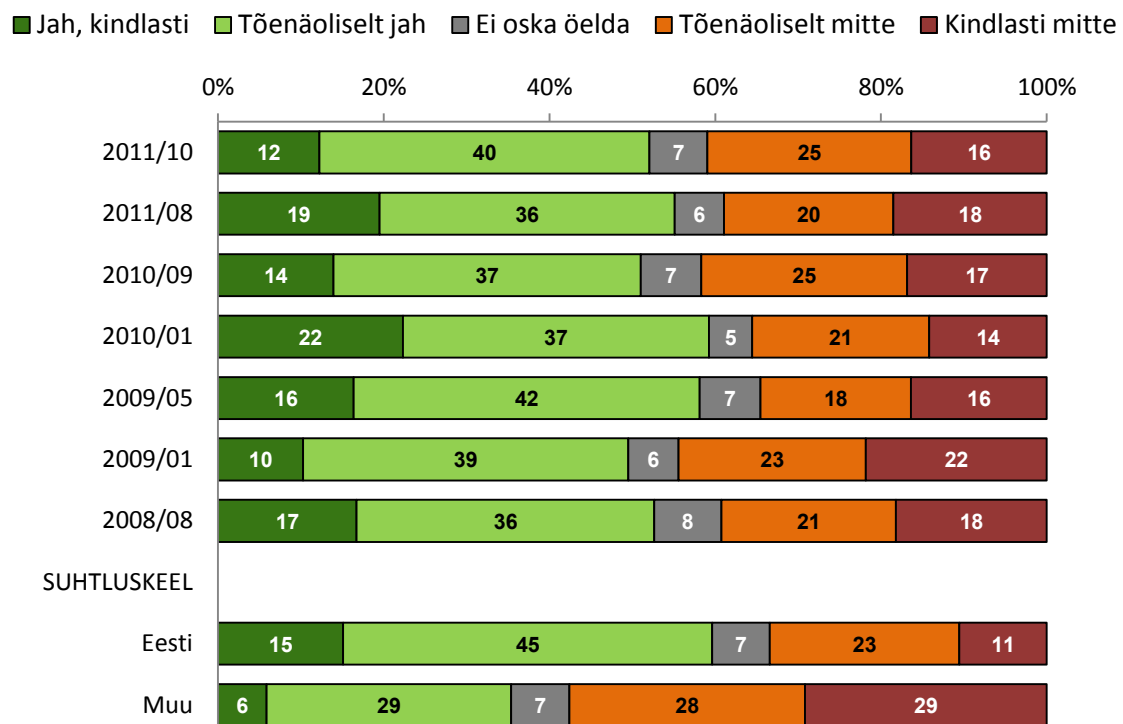
Kaheksas peatükk kajastab hoiakuid seoses rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisega: kui vajalikuks elanikud peavad Eesti osalemist taolistes operatsioonides, mis põhjustel Eesti peaks seal osalema ja milline mulje on elanikel jäänud Eesti kaitseväe senisest suurimast välismissioonist, mis toimub Afganistanis NATO vägede koosseisus.

8.1. Suhtumine rahvusvahelistes operatsioonides osalemisse

Saamaks ülevaadet elanike suhtumisest rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisse, paluti vastajail hinnata, kas nende arvates peaksid Eesti kaitsejõudude üksused vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes.

Umbes pool Eesti elanikkonnast (52%) leiab, et kaitsejõudude üksused peaksid rahvusvahelistes operatsioonides osalema, sealhulgas 12% vastajate arvates tuleks seda kindlasti teha (Joonis 45). Rahvusvahelistes operatsioonides osalemiseks ei näe vajadust 41% elanikest. Eestikeelsed vastajad on mitte-eestlastest märksa sagedamini rahvusvahelist koostööd vajalikuks pidaval seisukohal (vastavalt 60% ja 35%). Seega eestlaste seas on ülekaalus Eesti kaitsejõudude rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemist pooldav suhtumine, mitte-eestlastest enamus aga selleks vajadust ei näe.

Joonis 45. Eesti kaitsejõudude üksuste rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise vajadus* (%; N = kõik vastajad)

*Varem küsiti Eesti kaitseväge kohta, 2011/10 uuringulaines Eesti kaitsejõudude kohta.

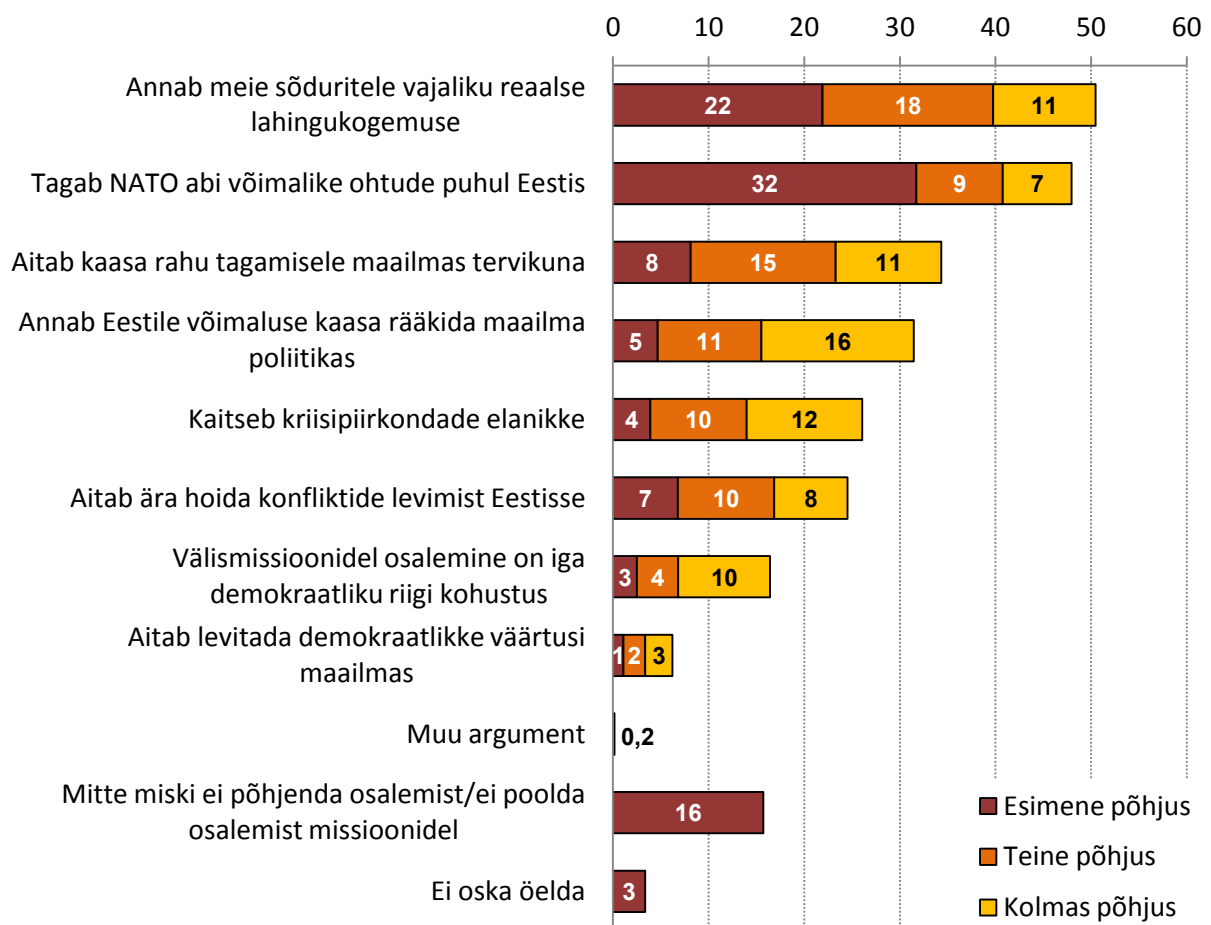
Viimase nelja aasta jooksul on rahvusvahelistes operatsioonides osalemist toetanud erinevatel ajahetkedel 49-59% eestimaalastest. Toetusmäära mõningane kõikumine võib olla tingitud küsitlusperioodile eelnenud sündmustest – näiteks, paar nädalat enne 2010. aasta sügisest uuringut Afganistanis aset leidnud Eesti kaitsevälase hukkimine võis tingida eelnevast negatiivsema suhtumise rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisse. Pärast käesoleva aasta augustis ilmnunud mõningast toetuse kasvu on 2011. aasta oktoobris poolehoid Eesti panustamisele erinevates maailma pingekolletes taaskord aastatagusega sarnases seisus. Käesolevale uuringule samalaadseid kurbi sündmusi ei eelnenud, küll aga täitus küsitlusperioodi ajal kümme aastat Afganistani sõja algusest ja sellega seoses käsitleti rahvusvaheliste operatsioonide temaatikat (sh Eesti sõdurite koju toomist) meedias tavapärasest enam.

8.2. Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid

Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas põhjus.

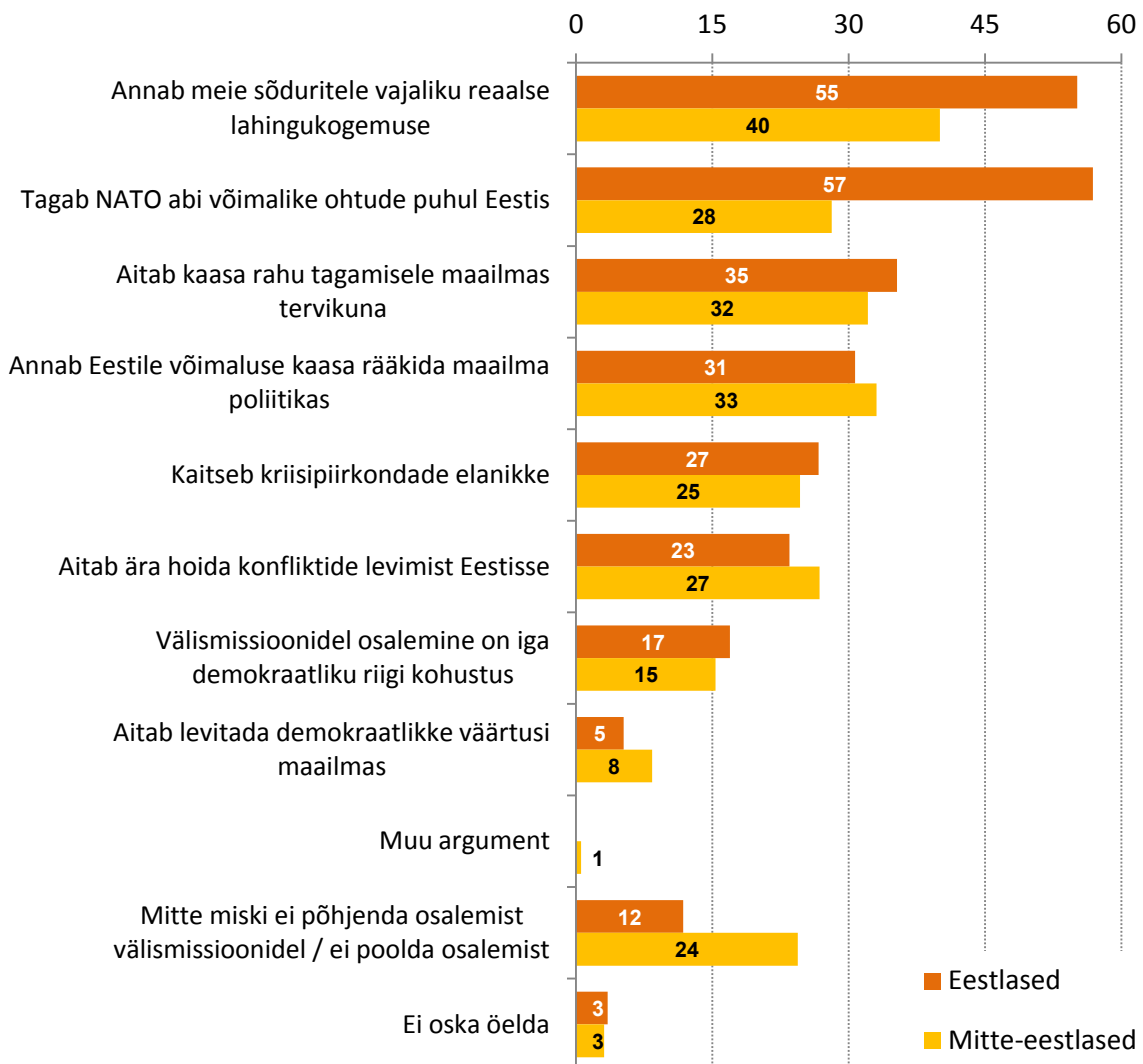
Eesti elanikud peavad rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist vajalikuks ennekõike kahel põhjusel: **osalemine annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse** (ühena kolmest olulisest põhjusest mainis 50% vastajaist) ja **tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi** (48%) (Joonis 46). Nende kahe argumendi puhul ilmneb, et kuigi kokkuvõttes mainiti mõlemat enam-vähem sama sageli, siis kõige olulisema põhjusena nähakse eeskätt siiski NATO abi (32% juhtudest; sõdurite lahingukogemus kõige olulisemaks põhjuseks 22% vastajaist). Olulisteks argumentideks, miks osaleda välismissioonidel, on veel kaasa aitamine rahu tagamisele maailmas tervikuna (34%), võimalus rääkida kaasa maailma poliitikas (31%), kriisipiirkondade elanike kaitsmine (26%) ja konfliktide Eestisse levimise ennetamine (25%). Harvemini leitakse, et välismissioonidel osalemine on iga demokraatliku riigi kohustus (16%) ning see aitab maailmas demokraatlikke väärtuseid levitada (6%). Seda meelt, et rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemist ei põhjenda miski, on iga kuues eestimaalane (16%).

Joonis 46. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides (%); N = kõik vastajad

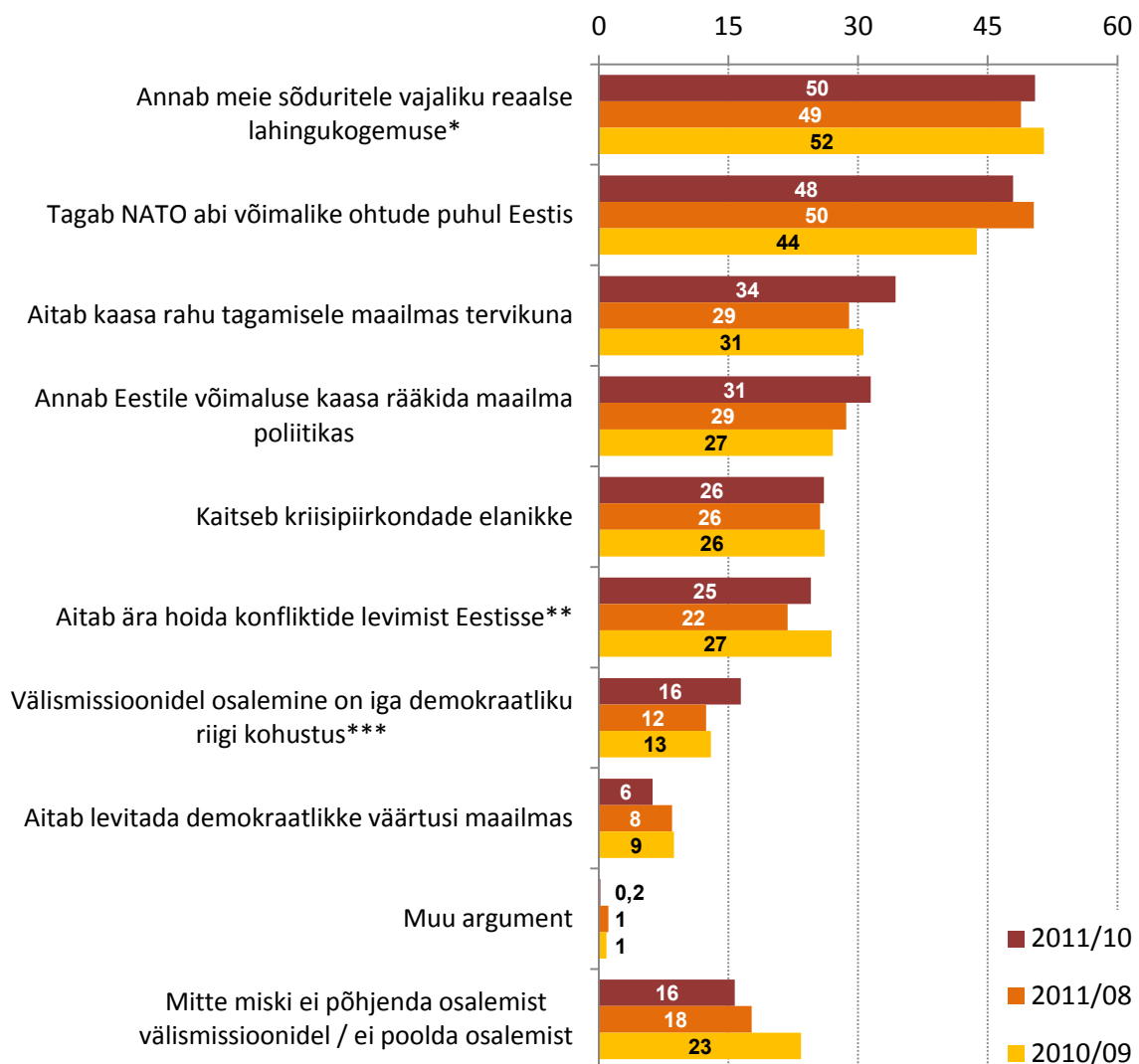
Nagu juba eelmisest alapeatükist selgus, pooldavad muukeelsed elanikud rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist eestlastest vähem. Seetõttu on igati ootuspärane, et mitte-eestlased leiavad oluliselt sagedamini, et mitte miski ei põhjenda välismissioonidel osalemist (24% muu- ja 12% eestikeelsetest vastajatest) (Joonis 47). Eestikeelsete vastajate jaoks domineerivad välismissioonidel osalemise argumentidena väga tugevalt kaks tegurit: sõdurite reaalne lahingukogemus ja NATO abi võimalike ohtude korral (neid argumente mainib vastavalt 55 ja 57 protsenti eestlastest). Need kaks enim mainitud põhjust on ka ainsad, mida eestlased nimetavad mitte-eestlastest oluliselt sagedamini (NATO abi 29 ja sõdurite lahingukogemust 15 protsendipunkti võrra rohkem). Muukeelsetel elanikel nii tugevalt teistest eristuvaid põhjendusi ei esine: 40% põhjendas rahvusvahelises operatsioonis osalemist sõdurite reaalse lahingukogemusega, 33% maailma poliitikas kaasa rääkimise võimalusega, 32% maailmas rahu tagamisele kaasa aitamisega ja 28% NATO abi tagamisega võimalike ohtude puhul.

Joonis 47. Olulisemad põhjused (3 kõige olulisemat), miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Joonis 48 kajastab rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise põhjuseid viimase kolme uuringulaine jooksul. Elanike argumendid ei ole selle aja vältel oluliselt muutunud. Käesolevas uuringus kaldutakse eelnevatest kordadest mõnevõrra enam mainima laiemat maailmakonteksti käsitlevaid põhjuseid („aitab kaasa rahu tagamisele maailmas tervikuna“, „annab Eestile võimaluse kaasa rääkida maailma poliitikas“, „osalemine on iga demokraatliku riigi kohustus“), aga erinevused on siinkohal väga väikesed. Lisaks hakkab silma, et võrreldes aastataguse uuringuga on jäänud veidi vähemaks (23% asemel 16%) missioonidest osavõttu mitte pooldavaid vastajaid, kelle arvates miski ei põhjenda rahvusvahelistes operatsioonides osalemist.

Joonis 48. Olulisemad põhjused (3 kõige olulisemat), miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides; ajaline võrdlus (%; N = kõik vastajad)

* 2010/09 sõnastus: „Annab meie kaitseväelastele vajalikke kogemusi“

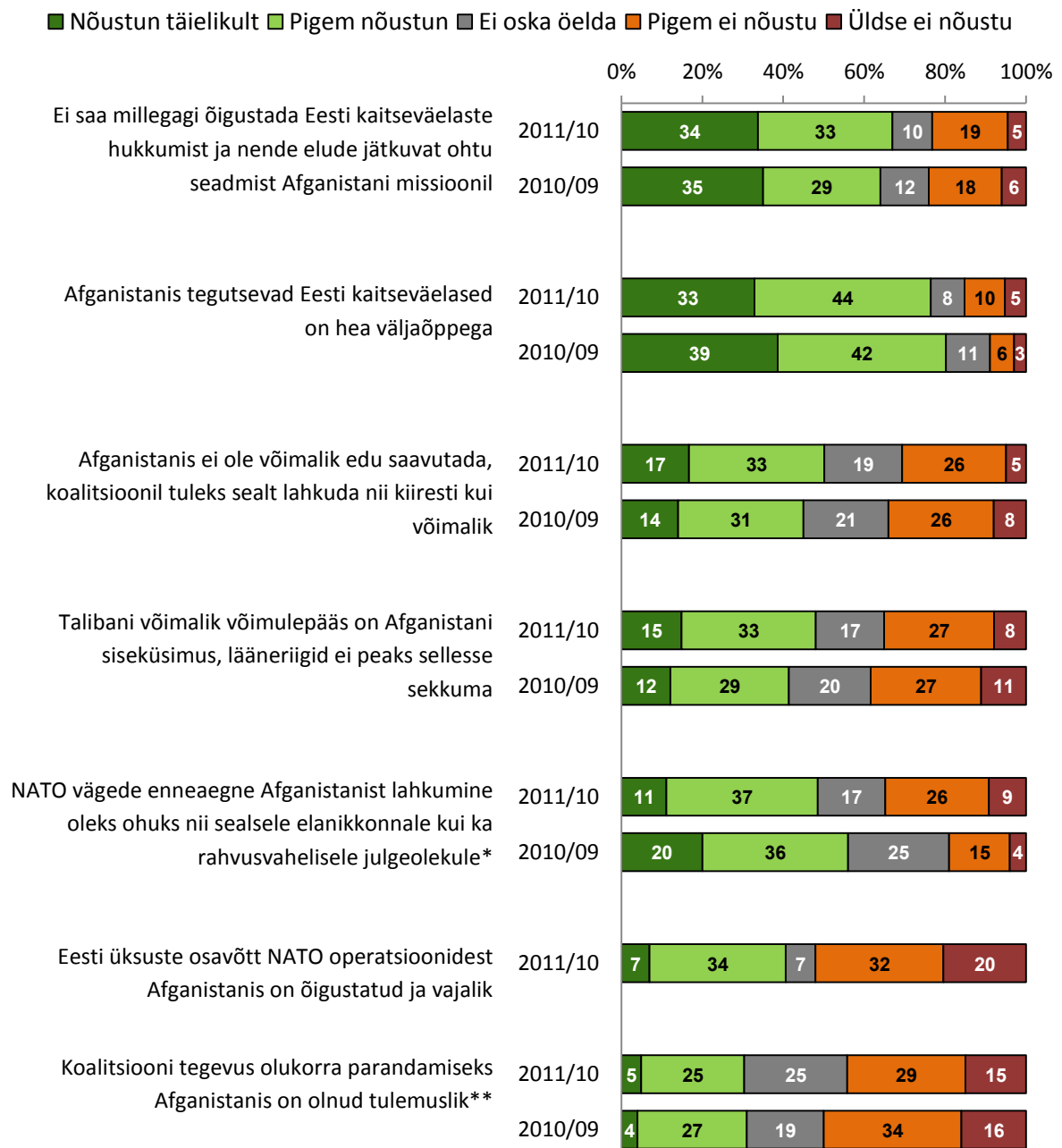
** 2010/09 sõnastus: „Aitab ära hoida ohte Eesti julgeolekule“

*** 2010/09 sõnastus: „Välismissioonidel osalemine on iga arenenud riigi kohustus“

8.3. Afganistani operatsiooni kuvand

Eraldi teemana käsitleti käesolevas uuringus Eesti elanikkonna hoiakuid seoses kaitseväe seni suurima välismissiooniga, milleks on NATO vägede koosseisus toimuv Afganistani missioon. Saamaks ülevaadet, millisena antud operatsiooni kujutatakse, esitati vastajale seitse erinevat väidet (sh nii positiivse kui negatiivse alatooniga väiteid) ja paluti hinnata, kuivõrd ta nendega nõustub.

Joonis 49. Nõustumine erinevate Afganistani missiooni puudutavate väidetega (%) ; N = kõik vastajad)

* 2010/09 sõnastus: „Enneaegne Afganistanist lahkumine tooks võimule tagasi Talibani terrorirežiimi, mis oleks ohuks nii sealsele elanikkonnale kui ka rahvusvahelisele julgeolekule“

** 2010/09 sõnastus: „Koalitsiooni tegevus olukorra parandamiseks Afganistanis on tulemuslik“

Kõige enam on elanikud seda meelt, et **Afganistanis tegutsevad Eesti kaitseväelased on hea väljaõppega** – sellekohase väitega on täielikult või pigem nõus 76% elanikkonnast (Joonis 49). Teisalt leiab 2/3 vastanuist (67%), et **Eesti kaitseväelaste hukkmist ja nende elude jätkuvat ohtu seadmist Afganistani missioonil ei saa millegagi õigustada**. Kohati hakkab silma elanike hinnangute vastuolulisus: ühelt poolt suhtutakse missioonil osalemisse kriitiliselt (52% ei nõustu Eesti üksuste Afganistani operatsioonist osavõtu õigustatuse ja vajalikkusega, 50% arvates ei ole Afganistanis võimalik edu saavutada ja koalitsioonil tuleks sealt lahkuda nii kiiresti kui võimalik ning 48% peab Talibani võimalikku võimulepääsu Afganistani siseküsümuseks, millesse lääneriigid ei peaks sekkuma), aga samas nähakse NATO vägede enneaegses Afganistanist lahkumises ohtu nii sealsele elanikkonnale kui ka rahvusvahelisele julgeolekule (48%). Senitehtu tulemuslikkuse osas ollakse pigem skeptilised – vaid 30% leiab, et koalitsiooni tegevus olukorra parandamiseks Afganistanis on olnud tulemuslik (vastupidisel arvamusel 44%). Seega kokkuvõttes on elanikel selgelt positiivne hoiak Eesti kaitseväelaste professionaalsuse suhtes, aga samas tuntakse muret meie kaitseväelaste ohutuse pärast ning ei olda eriti kindlad Afganistani missiooni vajalikkuses ja tulemuslikkuses.

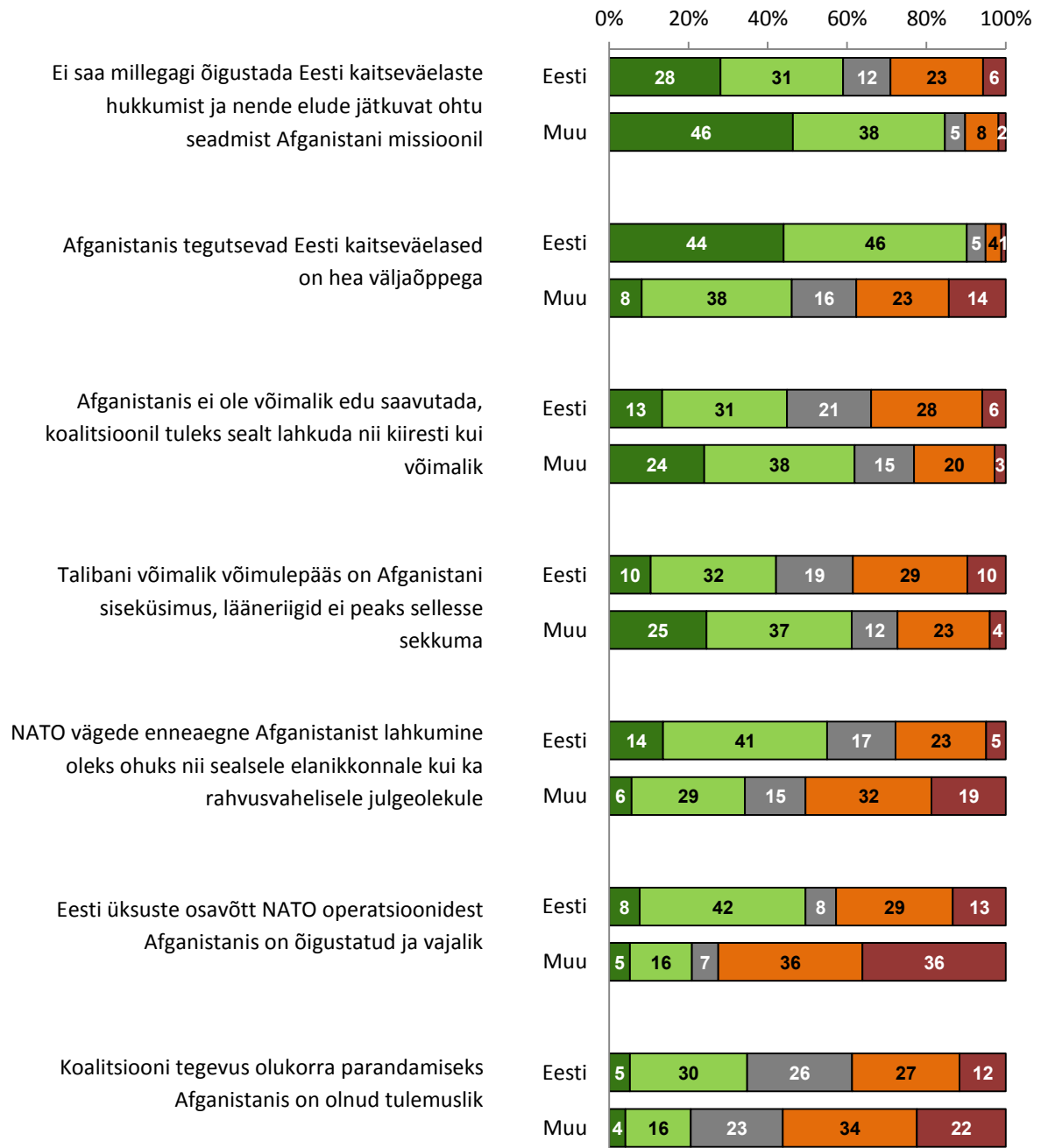
Võrreldes 2010. aastal läbi viidud uuringuga ei ole põhjust rääkida hoiakute muutumisest. Ainuke väide, mille puhul erinevusi ilmneb, puudutab NATO vägede enneaegse Afganistanist lahkumise võimalikke tagajärgi, aga siinkohal võib olla tegemist väite sõnastuse muutmise mõjuga. Nimelt paluti vastajail aasta eest hinnata väidet „*Enneaegne Afganistanist lahkumine tooks võimule tagasi Talibani terrorirežiimi, mis oleks ohuks nii sealsele elanikkonnale kui ka rahvusvahelisele julgeolekule*“, tänavu aga väidet „*NATO vägede enneaegne Afganistanist lahkumine oleks ohuks nii sealsele elanikkonnale kui ka rahvusvahelisele julgeolekule*“. Ülejäänud osas aga on elanikud enam-vähem sama meelt nagu aasta eest.

Joonis 50 kujutab eesti- ja muukeelsete elanike nägemust Afganistani missioonist. Eestlaste ja mitte-eestlaste arvamusel Afganistani operatsioonist on ilmselgelt erinevad. Suurim lahkeli ilmneb seoses Afganistanis tegutsevate Eesti kaitseväelaste väljaõppega: eestikeelsed elanikud nõustuvad antud väitega kõige enam, pidades suisa 90% juhtudest kaitseväelaste väljaõpet heaks; mitte-eestlastest seevastu hindab Afganistanis tegutsevate väljaõpet heaks ainult 46%. Mitte-eestlased on kõige sagedamini nõustunud väitega „ei saa millegagi õigustada Eesti kaitseväelaste hukkmist ja nende elude jätkuvat ohtu seadmist Afganistani missioonil“ (täielikult või pigem nõus 85%, eestlastest 59%). Muukeelse elanikkonna üldine kriitiline suhtumine rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisse annab põhjust arvata, et taoline tugev hoiak ei ole mitte üksnes mure Eesti kaitseväelaste elude pärast, vaid ka üldisem seisukoht, et missiooni tervikuna ei saa õigustada. Viimast kinnitab ka asjaolu, et Eesti üksuste osavõttu NATO operatsioonidest Afganistanis peab õigustatuks ja vajalikuks vaid 21% muukeelsetest inimestest (eestlastest 50%).

Ülejäänud väidete puhul on erinevused suhtluskeele lõikes mõnevõrra väiksemad. Muukeelne elanikkond arvab eestlastest sagedamini, et Talibani võimalik võimulepääs on Afganistani siseküsümus, millesse lääneriigid ei peaks sekkuma (61% vs 42%), ning Afganistanis pole võimalik edu saavutada ja koalitsioonil tuleks sealt lahkuda nii kiiresti kui võimalik (62% vs 45%). Eestikeelsed vastajad see-eest väljendavad mitte-eestlastest suuremat toetust missiooni jätkamise vajalikkusele, et vältida vägede enneaegselt lahkumisest tulenevaid ohte (55% vs 34%), ja koalitsiooni senise tegevuse tulemuslikkusele olukorra parandamiseks Afganistanis (35% vs 21%). Lühidalt kokku võttes võib öelda, et **eestikeelse elanikkonna suhtumine Afganistani missioonil osalemisse ja operatsiooni tervikuna on märksa pooldavam kui mitte-eestlastel**.

Joonis 50. Nõustumine erinevate Afganistani operatsiooni puudutavate väidetega; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)

■ Nõustun täielikult ■ Pigem nõustun ■ Ei oska öelda ■ Pigem ei nõustu ■ Üldse ei nõustu

9. Riigikaitsealane teave

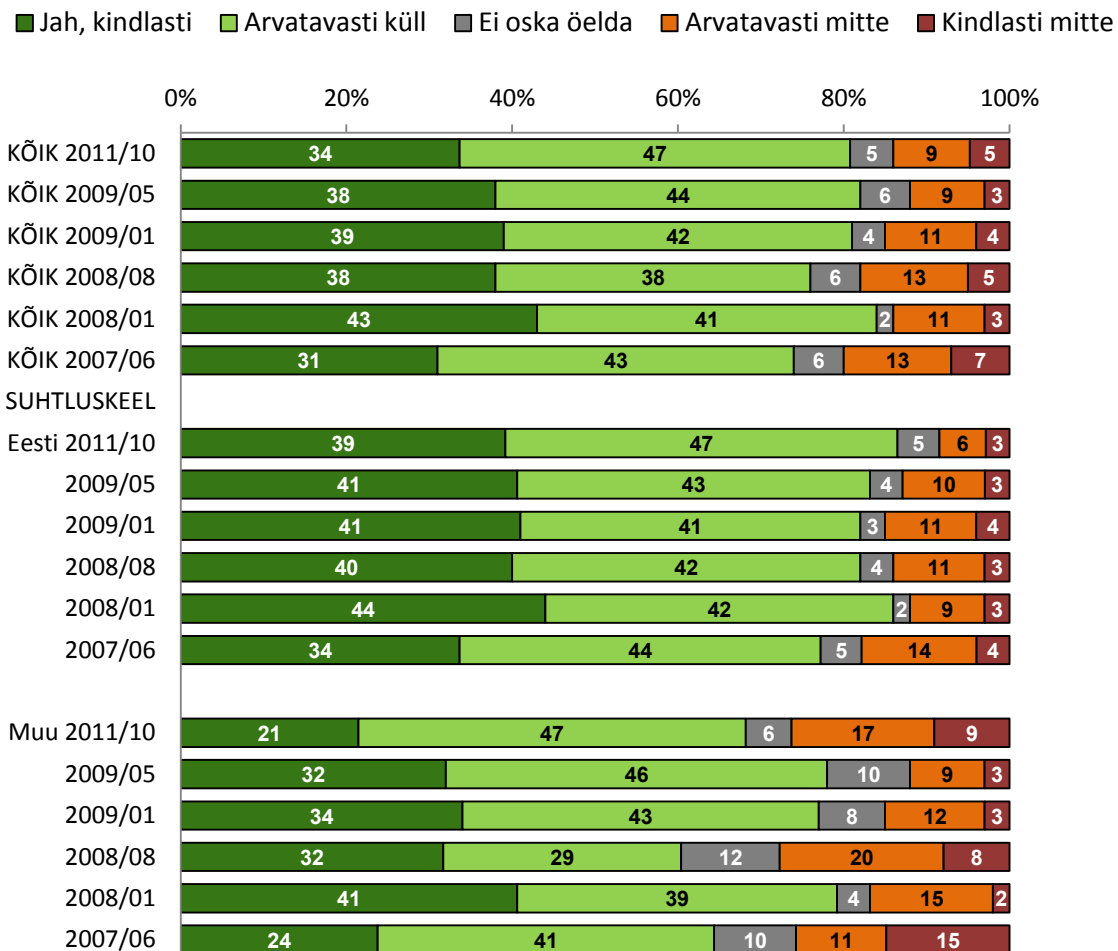
Viimane peatükk hõlmab endas kahe riigikaitsealase teabega seotud küsimuse tulemusi: riigikaitseõpetuse vajalikkus koolides ja Eesti Ekspressi lisalehe Riigikaitse.EE lugemine.

9.1. Riigikaitseõpetus koolides

Riigikaitseõpetuse kuulumist kooli õppeprogrammi pooldab 81% Eesti 15-74-aastastest elanikest, sh 34% arvates peaks see õppeprogrammis olema kindlasti ja 47% hinnangul arvatavasti (Joonis 51). Riigikaitseõpetust ei pea koolides vajalikuks 14% elanikkonnast.

Samal kujul uuriti riigikaitseõpetuse kohta viimati 2009. aasta maikuu. Võrreldes 2,5 aasta taguse ajaga ei ole suhtumine riigikaitseõpetusse oluliselt muutunud – siis pidas seda kooli õppeprogrammis vajalikuks 82% ja mittevajalikuks 12% elanikest. Alates 2007. aastast on erinevates uuringulainetes olnud riigikaitse õpetuse poolt 74-84% vastuist, mis näitab küllaltki stabiilset ja kindlat poolehoidu.

Joonis 51. Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kooli õppeprogrammis (%; N = kõik vastajad)

Eestikeelsest elanikkonnast pooldab riigikaitse koolides õpetamist 86% ja mitte-eestlastest 68%. Ajalisest võrdlusest selgub siinkohal, et eestlaste hulgas on poolehoid püsinud perioodil 2008-2011 stabiilselt kõrgena (82-86%), aga mitte-eestlaste suhtumine on olnud küllaltki muutlik. Kui 2009. aastal leidis 12-15% muukeelsetest vastajatest, et koolides ei peaks riigikaitsealast õpetust andma, siis 2011. aasta oktoobris on sama meelt 26% elanikest. Sarnased järsud muutused leidsid hoiakutes aset ka perioodil 2007-2008. Vanuse lõikes analüüsid ilmneb, et üle 40-aastased elanikud kalduvad suhtuma riigikaitseõppe sisseviimisse kooli õppeprogrammi positiivsemalt kui nooremad inimesed.

9.2. Eesti Ekspressi lisaleht Riigikaitse.EE

Lisaks elanike üldisele meediatarbimise kaardistamisele (vt Lisa 2) sisaldas uuringuankeet ka ühte otseselt riigikaitsealast infoallikat puudutavat küsimust. Nimelt uuriti Eesti Ekspressi lisalehe lugemust. **Eesti Ekspressi vahel neli korda aastas ilmuvat lisalehte Riigikaitse.EE on möödunud paari aasta jooksul lugenud 12% elanikest**, sh 2% loeb lehte enamikel juhtudel ja 10% on seda teinud mõnel korral (Joonis 52). Kuna tegemist on eestikeelse väljaandega, siis on igati ootuspärane, et eestikeelsete vastajate seas on EE lisalehte lugenuid rohkem kui mitte-eestlaste hulgas (vastavalt 15% ja 4%). Riigikaitse.EE lugejaid on keskmisest rohkem ka kõrgema haridusega elanike (kõrgharidusega vastajatest 18%, põhiharidusega 8%), meeste (15%, naistest 9%) ning 20ndates või 40ndates eluaastates inimeste (vastavalt 17% ja 15%) hulgas.

Joonis 52. Eesti Ekspressi vahel ilmuva lisalehe Riigikaitse.EE lugemine möödunud paari aasta jooksul (%); N = kõik vastajad

